

722

LAISVĒ

227

Šiame numeryje:

MIRĖ PROFESORIUS ANTANAS MACEINA •
NEPRIPAŽINTA KRAUJO AUKA • KULTŪROS IR
POLITIKOS SAVAIKA • LAISVĒ – TAUTOS TIKS-
LAS • BRAŽAITIS VĒL MŪMS KALISA • LIETUVOS
KONSULARINĖ TARNYBA • DABARTINĖ LIETUVA
TURISTO AKIMIS • OSI SUPLANUOTAS SLAUBIN-
GAS ŽAIDIMAS • POLITINIO IR KULTŪRINIO
DARBO ATEITIS • LITERATŪRA IR POLITIKA LOS
ANGELES MIESTE

Redakcija: DR. KAZYS AMBROZAITIS, KAZYS BRA-
DŪNAS, INGRIDA BUBLIENE, DR. ALFAS
DAMUŠIS, ČESLOVAS GRINCEVICIUS, VICTO-
VAS KLEIZA, ANGELE NELSIENE, K. BRONIUS
NEMICKAS, PAPARTIS EDIS SABAS, DR. R. S.
TAUTKUS, J. VIDZGIRIS

Pasimatysime šią vasarą

- * Romoje, minėdami Lietuvos krikšto atnaujinimo 600 metų sukaktį,
- * o vėliau — Dainavoje, trisdešimt pirmojoje LFB studijų ir poilsio savaitėje.

Visiems skaitytojams ir skaitytojoms Į LAISVĘ linki gražaus pavasario ir brandžios vasaros!

Į LAISVĘ leidžia Lietuvių Fronto Bičiuliai tris kartus per metus.

Redaktorius: Juozas Baužys.

Redakcijos talkininkai: Česlovas Grincevičius ir Adolfas Markelis.

Administratorius: Jonas Prakapas.

Į LAISVĘ (TOWARD FREEDOM) — a Lithuanian magazine of politics and cultural life published three times a year by Lietuvių Fronto Bičiuliai.

Editor: Juozas Baužys. Business and circulation manager: Jonas Prakapas.

Redakcijos adresas: J. Baužys, 7225 W. Higgins Ave., Chicago, IL 60656, USA.

Administracijos adresas: J. Prakapas, 14 Thelma Dr., Bakersfield, CA 93305, USA.

Metinė prenumerata: JAV, Kanadoje ir Australijoje — 10 JAV dolerių, Europoje ir P. Amerikoje — 7 JAV doleriai.

Garbės prenumerata: 20 JAV dolerių.

Spausdina „Draugo“ spaustuvė: 4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629.

TURINYS

Vedamosios mintys	2
Skaitytojų žodis	4
A. t. A. profesorius Antanas Maceina	6
A. Jasmantas — eilėraštis	7
J. Vidzgiris — Jis savo tremtį įprasmino	8
Adolfas Damušis — Nepripažinta kraujo auka (II)	14
Ingrida Bublienė — Kultūros ir politikos sąveika išeivijoje	26
Edis Sabas — Laisvė — aukščiausias tautos tikslas	33
Česlovas Grincevičius — Brazaitis vėl mums kalba	36
Vaclovas Kleiza — Lietuvos konsularinė tarnyba	40
Vyskupo Pauliaus A. Baltakio laiškas bičiuliams	46
Papartis — Dabartinė Lietuva turistų akimis	48
Dr. R. S. Tautkus — OSI: pasitarnavimas teisingumui ar suplanuotas siaubingas žaidimas?	56
Bronius Nemickas — Kokia išeivijos politinio ir kultūrinio darbo ateitis?	61
Literatūros vakarų tradicijos srovėje	64
Kazys Bradūnas — Poezija ir Lietuva, Kraujo žiedai (eil.)	65
J. Kj. ir Angelė Nelsienė — XIX politinės studijos	69
Vardai ir įvykiai	75
Nauji leidiniai	78
I Laisvę Fondo informacija	79

Autoriaus pavarde ar slapyvardžiu pasirašyti straipsniai nebūtinai atstovauja leidėjų ar redakcijos nuomonei ir yra atviri diskusijoms • Nepakeičiant autoriaus minties, straipsniai gali būti taisomi ir tvarkomi redakcijos nuožiūra • Redakcijai siunčiami laiškai ir atsiliepimai pasirašomi tikrosiomis pavardėmis.

VEDAMIEJI

IŠNAUDOKIME VISAS PROGAS

PRADĖJOME 600 metų Lietuvos krikščionybės jubiliejinius metus. Išskilmės bus Romoje, didesniuose ar mažesniuose lietuvių išeivijos centruose, o taip pat, kiek bus įmanoma, ir okupuotoje Lietuvoje, Vilniuje.

Lietuvos ir išeivijos vyskupai šiuos metus yra paskelbę GYVOS KRIKŠČIONISKOS DVASIOS METAIS. Tai reiškia, jog jubiliejaus proga turėtume savyje atnaujinti ar iš naujo uždegti gyvoją krikščionišką dvasią, nepasilikant vien metrikininiais katalikais.

Štai kaip rašoma Lietuvos vyskupų laiške tikintiesiems (1987 gaveniai): „... Norime, kad katalikai nebūtų sustingę ir užsidarę, bet kūrybingi ir spinduliuojantys aplinkai“, (todėl reikalinga)... „užuojauta, padrąsinimas, naštų pasidalijimas, rūpinimasis, kad ne tik man būtų gera, dosni širdis, dosni ranka, drąsa stoti už tiesą bei nuskriaustuosius, už žmoniškumą, už taiką su visais geros valios žmonėmis, kad tarpusavio meilė būtų tvirtesnis gyvenimo dėsnis už bet kurį kitą dėsnį“ (St. Šalkauskis)“.

Tai yra šio jubiliejaus pamatai, ant kurių turi būti statomos visos išskilmės. Tačiau išeivijoje religinis ir dvasinis momentas dažnai yra glaudžiai susietas su politika. Esmėje, ypač mūsų sąlygose, tai nėra bloga, bet neretai šitoks glaudus religijos ir politikos ryšys mūsų pačių tarpe sukelia nuomonių skirtumus ir net nesutarimus. Jie pastebimi ir dabar, besiruošiant jubiliejaus išskilmėms, aštresni ar švelnesni, spaudos puslapiuose, pokalbiuose ir susirinkimuose. Prašome, kiti net reikalaujame, Vilniaus arkivyskupijos prijungimo Lietuvos jurisdikcijon, gerai žinodami, kad šis prašymas, nors ir teisėtas, dėl daugelio komplikacijų šiandien dar ne taip lengvai išsprendžiamas. Tarp savoęs pykstamės, kodėl neminime Mindaugo krikšto jubiliejaus, o pasijauniname iki krikščionybės 600 metų. Arba iš viso, pykstame ant lenkų, kad jų įtakoje atėjome į krikščioniškųjų tautų tarpą.

Bet pažiūrėkime iš kitos pusės, kokią naudą šis jubiliejus Lietuvai ir lietuviams gali duoti ir duos, jei tik išnaudosime visas galimybes ir progas Vakarų pasauliui parodyti mūsų tautą kaip jauniausią Europos krikščionišką dukterį, ištikimą Bažnyčiai ir ištvermingą per visas žiauriausio persekiojimo dienas. Ar šis jubiliejus nėra tokia nedažnai pasitaikanti proga atkreipti užsieniečių dėmesį į lietuvių tautą, jos istoriją ir ištikimus lietuvių tautos sūnus, sąžinės ir žmogaus teisių gynėjus, kaip kun. Svarinską, kun. Tamkevičių, Sadūnaitę, Gajauską, Petkų, Skuodį, Lapienių ir nesuskaičiuojamą daugybę kitų.

Atkreipti pasaulio dėmesį ir sąžinę į pavergtos lietuvių tautos tragišką būklę yra pagrindinis lietuviškosios išeivijos uždavinys. Šių metų krikščionybės minėjimai tam yra didžiulė proga. Išnaudokime ją kiek galima geriau. (j.b.)

GALIMYBĖS IŠTESĖTI

SAVO TARPE, išeivijoje, dažnai jaučiame neigiamą sunykimo dvasią. Kol kas atsparumą tokiai dvasiai palaikė vyresnioji, dar nepriklausomoje Lietuvoje subrendusi, karta, bet jos amžiaus vidurkis jau artėja prie 70 metų. Tą nepriklausomybės metais uždegtą patriotinę ugnį jie dalinai sugebėjo perduoti ir jaunesniajai kartai, kurios darbai tai liudija.

Išsivežėme iš Lietuvos ir išsaugojome taip pat ir rezistencinį momentą. Dvi okupacijos mus ne tik užgrūdino, bet ir įpareigojo, kur bebūtume, rūpintis tautos reikalais. Tai padėjo ištesėti ir su entuziazmu žvelgti į ateitį. Tik kai pamatome, kad mūsų tarpe ima greit mažėti rezistencijos vadovai, atsiranda ištesėjimo baimė. Nauja spraga pasiliko ir dabar po dr. Antano Maceinos išėjimo.

Šių dienų okupuotos Lietuvos rezistentai didesnę dėmesį kreipia į naujas rezistencines organizacijas. Buvusios politinės partijos ten jokio vaidmens nevaizduoja. Tai liudija, kad ir išeivija gal turėtų organizuotiis atliekamų darbų, bet ne politinių programų pagrindais. Tai ypač svarbu, norint įjungti į darbą jaunąją kartą. Ji savo veiklai panaudoja savas formas ir naujus metodus.

Išeivijos rezistencijos atsisakyti negalime. Tik čia ji turi kitas formas. Šiuo metu aktualiausia rezistencija yra prieš nutautimą, pavargimą ir galutinį palūžimą. Pradedame pavargti, kai nebedirbame, o skundžiamės, kad niekas nepasiūlo naujų veiklos planų. Pamirštame, kad planai atsiranda bedirbant. Nebereikėtų naujų rezoliucijų, kol darbai neįvykdyti pagal pernykščias rezoliucijas. Palūžtame, kai galutinai atitrūkstame nuo kasdieninių visuomeninių ir kultūrinių pareigų, kurios palaiko mūsų tautinį išipareigojimą.

Juozo Brazaičio išreikšti „uolos — srovės“ kontrastai šiandien darosi realūs. Tradicinės politinės partijos yra stangrios kaip uola, ir jos neturi jaunesniajai kartai patraukos. Tačiau ir jos yra reikalingos, nes neretai jos gali atidaryti duris Lietuvos reikalams tarptautiniuose forumuose. Rezistencinės organizacijos, pagal Brazaitį, kaip srovė drąsiau daro šuolius į ateitį, lengviau išsprendžia ryšį su kovojančia tautos dalimi.

Tad vienybės šaukliams tektų atsakyti, jog nereiktų smerkti mūsų išeivijos už diferenciaciją daugelyje organizacijų. Jeigu kiekviena organizacija padarys bent po vieną naudingą darbą Lietuvos labui, tai būsime atlikę daug darbų. Laikykimės pilnutinės demokratijos principų, gerbkime ir palaikykime visas organizacijas, kurios tik daro naudingą įnašą į politinį, visuomeninį ar kultūrinį aruodą. Nepaskėskime protokoluose ir formalumuose, bet atlikime užsibrėžtus būtiniausius darbus, padėdami tautai išsilaisvinti.

Nepasitraukime į pensiją, nepaliudiję savo darbais ir veikla. Tai dalis išeivijos misijos. Yra galimybių ne tik ištvirti, bet ir laimėti. Jei laimėjimas ir nebūtų greitas, tai bent būsime nutiesę kelią ateinančios kartos laimėtojams, kurie, kaip tie Maceinos izraelitiški abraomai vėl grįš į mums Dievo duotą ir pažadėtą, bei protėvių iškovotą žemę. Būkime kantrūs ir ištesėkime.

Kazys Ambrozaitis

SKAITYTOJŲ ŽODIS

Svarbūs atitaisymai

Į *Laisvę* žurnalas (Nr. 97, 8-11 psl., 1986 rugsėjis), paskelbdamas Lietuvos sukiliminę vyriausybę liečiančius dokumentus, padarė klaidų. Būčiau dėkingas, jei teiktumėtės atitaisyti šias paklaidas:

1. Ne vietoje kabutėmis užskliaudus cituojamą Lietuvos sukiliminės vyriausybės ministerio pirmininko pavaduotojo Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičio kalbą, į ją klaidingai įjungtas ir jai nepriklausantis sakinytis. Iš tikrųjų cituojamosios kalbos paskutinis sakinytis yra ne Brazaičio posėdyje tarto žodžio pabaiga, bet ministerių kabineto nutarimas. Ta pati paklaida padaryta ir Juozo Brazaičio Raštų VI tomo 427 psl.

2. Redakcija pati, išleidusi Lietuvos ministerių kabineto 1941 rugpjūčio 5 paskutiniojo posėdžio protokolą pasirašiusiuosius, įterpė mano nusiųstųjų dokumentų tarpan **netikrą** 1941 birželio 23 dieną per Kauno radiją paskelbtosios sukiliminės vyriausybės sudėtį. Redakcijos įtarpe nėra tada paskelbtųjų užsienio reikalų ministerio **Rapolo Skipičio**, vidaus reikalų ministerio **Vlado Nasevičiaus** ir prekybos ministerio **Vytauto Statkaus**, tuo tarpu ten suminėti vėliau kooptuoti ir pareigas ėjusieji ministrai.

Bronius Nemickas
New Yorkas

Įspėjimas visai žmonijai

Dr. Adolfo Damušio straipsnyje „Nepripažinta kraujo auka“ (JL, Nr. 98) pateikta žiauri mūsų tautos naikinimo statistika, kuri ir vėl iškelia jau daug

kartų keliamus klausimus: kuriam tikslui tautų likimo Lėmėjas skyrė Lietuvai tuos skausmingus bandymus, ir kokia yra prasmė šių mūsų tautos aukų ir kančių?

Tikėkime, kad ateities istorikai pasakys, jog lietuvių tautos kruvinos aukos ir kančios buvo **įspėjimas žmonijai** — kas gali ištikti tautas, tapusias tos žiaurios šėtono sistemos aukomis. Šitai įpareigoja mus nuolat skelbti pasauliui, įtikinti žmonių ir vyriausybių sąžines ir protus, primenant ant kapinių vartų užrašytas mintis: „Kas jūs esate — mes buvome, kas mes esame — jūs galite būti“.

P.S. Autoriaus išvardintame knygu apie Sibiro tremtį sąrašė pasigedau St. Rūkienės gerų ir išsamių liudijimų, tūpusių jos skaudžiose knygose „Vergijos kryžkeliuose“ ir „Grįžimas į laisvę“.

Pr. Karalius
Kalifornija

Bereikalingi, nepagrįsti neaiškumai

Amžių dulkėmis pridengtą, o gal ir suklastotą Dluogošo teisybę, kai kas bando aiškintis pagal pas mus įsigyvenusį pataikavimų įpratimą. Todėl buvo malonu skaityti Broniaus Nainio straipsnį (JL, Nr. 98). Jo mintys pravėdina tebedusinančią atmosferą.

Nelengva suprasti, kodėl kai kam atrodo, jog mums netinka prašyti Vilniaus arkivyskupijos į Lietuvos bažnytinę provinciją įjungimo, arba kardinolo Lietuvai paskyrimo. Argumentai neįtikinantys, kartais net prieštaraujantys. Jei buvusios vokiečių parapijos galejo būti prijungtos prie

Lenkijos bažnytinės provincijos, tai ir Vilniaus srities bažnyčios turi tokią pat galimybę.

A. Valiuškis
Barrington, RI

Norėčiau atkreipti dėmesį

... Žurnalas man labai patiko: turingas, įdomus, pilnas įvairios informacijos. Pirmiausia, žinoma, pasidomėjau savo pasakojimu (Buvau slapto kagebisto žmona, JL, Nr. 98)... Norėčiau atkreipti dėmesį, kad mano pasakojime nei vienas žodis nėra išgalvotas. Jei įdedu į Zakso lūpas žodžius, tai jis tikrai juos pasakė... Trumpindami ir taisydami jūs negalėjote atkreipti pakankamai dėmesio į kai kurias detales, kadangi jų tiesiog nežinojote ir joms reikšmės nesuteikėte. Iš pataisymų (betrumpinant) matyti, kad pagal anglų kalbos stilių vietomis pakeitėte teisingą lietuvišką mano stilių. Aš, kaip autorė, jaučiu atsakomybę ne tik už pateiktą medžiagą, bet ir už kalbą ir stilių...

(Keletas labiau esminių pataisymų): 46 psl. rašoma: „Iš Zakso laiškų sužinojau, kad jis buvo fronte“. — Ne iš jo laiškų, o iš Gelerio laiškų mano artimai draugei. „Karas baigėsi 1945 pavasarį, prasidėjo demobilizacija“. — Demobilizacija neprasidėjo tuoj karui pasibaigus. Zaksą demobilizavo tik 1945 rudenį. Minimas Kašnickis buvo re-

daktoriaus pavaduotojas, ne redaktorius. Zaksas rusiškojo laikraščio nebuvo pakviestas korespondentu. Jį ten pasiuntė KGB. 47 psl. — „persikėliau į Telšių rajono ligoninę...“ turėjo būti „gavau paskyrimą“.

A. Zaksienė
Izraelis

Reikia būtinai padėti

Perskaičius *I Laisvę* Nr. 98 (135), tenka nuoširdžiai padėkoti A. Damušiai, V. Dambravai, Br. Nainiui ir V. Vardžiui už jų taip svarius ir reikšmingus straipsnius. Maloniai buvau nustebintas ir Asės Zaksienės, buvusios slapto kagebisto žmonos, aprašytais išgyvenimais. Jie tikrai atskleidžia okupuotos Lietuvos gyvenimą. Reikia jos prašyti, kad greit viską užrašytų ir išleistų atskira knyga. Reikia jai ir padėti tokią knygą išleisti. Galėčiau padėti surasti leidėjus. Jei ir kiti, ištrūkę iš komunistinės vergijos, norėtų apie tai rašyti, reikėtų pagal galimybes jiems padėti.

Į *Laisvę* žurnalas reikalingas ir turėtų pasirodyti dažniau. Turime įvairių sričių mokslininkų specialistų, tik gal per mažą turime politikų. O jie kaip tik reikalingi, nes visuose kraštuose reikia veikti ir kalbėti Lietuvos išlaisvinimo reikalui. Redaktoriui reikia pagalbos, jis vienas negali prirašyti viso žurnalo.

B. Balyš
Čikaga

MIELI SKAITYTOJAI,

redaktorius laukia jūsų atsiliepimų ir laiškų. Rašykite, leiskite išgirsti jūsų nuomonę dėl vieno ar kito straipsnio minčių, apskritai, dėl žurnalo turinio ir išvaizdos. Naujam numeriui laiškai redaktorių turėtų pasiekti iki liepos pabaigos.

A.†A. PROFESORIUS ANTANAS MACEINA

buvo palaidotas 1987 vasario 2 Brebersdorfe, Vokietijoje.

Laidotuvės velionio valia turėjo būti paprastos, todėl jose dalyvavo tik nedidelis artimųjų būrelis ir vietos kaimelio gyventojai.

Kapinaitėse prie karsto susirinkusieji sukalbėjo visą rožančių, nepaisydami žiemos šalčio. Sniego dengiami laukai akinančiai žėrėjo saulėje, kuri iš giedrios dangaus mėlynės negailėjo spindulių.

Vietos klebonas kun. A. Schaefer pravedė laidotuvių maldas ir apeigas.

Brebersdorfas — nedidelis žemutinių Frankų kaimelis, apie 14 km nuo Schweinfurto miesto, stambaus pramonės centro. Šiuo metu čia gyvena apie 380 žmonių, daugiausia pramonės darbininkai bei tarnautojai.

Apylinkė kalvota. Ant vienos kalvos pašlaitės stovi Brebersdorfo bažnytelė, supama nedidelių namų. Joje trys dailūs senoviški baroko altoriai. Kiek atokiau nuo jos nedidelės, gražiai prižiūrimos, kapinaitės, kurių jėjimą saugo dvi apyamžės eglės. Viename kapinaičių kampe, kairėje pusėje, prie gyvatvorės, atsiveria platus apylinkės vaizdas. Čia dabar ilsisi tremtinio kelionę baigęs mūsų bičiulis profesorius.

Po apeigų prie kapo duobės visi susirinko į bažnyčią, kur vietos klebonas drauge su Vak. Vokietijos lietuvių katalikų sielovados direktorium kun. Antanu Bunga aukojo šv. mišias už velionio sielą.

Laidotuvėse dalyvavo tėvas Alfonsas Bernatonis, Alina Grienė ir filosofijos daktarai Kajetonas Čeginskas ir Kęstutis Girnius.

Brebersdorfas velionį profesorių svetingai priglaudė dar karo metais, tremtiniškosios kelionės pradžioje. Dabar jis globia jo mirtinguosius palaikus. Tai kraštas, kuriame dar labai gyvas katalikų tikėjimas.

Iš Europos LF bičiulio

A. JASMANTAS

*O šiandien vėl Tu mus kvieti.
Pagruodžiu dunda žingsniai mūs kietai.
Jau tuoj, jau tuoj prinokusioms su diršėm
Ir mes nusvirsim —
Visi mes paskutinio vėjo pakąsti
Nusvirsim prieš Tave, auksinis Tu Kviety!*

*Ak rytmečiai,
Ak rytmečiai tie tolimieji,
Kada plačiai
Lyg vandenys giesmė laukus užlieja
Ir bokšte prikelia ošimą ilgą ilgą,
Tada ir mes lyg pirmutinė smilga
Nedrąsiai stiebiames pasižiūrėti,
Kaip mūs laukų grumsteliai žiburėti —
Ne, ne! kaip paauksuotos tavo rankos žvilga.*

Iš rinkinio „Gruodas“

JIS SAVO TREMTĮ ĮPRASMINO

Kelios mintys prie Antano Maceinos kapo

*IR TU, ar jau ir tu
Su jais visais kartu;
Su nerimu, su seserim kančia,
Su rūpestingu ilgesiu — į čia,
Į mus tu kelią suradai,
Tu, mano pirmas peleninis gruode?*

A. Jasmantas

Sausio 27, savo 79-jo gimtadienio angoje, Muensterio mieste, Vokietijoje, po ilgos ir sunkios ligos, mirė filosofas ir rašytojas Antanas Maceina. Dar per anksti ir per sunku įvertinti, kokio dvasios milžino netekome. Per daug arti jo stovėjome, todėl jo

didybės nematėme. Jo asmenį ir darbus tinkamai įvertins tiek tie, kurie laikui bėgant galės jį pamatyti iš deramo nuotolio, kaip akiratyje išnirusį didingo kalno siluetą.

Velionis gimė 1908 sausio 27 Bagrėnų kaime, Ašmintos valsčiuje, Marijampolės apskrityje. Mokėsi Prienų Žiburio gimnazijoje, Vilkaviškio kunigų seminarijoje, Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos-Filosofijos fakultete. Filosofijos ir pedagogikos studijas gilino Liuvene, Friburge, Strasburge, Briuselyje. 1934 VDU apgynė disertaciją apie tautinį auklėjimą ir gavo filosofijos daktaro laipsnį, 1935 parašė habilitacijos darbą apie ugdomąjį veikimą. 1935–40 buvo VDU Teologijos-Filosofijos fakulteto privatdocentas, 1942–43 Filosofijos fakulteto dekanas. Dėstė filosofiją Freiburgo universitete 1956–59 ir Muensterio universitete 1959–70, ligi išėjo pensijon.

Labai anksti pamėgo spaudą ir su ja iki mirties nesiskyrė. Dar būdamas studentu išvertė keletą vengrų jaunimo rašytojo Tihamer Totho knygų, vadovavo studentų ateitininkų meno draugijai Šatrijai, 1930–31 redagavo *Ateitį*, buvo populiaraus katalikų dienraščio *XX Amžius* steigėjas ir redakcijos narys. Daug rašė periodinėje spaudoje, tačiau publicistika neužgožė jo gilios filosofinės minties, kuri originaliai ir produktyviai reiškėsi

Profesoriaus Antano Maceinos karstas

Prof. Antanas Maceina išlydi svečius prie savo namų buto, Muensteryje. Gretimame puslapy: Alina Grinienė prie prof. Maceinos kapo duobės, Brebersdorfo kapinaitėse.

raštuose tiesiog viršų ėmė. Tačiau ir teologiškus klausimus jis nagrinėjo savitu filosofo žvilgsniu. Krikščionis filosofas Antanas Maceina buvo ir kituose savo raštuose, nagrinėdamas pedagogikos, sociologijos ar politikos problemas.

Juozas Girnius yra teisingai pastebėjęs, kad Maceinos kūryboj filosofijos problemos neatsiejamai lydamos su teologo žvilgsniu, sąvokų išraiška su poeto intuicija, teoriniai sprendimai su visuomenės reformatoriaus aistra. Maceina visą gyvenimą išlaikė gilią pagarbą savo mokytojui filosofui Stasiui Šalkauskiui, bet savo temperamentu ir filosofavimo stiliumi nuo jo labai skyrėsi. Maceinos visiškai nedomino abstrakčios sąvokos, sausi samprotavimai. Jis buvo jautrus vaizduotę uždegantiems palyginimams, konkrečioms situacijoms, iš jų kylantiems padirginimams, egzistencinei tikrovei, kurią jis norėjo perskrointi mintimi ir išreikšti užburiančiai įtaigiu žodžiu. Sistema jo nedomino, jos nekūrė, jos ir nepaliko. Skyrė daug dėmesio minties ir žodžio aiškumui bei įtaigumui, nes buvo ir poetas. Poeto nuojauta jam ypač praversdavo interpretuojant kitų veikalus (**Didysis inkvizitorius, Jobo drama, Saulės giesmė, Niekšybės paslaptis**).

gausiomis studijomis ir veikalais.

Antanas Maceina visų pirma buvo filosofas, ir tuo žodžiu galėtų būti viskas pasakyta, jei pridėsime, kad buvo iki kaulo smegenų krikščionis filosofas. Tai jaučiama visuose jo raštuose. Keletą metų kunigų seminarijoje jis ne šiaip sau praleido. Kunigu netapo ir teologu savęs nelaikė, tačiau teologijos ir Bažnyčios klausimai jį visuomet jaudino, kaitino jo augustiniškai neramią širdį, netgi vėliausiuose

Visuomenės ir politikos klausimais rašydamas Maceina turėjo dovaną dalykus giliai užgriebti ir juos taip aktualiai tarsi savaiame suprantamus išdėstyti, kad retas kas galėdavo likti abejingas. Tokie buvo jo dar nepriklausomoje Lietuvoje pasirodę visuomeniškos kritikos veikalai **Socialinis teisingumas ir Buržuazijos žlugimas, užsienyje — pilnutinės demokratijos, kitaip dar „nepasaulėžiūrine“ politika vadinamos, siūlymas.** Būdinga ir tiesiog paradoksiška, kad jo mintys kelė didžiausią opoziciją ten, kur mažiausiai būtų turėjusios sulaukti pasipriešinimo. Dėl to jam kartais būdavo metamas net „skaldytojo“ kaltinimas. Kaip dažnai nesusipratimuose, kaltininkų nereikia ieškoti tik vienoje pusėje. Ir vis tiek koks nevykęs ar abejotinas bebūtų „nepasaulėžiūrinės“ politikos terminas, jos dar laukia ateitis ypač tada, kai vėl Lietuvoje bus lemta skleisti demokratijai. Maceiniškasis pilnutinės demokratijos supratimas

remiasi nuosekliu asmens pirmumo teigimu prieš kapitalą ir kolektyvą valstybės, ūkio, visuomenės ir kultūros srityse.

Be grynai filosofinių raštų — **Kultūros filosofijos įvadas, Religijos filosofija, Filosofijos kilmė ir prasmė** — pažymėtini Maceinos mąstymai ir atsiliepimai į Bažnyčios sunūdininimo klausimą, kurį ypač suaktualino Antrasis Vatikano susirinkimas. Tai įspūdinga eilė veikalų, kurie rodo gilų autoriaus „sentire cum Ecclesia“: **Didieji dabarties klausimai, Bažnyčia ir pasaulis, Krikščionis pasaulyje, Asmuo ir istorija, Dievas ir laisvė, Išlaisvinimo teologija** ir dar tik spausdinamas paskutinis velionio veikalėlis, skiriamas Lietuvos krikšto jubiliejui — **Ora et labora.**

Kam patinka ar ne, bet Antanas Maceina yra ir pasiliks vienas žymiausių šio šimtmečio Lietuvos mąstytojų. Neištrinami jo pėdsakai publicistikoje, poezijoje, visuomeninėje katalikų veikloje. Gal ir netiktų jam visuomenės veikejo

Antroje Europos lietuvių studijų savaitėje, Schoenberge, netoli Muencheno, susitikę keturi draugai: Antanas Maceina, Zenonas Ivinskis, Juozas Brazaitis ir Jonas Grinius.

vardas, ypač vėlesniais dešimtmečiais, kai vedė savotišką atsiskyrimo gyvenimą, atsidavęs rašymui ir griežtai prižiūradamas jau nuo seno nestiprią sveikatą. Tačiau jis iki mirties domėjosi viskuo, kas vyko tėvynėje ir išeivijoje, ne kartą energingai ir iškalbingai reaguodamas viešais ir privačiais laiškais. Savo metu, dar nepriklausomoje Lietuvoje, Maceina buvo Lietuvių krikščionių darbininkų sąjungos valdybos narys. Tik visuomeniškas ir tautiškas įsipareigojimas atlikti pilietinę pareigą vertė jį du kartus trauktis iš Lietuvos — 1940 ir 1944 metais. Pirmosios tremties metais Berlyne — 1940 — Maceina dalyvavo Lietuvių aktyvistų fronto stei-

gime. Vokiečių okupacijos metais jis buvo naujo rezistencinio sąjūdžio — **Lietuvių Fronto** dvasinis įkvėpėjas. Nuo jaunystės reikėsi Ateitininkų sąjūdyje, buvo Federacijos tarybos pirmininkas, ėjęs ir Federacijos vado pareigas. Pagaliau ir Vakarų Europos lietuviškųjų studijų savaitės kasmet rengiamos nuo 1954 metų, buvo jo įkvėptos ir liudija, kad jis buvo ne tik visuomeninės minties, bet ir visuomeninio darbo žmogus, tiesa, ne paradinis, bet veiksmingas.

Filosofu Maceinos visuomeniškumą aiškiausiai liudija jo nuolatinis rūpestis išlaikyti gyvą lietuviškosios rezistencijos mintį. Įspūdingas buvo jo tarsi pranašo ra-

ginimas priešintis tremties dvasiai. Jis ragino mus būti krikščioniškos dvasios tremtiniais, paversti tremtį liudijimu, tapti pasaulio sąžine, keleivinę tremtinio būseną prisiimti kaip savo pašaukimu. Dairymąsi atgal pakeisti žvilgiu priekin, laukimą veikimu, delsimą kūryba, išsivežtųjų vertybių konservavimą nauju kūrybiniu entuziazmu.

1958 metais, kai išėvija minėjo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo keturiasdešimtąsias metines, Maceina kėlė uždavinį suvokti kultūros reiškmingumą kovoje už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, ragindamas apsispręsti eiti ne tik

politikos, bet ir kultūros keliu. Maceina rašė: „Mums reikia nugalėti iš Lietuvos atsineštą kultūros idealo stoką ir prieš bolševikų kuriamą materialistinę bei kolektyvistinę kultūrą pastatyti krikščioniškai humanistinę kultūrą kaip laisvės ir asmens pirmenybės nešėja. Jeigu tai įstengsime ir tokių vertybių sukursime, mūsų gyvenimas bus įprasmintas, ir mes neveltui būsime palikę savąją žemę“.

Išliekamais kūrybos darbais velionis Antanas Maceina savo buvimą užsienyje pateisino ir įprasmino.

J. Vidzgiris

VOKIEČIAI APIE PROFESORIŲ MACEINĄ

Dr. Antanui Maceinai mirus, Muensterio universitetas *Muenstericher Anzeiger* laikraštyje, 1987 sausio 31 paskelbė gražų nekrologą:

„Muensterio Westfalijos Wilhelmo universitetas gedi savo nario, buvusio filosofijos profesoriaus, filosofijos daktaro Antano Maceinos, kuris mirė sausio 27“.

Toliau duodamos biografinės žinios apie velionį, o paskui rašoma, kad „Maceina savo sunkią lemtį įveikė stebėtinu didingumu ir iki paskutiniųjų savaičių išsilaikė moksliškai veiklus ir dvasiškai įsipareigojęs lietuvių išėvijai. Plataus ir viešo pripažinimo sulaukė jo knyga apie Dostojevskio ‚Didįjį inkvizitorių‘; buvo labai vertinamos jo studijos apie Solovjovo ‚Pasakojimą apie Antikristą‘ ir apie ‚Sovie-

tinę etiką ir krikščionybę‘. Jų autorius išliekantis nuopelnas, kad Muensterio universitete praskynė kelią iki tol vokiečių filosofijoje apleistai sričiai ir padėjo įkurti vienišą tos rūšies tyrimų vietą Federalinėje Vokietijoje“.

Nekrologą pasirašė universiteto rektorius Erichsen, Filosofijos fakulteto dekanas Kauffmann, ir profesorai Inciarte ir Siep.

Velionio profesoriaus mokinių vardu atskirą nekrologą paskelbė filosofijos daktarė Gabrielė Bieling. Ji rašo: „Su dėkingumu prisimename savo mokytoją profesorių filosofijos daktarą Antaną Maceiną. Jo dvasios suverenumas ir jo kritiško mąstymo nepaperkamumas mus žavėjo. Drąsinimas savarankiškai mąstyti mums atvėrė filosofijos pasaulį“.

NEPRIPAŽINTA KRAUJO AUKA (II)

ADOLFAS DAMUŠIS

LAIKINOSIOS VYRIAUSYBĖS VEIKLOS SĄLYGOS

Washingtono National Archives rasti dokumentai labiau išryškina sąlygas, kuriose Lietuvos laikinajai vyriausybei, sukilėlių vardu Leono Prapuolenio 1941 birželio 23 dieną paskelbtai, teko veikti šešias savaites. Iš tų dokumentų galime taip pat susidaryti vaizdą kokia saviveika po to buvo išsivysčiusi tarp viešųjų ir pogrindžio rezistentų. Kaunas buvo pilnoje sukilėlių kontrolėje birželio 22, 23, 24 ir dalinai 25 dienomis. Pirmieji vokiečių daliniai pasirodė Kauno priemiesčiuose, kairiajame Nemuno krante, trečiądienį, birželio 25 vakare.

Karo komendantas gen. Pohl, sutiktas vyriausybės atstovų, iš karto pranešė, kad jis turįs įsakymą iš Berlyno su Lietuvos laik. vyriausybe nesikalbėti, ją ignoruoti. Tada buvo patirta, kad ir Lietuvos pasiuntiniui Kaziui Škirpai, sukilimo paskelbtam ministeriui pirminkui, neleidžiama vykti į Kauną eiti pareigų.

Vokietijos Užsienių reikalų ministerijos Rytų skyriaus vedėjas dr. Kleist, keliskart atvykęs specialiai į Kauną, įtikinėjo prof. Juozą Ambrazevičių-Brazaitį pakeisti Laikinosios vyriausybės narių titulų iš Lietuvos ministerių į civilinės vokiečių valdžios tarėjus, ir viskas bus tvarkoj. Atvykęs gi gestapo atstovas Greffe stačiai grasino ištrėmimu į koncentracijos stovyklą, jeigu Laik. vyriausybė nepaklausys dr. Kleisto pageidavimų. Laikinoji vyriausybė tų gestapo grasinimų nepabūgo ir griežtai atsisakė savo titulų keisti.

Dr. Peter Bruno Kleist savo memuaruose, išleistuose 1950, tą grasinimo pavojų Laik. vyriausybei aprašo kontekste su panašia Ukrainos vyriausybe, paskelbta Lemberge:

„Ukrainos tautinė vyriausybė Lemberge nebuvo pripažinta, neturėjo galimybes, ir jai buvo uždrausta veikti. Ji buvo internuota Sachsenhausene (Vokietijos koncentracijos stovykloje — aut. pastaba). Su

dideliais sunkumais gen. von Roques, vyriausiam vokiečių kariuomenės vadui Lietuvos srityje, pavyko apsaugoti Lietuvos vyriausybę Kaune nuo panašaus likimo. Jis turėjo įspėti vyriausybės narius laikytis ramiai ir vengti bet kokių valstybės suverenumo ženklų... Lietuvos, Latvijos ir Estijos karininkams nebuvo leista turėti savą policiją... Kvietimą įsijungti į kovą dėl tautinio išsilaisvinimo pakeitė Hermano Goeringo kolonizacijos politika, raudonąjį komisarą pakeitė rudas komisaras, politinę išmintį pakeitė Ericho Koch kirvis". (Peter Bruno Kleist, Zwischen Hitler and Stalin, 1950, psl. 136-137).

Erich Koch nacių vadų tarpe buvo griežtos linijos šalininkas. Antrojo pasaulinio karo metu jis tapo generaliniu komisaru vokiečių okupuotos Lenkijos dalies, kur jis aktyviai vykdė Lenkijos inteligentijos naikinimą. Mirė Lenkijos kalėjime 1986.

Jis nebuvo pakartas kaip karo nusikaltėlis, nes Lenkijos įstatymai draudė mirties bausmę.

Lietuvos laik. vyriausybė gen. von Roques įspėjimus išklausė, bet jų nevykdė. Kai rugpjūčio 5 Laikinoji vyriausybė buvo pakviesta susitikti su generaliniu komisaru Lietuvai dr. von Rentelnu, ministro pirmininko pareigas einęs prof. Juozas Ambrazevičius įteikė memorandumą, kuriame buvo išreikšta lietuvių tautos valia pilnai atgauti Lietuvos nepriklausomybę.

Atsakydamas generalkomisarą pakartoję įprastinę nacių frazę: „Pirmiausia reikia sunaikinti bolševizmą, ir tada kiekvienai tautai bus atlyginta už jos nuopelnus toje kovoje". Į dr. von Rentelno pasiūlymą: „Aš skiriu jus savo tarėjais", prof. Ambrazevičius trumpai atsakė: „Ne, ačiū Jums, mes esame pašaukti tarnauti nepriklausomai Lietuvai". (Juozas Brazaitis, VI tomas, 1986).

NACIONALSOCIALISTŲ SIEKIMAI

Civilinei vokiečių vyriausybei Lietuvoje įsikūrus, buvo įsitikinta, kad naciams visai nerūpi pavergtųjų išlaisvinimas. Jie visa savo aistra nedelsdami ėmėsi vykdyti savo planą: germanizuoti Baltijos valstybes intensyviu kolonizavimu, skubiai kurdindami vokiečių kolonistus Lietuvos ūkiuose ir pramonėje.

Nuo pat pirmųjų vokiečių karinių dalinių atvykimo kariniai komendantai skatino Lietuvos jaunuos-

menę stoti į Vokietijos Wehrmachto pagalbinius dalinius bei registruotus darbus Vokietijos pramonėje. Toms nacių pastangoms Laikinoji vyriausybė, o vėliau ir susiformavusi lietuvių antinacinė rezistencija kietai priešinosi. Taip Lietuvoje susikirto du nesuderinami siekimai: Lietuvos nepriklausomybė ir vokiečių bandoma vykdyti Lietuvos kolonizacija. Jie vienas kitą konfrontavo per visą

nacių okupacijos laiką — nuo 1941 birželio pabaigos iki 1944 vasaros pabaigos.

Sunkioje padėtyje atsidūrė lietuviai kariai, karui prasidėjus dezertyravę iš 29-tojo Raudonosios armijos korpuso, kai kur net ginklu susikirsdami su politrukais. Jie buvo įvilioti į Savisaugos batalionus vokiečių pažadais, kad taip būsią sudaryti Lietuvos armijos branduoliai. Jiems buvo pažadėta, kad jų paskirtis bus ginti Lietuvos teritoriją. Kai kurie batalionai buvo išsiųsti į Minską pretekstu, esą ši sritis anksčiau priklausiusi Lietuvai. Gestapas bandė tuos batalionus panaudoti ten esančių žydų naikinimui, bet karininkai ir kariai tam radikaliai pasipriešino. Gestapas grasino juos išsiųsias į sovietinių karių belaisvių stovyklas. Nors esmėje tai reiškė mirties sprendimą, karininkai ir kariai nepakluso ir grasinami. Po pakartotinių pokalbių su savo vyriausybe Berlyne gestapas nutarė tuos neįtikinamus ir „neklusnius“ lietuvius išsiųsti į pavojingą Rytų fronto sritį transporto ir sargybos pareigoms. Apgaulės nuvilti kariai dezertyravo: per vienerius metus savisaugos batalionų karių skaičius iš 20,000 sumažėjo iki 4,000.

Vokiečiai ragino valsčių ir miestelių administracijas sparčiau telkti savanorius į savisaugos batalionus bei į darbus Vokietijoje. Laikinoji vyriausybė, kol ji dar nebuvo nacių sulikviduota, o taip pat ir antinacinio pagrindžio židiniai ir spauda skatino visuomenę bandyti įvairiais būdais likti savo krašte.

Savanoriškam darbo jėgos mobilizavimui nesisekiant, vokiečių civilinės valdžios komisarai su gestapo pagalba, sutelkę dar pagalbininkus iš kitų okupuotų kraštų, ruošdavo žmonių gaudymo ekspedicijas. Apsupdavo bažnyčias, sales, suimdavo vaikus ir merginas ir prievarta įrašydavo į įvairius darbo ar karinius junginius. Daug kur susiorganizavę žmonės šiai prievartai pasipriešindavo. Čia pateikiami du tokie įvykiai iš daugelio. Jie pavadinti pagal vietas, kur tie įvykiai buvo.

Perloja. 1943 rudenį Vilniaus SS policijos šefas Harm ir vokiečių civilinės valdžios Vilniaus srities komisarai Wulf ir Hingst pradėjo rytų Lietuvoje organizuoti sistemingas žmonių gaudynes. Pagalbai jie buvo pasitelkę keletą tūkstančių įvairių tautybių ekspedicininkų. Numatę gaudynėms rajoną, jie pirmiausia nuginkluodavo ir areštavo vietas lietuvių policininkus, kad šie nepradėtų ginti gaudomus Lietuvos piliečius.

Nuvykę į Perloją, ekspedicininkai rado namus ir įstaigas tuščius. Prie miško jie buvo sutikti intensyvia kulkosvadžių ugnimi. Tik tai sekančią dieną, sulaukę paramos, gaudytojai išdrįso įžengti į mišką. Ten nieko nesuradę, sudegino namus ir pasitraukė. Perlojos gyventojai istorijoje jau žinomi savo drąsiais veiksmais nuo XIV šimtmečio. Pirmojo pasaulinio karo pabaigoje jie ryžtingai kovojo prieš vokiečius, komunistus, lenkus ir drąsiai gynė savo gimtojo krašto ir valstybės laisvę ir nepriklaus-

somybę. (I Laisvę, Nr. 18-19, 1943 rugsėjo 17).

Žiežmariai. Gestapo ekspedicioninkų grupė, vadovaujama tų pačių Harmo ir Wulfo, pamaldų metu apsupo Žiežmarių bažnyčią, suėmė jaunas merginas ir vaikus ir išvežė į Vilnių. Žiežmarių klebonui prelatui B. Sužiedėliui ir kun. Kiškiui nepavyko jų išvaduoti. Merginos Vilniuje buvo patalpintos vieno geto namo antrame aukšte. Ginkluotas vietinės lietuvių policijos būrys naktį tą namą apsupo, užmetė virvines kopėčias, merginas

išvadavo ir grąžino į namus. Grįžusios jos džiaugsmingai pranešė kunigams ir parapijiečiams: „Mus išvadavo mūsų broliai“.

Gestapas areštavo prelatą B. Sužiedėlį ir jį uždarė Kauno kalėjime. Arkivyskupas Teofilius Matulionis griežtai dėl to protestavo. Jis pats įkalinimo išvengė tikrai todėl, kad plačiai buvo žinomas kaip ilgametis sovietų gulago koncentracijos stovyklų kankinys. (Pranas Gaida, Nemarusis mirtingasis, Arkiv. T. Matulionis, 1981, psl. 90-92)

SS LEGIONO BOIKOTAS

Daugelyje okupuotų valstybių naciams pavyko suorganizuoti SS legionus. Lietuvoje tie jų bandymai sulaukė šimtaprocentinės nesėkmės. Po daugelio nepavykusių bandymų prisigaudyti „savanorių“ į savisaugos batalionus bei transporto talkininkų junginius, gen. Fritz Jeckeln, vyriausias SS ir policijos šefas Ostlande, 1943 metų pradžioje nutarė organizuoti lietuvių SS legioną su gestapo pagalba be lietuvių pritarimo ar sutikimo. Pagal jo projektą šis lietuvių SS legionas turėjo būti vadovaujamas vokiečių SS karininkų.

Lietuvių antinacinio pogrindžio spauda griežtai pasisakė prieš šį vokiečių bandymą. Jeckeln planas buvo lydimas įvairiausių pažadų: geras maistas, graži SS uniforma, lygios teisės su vokiečiais ir net

nuosavybės privilegijos ateityje. Lietuvos nepriklausomybės pažado tarp tų visų vilionių nebuvo. Lietuvos jaunuomenė davė tvirtą atkirtį šiems nacių mėginimams menkais pažadais bandyti apgauti lietuvių tautą ir legiono steigimą boikotavo. Lietuvos suverenumo idėja dar tvirčiau jaugo žmonių sąmonėje.

Vieningas ir ryžtingas SS legiono suboikotavimas nacionalsocialistų tarpe sukėlė pasipiktinimą. Jiems buvo nesuprantama, kaip mažą lietuvių tautą nepriėmė iš didžiosios ir galingos Vokietijos „tokios garbės“ turėti savo SS legioną. Generolas Fritz Jeckeln tuo klausimu išreiškė savo nuomonę 1943 balandžio 2 dienos laiške, adresuotame Reichsfuehrerio SS-Kommandostelle. Laiškas suras-

Dr. Adolfas Damušis, šio straipsnio autorius, savo augintame miške, Dainavos stovyklavietėje, 1985 metais. Nuotr. K. A.

tas Washingtono National Archives, Geh. 264.

Pranešdamas patį boikoto įvykį, jis kartu suminėjo ir kelias pradines pabaudas lietuvių tautai šiais žodžiais: „... Uždarytos visos aukštosios Lietuvos mokyklos, areštuoti trys generalkomisaro tarėjai ir 39 intelektualai iš pasipriešinimo sluoksnių. Studentų sugaudymas šiuo metu dar nėra įvykdytas, nes Lietuvoje turime tikrai 233 žemesnio laipsnio karininkus ir policijos vyrus. Jėgų atitraukimas iš Vilniaus ar Kauno bei iš žandarmerijos motorizuotų dalinių, kovojančių su banditais, šiuo metu yra neįmanomas. Pasitarus su generalkomisaru bus panaudotos aštresnės priemonės“.

Vokietijos užsienio reikalų ministeris Ribbentropas atsiuntė į Lietuvą savo specialų atstovą gen. Windeckerį patirti, kodėl lietuviai SS legioną suboikotavo. Jo klausinėjami prof. J. Ambrazevičius, gen. St. Raštikis ir gen. V. Nagius vieningai ir aiškiai atsakė: „Kol Lietuvai nebus pripažintas suverenumas, tol lietuviai neturės jokio entuziazmo kovoti prieš bolševizmą“.

Vokiečių generalinis komisaras dr. von Renteln kaltino Lietuvos inteligentiją priešišku nusistatymu prieš vokiečius. Jo žodžiais, „kai kurie inteligentų sluoksniai orientuoja tautą nepadėti vokiečiams kovoje prieš pasaulio pabaisą bolševizmą“ (Dr. von Renteln laiškas, 1943 V., rastas National Archives, Lietuvos inteligentijos kaltinimas

priešvokišku nusistatymu).

1943 kovo 17 von Renteln atvyko iš Rygos į Kauną su gestapo šefu Himmleriu ir, aptarę lietuvių suboikotuoto SS legiono faktą, paskelbė komunikatą, kuriame tarp kitko taip rašoma: „... Lietuviai pasidavė kai kurių politikuojančių intelektualų machinacijoms...“ To rezultate „... a) atsisakoma nuo plano suorganizuoti SS legioną; b) Krašto (Lietuvos – aut. past.) universitetas ir kitos aukštosios mokyklos tuojau uždaromos; c) tiktai tie asmenys atgaus savo nuosavybes, kurie dalyvaus kovoje prieš bolševizmą. d) Vengiantys darbo tarnybos asmenys bus griežčiausiu būdu baudžiami“. Si ištrauka buvo rasta National Archives dokumente, kurį Hershel V. Johnson, JAV atstovas Stockholme, Švedijoje, 1943 gegužės 14 buvo pasiuntęs JAV užsienio reikalų departamentui, Washingtone. Tie duomenys buvo specialaus pagrindžio kurjerio nugabenti iš Lietuvos į Berlyną, o iš ten persiusti į Stockholmą.

Tolimesniame to raporto tekste buvo keletas nacių grasinimų Lietuvos inteligentijai: „Jeigu susipratimo nebus rasta, tam tikra Lietuvos inteligentijos dalis bus fiziškai sunaikinta“.

Centralinio informacijos biuro žinios, rastos National Archives, yra vertos dėmesio. Jos buvo paskelbtos kaip tik SS legiono suboikotavimo metu. „Dav. radijas paskelbė 1943 balandžio 5, kad Lietuva yra arti revoliucijos“. Maskvos radijas 1943 balandžio 6 informavo: „Vil-

niaus krašte mirties bausmė įvykdyta 40 ūkininkų, nes jie nepristatė pakankamai grūdų... Vokiečiai neteko balanso ir pradėjo kruviną terorą“. Londono radijas 1943 balandžio 7 aliarmavo: „Lietuvoje įtempimas pasiekė viršūnes. Vokiečiai įvykdė mirties bausmę 40-čiai ūkininkų seniūnų... Ginkluoti ūkininkai pasitraukė į miškus“. Gestapo viršininkas ir vidaus reikalų ministeris H. Himmleris savo 1943 liepos 13 laiške Hitlerio sekretoriui Bormannui svarsito SS legiono suboikotavimo Lietuvoje priežastis. Himmlerio nuomone: „Ten viskas buvo tvarkoma minkšta ranka. Nuo dabar viskas turi būti atitaisyta stipriomis ir energingomis priemonėmis“. (National Archives, T-454, Roll 104). Tuo jis kaltina generalinį komisarą von Rentelną.

Vokiečių kontroliuojamoje spaudoje buvo nukreipta daug aštrių kaltinimų prieš intelektualus, karinius vadus ir politikus. Privačiai buvo pareikšta daugybė grasinimų, kaip pvz., „Užteks 50,000 kulku viską atvesti į tvarką Lietuvoje“.

Lietuvos taryba, vienas iš pagrindžio centrų, skatino kai kuriuos žinomus, su rezistencija slaptai veikiančius asmenis, sueiti į pokalbius su santūresniais įtakingais vokiečiais ir aiškintis nesutarimo priežastis bei pateikti jiems įtikinančių argumentų Lietuvos suverenumo klausimu. Tokiu būdu laimėti laiko ir sumažinti įtampą. Tuo metu civilinės vokiečių valdžios tarėjai suorganizavo porą lietuvių visuomenės atstovų konferencijų.

Pirmojoje konferencijoje, 1943 balandžio 2 d., von Renteln pareikalavo, kad konferencijos dalyviai prašytų Vokietijos vadovybę leisti lietuviams organizuoti karinius dalinius kovai prieš bolševizmą vokiečių karininkų vadovybėje. Konferencijos dalyviai tokiai rezoliucijai nepritarė, sudarė atskirą komitetą paruošti tuo klausimu nuomonę bei planą. Į šią komisiją įėjo gen. Stasys Raštikis, prel. K. Šaulys ir keletas kitų konferencijos dalyvių. Jų paruošta rezoliucija buvo pateikta antrajai atstovų konferencijai, įvykusiai 1943 lapkr. 24.

Pagrindiniai rezoliucijos metmenys buvo šie:

1. SS legionas lietuviams nepriimtinas.

2. Yra reikalinga suorganizuoti Lietuvos tautinę armiją ir jos kitaip nevadinti.

3. Suorganizuoti apskričių komendantūras, vadovaujamas lietuvių karininkų. Jos profesionališkai padėtų įvykdyti mobilizaciją.

4. Lietuvos tautinė armija veiktų

Lietuvoje ir gintų Lietuvos teritoriją.

5. Jai vadovautų lietuviai karininkai ir jos vyriausias vadas lietuvis generolas, turįs tautos pasitikėjimą.

Generalinis komisaras tuos principus organizuoti Lietuvos tautinei armijai atmetė. Vlikas paskelbė savo nuomonę: „Mūsų pagrindinis siekimas yra Lietuvos suverenumo atkūrimas. Vokiečiai siekia tiktai savo politinių tikslų ir nekreipia dėmesio į Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą. Prašome visos lietuvių tautos respektuoti mobilizacijos pastangas tiktai tada, kai bus organizuojama Lietuvos tautinė armija, kuri gins Lietuvos teritoriją ir Lietuvos nepriklausomybę“. Ši lietuvių antinacinio pogrindžio nuomonė buvo pasiūsta į užsienį. Pasaulyje buvo plačiai paskelbta, kad Lietuvos atstovai konferencijoje pareikalavo Lietuvos nepriklausomybės. Tai labai supykino vokiečius, bet atsiradę sunkumai rytų ir vakarų frontuose vertė ir nacius ieškoti priimtino sprendimo.

LIETUVOS TAUTINĖ ARMIJA

Lietuvos tautinės armijos organizavimą dar paskubino suaktyvėjęs sovietinių partizanų veikimas šiaurės ir rytų Lietuvoje. Vokiečiams nebuvo kitos išeities, ir 1944 vasario 13 buvo pasirašyta sekanti sutartis: „Vietinė rinktinė ir apskrities komendantūros bus organizuojamos kovai su besiplečiančiu banditizmu. Vietinės

rinktinės dydis bus 20 batalionų. Lietuvos teritorija bus jos veikimo sritis. Ji bus organizuojama savanorišku principu. Ji bus lietuvių karininkų vadovaujama“.

De fakto, t.y. savo principais, Vietinė rinktinė ir buvo Lietuvos tautinė armija. Tiktai vokiečiai vertė ją vadinti Vietine rinktine. Šitas jai prikergtas Vietinės rinktinės vardas

nepajėgė užtemdyti Lietuvos tautinės armijos štabo drąsos ir ryžtingumo veiksmų ir jos karių tautinio susipratimo ir aukos Lietuvai dvasios.

1944 metais vasario 16, Lietuvos nepriklausomybės šventės metu, gen. Povilas Plechavičius radijo bangomis pakvietė savanorius. Pogrindžio spauda tam neprieštaravo. Per keletą dienų, vietoj užplanuotų 18,000, įsirašė 30,000 savanorių. Taip ryžtingai pareikštas patikimo generolo kvietimui pasitikėjimas vokiečius ne tik nustebino, bet ir išgąsdino.

Naciai savo laiškuose ir memorandumuose bandė lietuvius atestuoti neigiamai. National Archives, Washington, buvo rastas 14 puslapių memorandumas apie mobilizaciją Lietuvoje (T-454, Roll 92, p. 001191-0011204). Jame, svarstydami SS legiono suboikotavimo faktą ir ieškodami to priežasčių, vokiečiai bando paniekinančiai nagrinėti lietuvių tautos charakterį. Lietuvių tauta jiems rasiškai nepriimtina. „Tai mišinys žemaičių, aukštaičių, suvalkiečių, baltgudžių, lenkų, rusų ir t.t. Tokiame mišinyje neišsivystė pageidaujamos charakterio vertybės kaip garbingumas, socialumas, laisvė, aukos dvasia, įsijungimas ir t.t. Lietuvių tauta savo istoriniame išsivystyme nebuvo įsigijusi kariškų polinkių“. Čia vokiečiai, atrodo, primiršo Tannenbergo mūšį!

Greitas savanorių jungimasis į Vietinę rinktinę vokiečių samprotavimus sugriovė. Jie pajuto turį reikalą su aiškiai apsisprendusia ir

tvirtai savo tikslų siekiančia tauta.

1944 kovo viduryje atėjo laikas prisaikdinti Rinktinės štabą ir karius. Štabas pateikė savo priesaikos tekstą: „Aš, Vietinės rinktinės savanoris, Dievo vardu pasižadu visomis savo jėgomis ir net aukodamas savo gyvybę ginti Lietuvą. Aš kaip drąsus ir sąžiningas karys įvykdysiu savo pareigą. Dieve, man padėk!“ (N. E. Sūduvis, *Vienų vieni*, 1964, psl. 174).

SS ir vokiečių policijos šefas gen. Harm su šiuo tekstu nesutiko ir reikalavo naudoti jo tekstą: „Dievo vardu pasižadu kovoti prieš žudantį bolševizmą, būti ištikimas ir paklusnus Adolfui Hitleriui ir jo paskirtiems vadams. Šią priesaiką vykdydamas, esu pasiruošęs paaukoti savo gyvybę“. Nei štabas, nei kariai nesutiko duoti Hitleriui paklusnumo priesaikos. Tarp vokiečių ir lietuvių išsivystė daug rimtesnis konfliktas negu anksčiau.

Gestapas ir vokiečių civilinė valdžia pradėjo kelti naujus reikalavimus. Jie pareikalavo 80,000 vyrų karinių medžiagų pakrovimo tarnybai, 10,000 vyrų penkiolikai batalionų vokiečių vadovybėje, apie 30,000 vyrų priešlėktuvinei apsaugai Vokietijoje. Generolas Plechavičius vėl buvo verčiamas per radiją skelbti vyrų mobilizaciją. Jis atsidūrė sunkioje padėtyje ir pogrindžio spaudą prašė kraštui pranešti, kad ši mobilizacija skelbiama naciams spaudžiant. Vlikas paskelbė tokią savo nuomonę: „Mes sutinkame kovoti už lietuvių tautos ir Lietuvos suverenumo interesus. Bet mes nesutinkame,

kad mūsų vyrai būtų siunčiami kovoti prieš amerikiečius ir britus Vakarų Vokietijoje. Vakariečiai respektuoja mūsų nepriklausomybę ir mūsų ambasadoriai ten reziduoja. Mes turime saugoti savo jaunuomenę Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės gynimui”.

Tokios drąsios lietuvių rezistencinės konfrontacijos dėka vokiečiams nepavyko sumobilizuoti lietuvius vyrus vokiečių aviacijos pagalbai. Vokiečiai ėmė pajusti, kad lietuvius nevyks palenkti vokiečių tarnybai.

Herschel V. Johnson, JAV ambasadorius Stockholme, Švedijoje, 1944.V.11 plačiu 12 puslapių pranešimu, Nr. 3244, smulkmeniškai informuoja JAV valstybės sekretorių apie vokiečių planus Lietuvoje sutelkti 100,000 asmenų dar-

bams Vokietijos pramonėje ir apie bandymus suorganizuoti Lietuvos tautinę armiją (Vietinę tautinę armiją, alias Lithuanian Local Units) gen. Plechavičiaus vadovybėje. Tuo klausimu pranešime yra tokia pastaba: „Suorganizavimas nepriklausomos Lietuvos armijos vienetų dar nėra pilnai aiškus. Vokiečiai nėra linkę leisti lietuviams veikti savanoriškai. Lietuvių nuomone, jeigu vokiečiai nesilaikys duotų pažadų, daugelis savanorių dezertyruos, likusiųjų dvasia bus kritusi... Lietuviai nenori dalyvauti vokiečių karo pastangose, bet jie yra labai palankūs dalyvauti junginiuose, kurių tikslai ginti Lietuvos teritoriją, veikiant joje ir ruošiantis ją ginti nuo Sovietų invazijos”.

GINKLAI ŠEŠIOMS LIETUVIŠKOMS DIVIZIJOMS

Į vokiečių-lietuvių santykių perpildytą kartybių taurę įkrito paskutinis lašas. 1944 balandžio pabaigoje gestapas areštavo Estijoje vieną lietuvių pulkininką, kurį Vlikas buvo siuntęs į Švediją parūpinti ginklų šešioms lietuvių numatomoms divizijoms. Lietuvių antinacinio pagrindžio vadovybė, sutarusi su lietuviiais kariniais ekspertais (pulk. dr. Juozu Vėbra ir dviem Vietinės rinktinės pulkininkais — Antanu Šova ir Vladu Grudzinsku) ir su apskrities komendantūromis, buvo sudariusi planą pasiruošti kariškam pasipriešinimui Raudonosios armijos invazijos į Lietuvos ir kitų Balti-

jos valstybių teritorijas atveju. (Pasaulio lietuvis, 1986 lapkr., Nr. 11, p. 21-22, pagal Br. Nemicko surastus dokumentus).

Šis drąsus kelionės į Švediją planas nepasisėkė, ir siunčiamas karininkas su ginklų sąrašu pakliuvo į gestapo nagus. To suėmimo rezultate, 1944 gegužės ir birželio mėnesiais buvo areštuoti septyni Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto nariai ir du Vliko talkininkai, įkalinti Vokietijos kalėjimuose ir perduoti vyriausiam Vokietijos teismui — Volksgericht Hof. Jie buvo apkaltinti valstybės išdavimu, o toks prasižengimas

buvo baudžiamas mirties bausme. Tiktai karo eiga taip pakrypo, kad juos iš Baireutho, Bavarijoje, kalėjimo išlaisvino JAV armija. (I Laisvę, 1983 rugsėjis, Nr. 88-125, p. 65-78) ir (Litauische Widerstand Organizationen, Nat'l Archives, T-454, Roll 100).

Lietuvoje naciai skelbė, kad gen. Plechavičius su savo štabu ir Vietinės rinktinės kariais ruošėsi nuversti civilinę vokiečių valdžią, tuo norėdami pateisinti savo staugius ir piktus veiksmus. 1944 balandžio 15 gen. Fritz Jeckeln pasiskelbė Vietinės rinktinės šefu, sulaužydamas sutartį. Lietuviškas rinktinės štabas to taip lengvai nepraleido. Marijampolės karinėje akademijoje ruošėsi tapti karininkais 1500 studentų ir aukštesniųjų klasių moksleivių. Jiems štabas davė įsakymą išsiskirstyti. SS daliniai šarvuočiais atakavo akademiją. Išsivystė kruvinas mūšis su aukomis abiejose kovojančiose pusėse. Vokiečiai nesitikėjo tokio pasipriešinimo ir pasitraukė, o akademijos auklėtiniai ir administratoriai su ginklais nuėjo į pogrindį.

Nespėjusių išsiskirstyti batalionų likvidavimas vyko kruviniau ir žiauriau. Naciai juos apsupę sušaudė daugelį kareivių. Kitus išvežė į Panerius ir ten liudininkų akivaizdoje nužudė. Iš 30.000 Vietinės rinktinės karių tiktai 3.000 buvo sugauti ir išvežti į Vokietiją. Kiti dezertyravo su ginklais. 1944 gegužės 15 visas Vietinės rinktinės štabas buvo areštuotas, išvežtas į koncentracijos stovyklą Rygos

priemiestyje, vėliau išgabentas į Stutthofo koncentracijos stovyklą (Gen. Povilas Plechavičius, red. P. Jurgėla ir P. Jurkus, 1978, p. 93-133).

Dokumentai, kurie buvo rasti Washingtono National Archives, rodo, kiek daug daug sąmyšio kilo vokiečių tarpe ir kiek daug neapykantos reiškė nacių vadai kaip Himmleris, Jeckelnas, Rosenbergas, Bormannas ir kt. prieš Lietuvos intelektualus, politikus ir karinę vadovybę bei prieš visą lietuvių tautą. Mūsų tautos ateitis, jų samprotavimu, buvo labai tamsi. Jie taip pat kaltino savo policijos vadus, civilinės vokiečių valdžios komisarus, reikalaujanti griežtesnių, energingesnių metodų palenkti lietuviams.

Kai kurių vokiečių tarpe Rinktinės likvidavimas sukėlė neaiškumų, kurie atsispindi rastuose laiškuose. Dr. von Renteln laiške Jeckelnui 1944 birželio 17 reikalauja paaiškinti visuomenei, kodėl toks veiksmas buvęs reikalingas. Be tokio paaiškinimo Vietinės rinktinės likvidavimas galys būti panaudotas vokiečių nenaudai. A. Rosenbergas savo laiške 1944.III.25 Martin Bormannui rašo, kad įvairūs įsakymai į rytų kraštą eina su juo nepasitarus. (T-454, EAP 991613, p. 00685 - 00687). Tokios pat dvasios yra nusiskundimas gauleiterio Lohses 1944.III.25 laiške, adresuotame tiesiog Fuehrerhauptquartier. Kitame laiške gen. Jeckelnui 1944.III.30 tas pats Lohse informuoja, kad jis rūpinasi Ostlando

politine ir ūkine sritimi, tuo tarpu jis (Jeckelnas), likviduodamas Vietinę rinktinę vadovavosi saugumo motyvais (National Archives, T-454, Roll 104, p. 001026 - 001027).

Fritz Jeckeln 1944.VII.19 laiške aiškina savo viršininkui Berlyne, SS-Obergruppenfuehrer Berger, kaip jam pasisėkė išlyginti nuomonės ir kooperuoti su gauleiteriu Lohse (ten pat). Gi Landersverwaltung prezidentas savo laiške 1944.VI.22 Alfredui Rosenbergui, užimtųjų rytų kraštų ministeriui, sako patrauksias teisman SS ir policijos vadą Kaune dėl Lietuvoje neįvykdymo mobilizacijos ir dėl nesutarimo su von Rentelnu.

1944 liepos 9 Himmleris informuoja laišku gen. Jeckelną, kad jam (t.y. Jeckelnui) Hitleris suteikė diktatorines teises ir įgaliojimus panaudoti kraštutines priemones Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje, mobilizuojant visas vyrų atsargas prieš Sovietų Sąjungos jėgas (National Archives, T-454, Roll 104). Tačiau karo nesėkmių įtakoje vokiečiai nebeturėjo laiko gydyti savo liguistos nacionalsocialistinės ideologijos ir savo tironiškų vadų klaidų.

Tik naciai save vis dar ramino iliuzijomis. 1944 rugpjūčio 20, t.y. rytų frontui jau atsidūrus Lietuvoje, buvo išleistas aštuonių puslapių memorandumas „Mintys apie vokiečių vadovavimą Lietuvos erdvėje“. Jame svarstoma padėtis, lyg daroma sąžinės sąskaita, tikrai labai tendencingai ir nenuoširdžiai (National Archives, T-175, Roll 233,

EAP 99/464). Pagrindinė mintis yra organiškasis Lietuvos įjungimas į Vokiečių reichą. Apie Lietuvos inteligentią ir čia memorandumo nuomonė yra labai prasta: „Lietuvos inteligentijos laikysena per paskutinius trejus metus vokiečiams teko visai nusivilti. Daugumas jų įstaigų vadovų ir įmonių direktorių, sovietams artėjant, be pranešimo, be leidimo, iš pareigų pranyko. Jie bailiai paliko įstaigas, įmones, tautą ir tėvynę“.

Ryšium su tuo verta paminėti dar vieną įdomią žinutę. Office of Strategic Services, Washington, D.C., 1945 sausio 10 dienos raporte Nr. T-2835 yra pranešimas 1944XI.15 data apie Baltijos valstybes, Vokietiją ir Sovietų Sąjungą. Ten yra skirsnis apie galimą vokiečių Rytų Europos politikos pasikeitimą, suteikiant okupuotiems kraštams kiek savarankiškumo, o taip pat ir apie Vliko tuo reikalu paskelbtą lietuvių nusistatymą, kuriame buvo rašoma:

„Sovietų Sąjunga ir Vokietija kovoja pasiekti savo tikslų. Abu šie priešininkai veikė ir dar veikia prieš lietuvių tautos norą ginti ir atgauti Lietuvos nepriklausomybę. Kiekviena ši galybė, naudodama savo fizinį pranašumą, siekia įtraukti Lietuvą į savo įtakos sferą. Lietuvos žmonės visada priešinosi toms jų pastangoms... Vokietija iki šiol siekė padaryti Lietuvą savo Lebensraum politikos objektu. Tas lėmė lietuvių griežtą nusistatymą prieš Vokietijos intencijas“.

Prieš rezistuojančią lietuvių tautą nacių neapykanta ir kerštas jau beveik pačioje karo pabaigoje spėjo dar žiauriau pasireikšti Pirčiupio kaimo gyventojų žudynėmis. Pirčiupis, 28 šeimų kaimas, 44 kilometrų nuotolyje į pietų vakarus nuo Vilniaus, tapo auka tokios pat tragiškos istorijos kaip Lidice, Čekoslovakijoje.

1944 birželio 3 sovietinių partizanų grupė nušovė penkius vokiečių karius Pirčiupio kaimynystėje. Vokiečių baudžiamasis būrys neieškojo sovietinių partizanų, bet apsupo įvykiui artimiausią Pirčiupio kaimą. Vyrus surišo, suvarė į daržinę ir ją padegė. Moteris ir vaikus užrakino namuose ir juos taip pat sudegino. 119 asmenų buvo brutaliai nukankinti: 21 vyras, 29 moterys ir 69 vaikai, tarp jų keliolika nuo 5 savaičių iki 5 metų amžiaus. Egzekucija vyko tris valandas. Nukankintų aukų likučius leido palaidoti tikrai po savaitės. Du kovojantys priešai savo siaubingoje tarpusavio neapykantoje žudė beginklius ir nekaltus Lietuvos ūkininkus.

Skulptorius Gediminas Jokubonis 1960 metais sukūrė paminklą vardu **Motina**. Šis didingas meno kūrinys yra pastatytas buvusioje sodyboje, kur palaidoti sudegintų gyventojų palaikai. Jis ten stovi kaip simbolis **Liūdinčios Motinos** dėl savo kenčiančių vaikų, išprovokuotų ir nukankintų dviejų kovojančių tironų

— sovietų iš Rytų ir nacių iš Vakarų. (I Laisvę, 1944.VI.20, Nr. 11/34, Antinacinė pagrindžio spauda ir Pirčiupio kaimo tragedija, išl. Mintis, Vilnius, 1961).

Tuo metu įtampa tarp lietuvių ir vokiečių buvo pasiekusi pačią viršūnę, ir sprogimas atrodė visai čia pat. Damoklo kardas galėjo kiekvienu momentu pradėti kirsti kietai rezistuojančių lietuvių galvas, ypatingai intelektualinių, karinių ir politinių veikėjų. Fizinio sunaikinimo pavojuje atsidūrė dezertyravusių Vietinės rinktinės karių bei vengiančių darbo prievolės asmenų šeimos ir artimieji. Visuotinės žudynės nebebuvo įvykdytos tikrai todėl, kad naciai paskubomis turėjo patys bėgti iš Lietuvos, saugodami savo galvas.

Lietuvai ir kitoms Baltijos valstybėms artėjo nauja grėsminga raudonojo teroro banga. Šios antrosios sovietinės okupacijos metu KGB pasistengė pilnai įvykdyti anksčiau jų nustatytą kvotą išdeportuoti ketvirtadalį Lietuvos gyventojų į Gulago koncentracijos stovyklas, į sibirinės Arktikos ledinį inferno. Ir jie tai pilnai įvykdė.

Gindama pagrindines visiems Dievo skirtas teises, siekdama Lietuvos savarankiškumo bei išsivadavimo iš vergijos, lietuvių tauta pakėlė sunkiai įsivaizduojamą ir be galo milžinišką kraujo auką. Ši auka iki šiol dar nėra pasaulio pilnai suprasta ir pripažinta.

Kultūros ir politikos sąveika išeivijoje

INGRIDA BUBLIENĖ

PAPRASTAI sakome, kad kultūra reiškiasi žmogaus kūrybine jėga. Tad kultūra yra tautos gyvybės apraiška, o kūrinys — tautos genijaus pasireiškimas. Nors kūrinys išeina iš vieno kūrėjo sielos, kaip vieno kūrėjo talentas, tačiau visuomet jame atsispindi tauta, jos dvasia, jos gyvastingumas, troškimas gyventi laisvai, gyventi ne tik dabartyje, bet ir ateinančioms kartoms. Tautinę kultūrą giliaja prasme sudaro mūsų tautinių tradicijų ir tautinių aspiracijų visuma. Todėl tautinės kultūros ir tautinių vertybių sąvokose randame daugiau, negu literatūrą, tautosaką, tautinius rūbus ir šokius.

Jau praėjo netoli 40 metų, kai po Antro pasaulinio karo Amerikoje kūrėsi nauja lietuvių išeivių banga, kurios visas turtas, palikus tėvynę, tilpo širdyje. Pagal poetą Bernardą Brazdžionį, — tai protėvių dvasia, laisvės siekis ir gyvos širdies kūryba. Visiems mums buvo šis turtas patikėtas. O kad būtume tinkami jo paveldėtojai, esame įpareigoti jį saugoti, puoselėti ir laisvąjį pasaulį su juo supažindinti, kartu primenant ir mūsų tautai daromas skriaudas.

Gyvename krašte kur žėri mozaika įvairių tautų su skirtingais požiūriais į gyvenimą. Gyvename taip pat šimtmetyje kuriame technika pakeičia žmogų, kuriame komunikacija vyksta žaibo greitumu, tuo tarpu mes alsuojame tėvynės ilgesiu ir rūpesčiu, kad laisvė vėl pasiektų Baltijos krantus. Dažnai net nesuprasdami, kodėl apie mūsų kraštą svetimieji taip mažai žino, kodėl niekas nerašo apie Lietuvos okupaciją ir t.t.

Juk turime gana plačią veiklą, gausią lietuvišką spaudą, plačias kultūrinės apraiškas: dainos ansamblius, tautinių šokių grupes, teatro vienetus ir net operą. Gal tuo atžvilgiu esame pralenkę net kitas tautines mažumas šiame krašte. Tačiau šalia mūsų gyvenantis kaimynas amerikietis dažnai apie Lietuvą nieko nėra girdėjęs. O tai dėl to, kad mūsų krašte nieko sensancingo nevyksta, ten nekariaujama, ten nėra teroro veiksmų. Neturėdami savos valstybės, neturime ir bazės dalyvauti pasaulio politiniame gyvenime. Negalime ir gyvenamojo krašto politikoje turėti ypatingos įtakos, pavyzdžiui, nulemti kongresinius rinkimus, net

Ingrida Bublienė, straipsnio autorė, su JAV LB pirm. Algimantu Gečiu ir prof. dr. Vytautu Vardžiu 1986 LFB studijų savaitėje, Dainavoje. Nuotr. V. Maželio.

lokalinius. Reikia prisipažinti, kad neturime „voting power“. Ypač kai didelė dalis mūsų išeivių gyvena labai išsisklaidę po plačias miestų apylinkes. Tačiau gyvename krašte, kur galime laisvai reikštis savo kūryba, išlaikyti ir puoselėti tai, kas mums brangu.

Kalbant apskritai apie žmogaus egzistenciją kasdieniniame gyvenime, susiduriame su materialiniais ir kultūriniais reikalais. Nuo vieno ar kito elemento persvaros priklauso žmogaus ir tautos kokybinis matas. Geras pavyzdys palyginti Ameriką su Prancūzija. Amerika klasiškas materialistinis kraštas, tuo tarpu Prancūzija dvasinės kultūros reprezentantas. Tuo klausimu kaip tik neseniai Clevelando *Plain Dealer* buvo taip rašyta: „Parisian willingness to lay out enormous sums of money on national cultural monuments is as profitable as it is inspiring“. Toliau gale straipsnio rašoma: „French civilization, for all its glory, is on the defensive in an increasingly

Anglophone world. Half the foreign ministry's budget is now spent on promoting French culture and language overseas. Paris is regarded by thinking Frenchmen as a visible expression of that civilization“.

KUR KREIPTI MŪSŲ DĖMESĮ

Mūsų situacijoje reikia pasvarstyti, kokį efektą sudaro kultūrinės ir materialinės vertybės tokiems individams ar specifinėms grupėms, kurios formuoja visuomenės nuomonę ir nuo kurių priklauso tautų bei valstybių likimas. Juk ne žmonių masė, o tik mažos įtakingos grupės daro svarbius politinius sprendimus. Nesigilinant per daug į politinių mokslų diskusijas, reikia sutikti, kad joks valstybinis vienetas niekada nebuvo ir nėra valdomas žmonių masės. Filosofas Ortega y Gasset masę aptaria, kaip daugumą be specialios kokybės. Tai organizuotas ir neorganizuotas masinis žmonių skaičius, neforma-

Mūsų siekis yra parodyti pasauliui, kad kovojame už savo egzistenciją.

liai vadovaujamas tam tikro centro. Masė neturi savo aiškaus veido. Tad ar net per daug dėmesio kreipiame į masę mūsų aspiracijų reikalais?

Tiesa, masinėje visuomenėje propaguojamos ir paskleidžiamos ne tik prekės, bet ir nuomonės bei pažiūros. Bet turime suprasti, kad tas procesas yra atliekamas opinią formuojančių įtakingų asmenų ar grupių, kurios turi būdus priėti prie komunikacijos priemonių toms nuomonėms plačiai paskleisti. Tad mūsų dėmesys ir laisvinimo pastangose pirmoj eilėj turi būti nukreiptas į tokius asmenis, grupes ar institucijas. Kaip galime juos paveikti?

Materiališkai-ekonomiškai nėra jokios vilties. Mes neturime jokios dėmesio vertos materialinės bazės, kurią galėtume tam panaudoti. Šiame krašte, kur viskas pagrįsta kapitalu, masinės kultūros priemonės, kaip žurnalai ar komercinė televizija ir kitos elektroninės priemonės, siekia kuo daugiau vartotojų ir kartu kuo daugiau pajamų. Todėl ir vengiama liesti kai kurias problemas, kurios gali nepatikti kuriai nors srovei. Mūsų interesai dažnai į spaudos puslapius nepakliūva. Kita svarbi sąlyga, kad reprezentuojamos vertybės turi būti aukščiausios kokybės. O mes dažnai vado-

vaujamės principu, kad geriau daryti ką nors bet kaip, negu, kad visai nedaryti. Vakarų pasaulyje mes nieko nenustebinsime antraeile kultūrine išraiška. Nesujaudinsime savo sentimentais rūtelei, tėvelio žirgeliui ir t.t. Turime atsipalaiduoti nuo kaimo aplinkos, nes šių laikų miesto žmonės kaimo nesupranta ir jam sentimentu neturi. Tad labai svarbu mums žinoti, kas esame ir ko siekiame. Mūsų likimas priklausys nuo to, kokį įspūdį sudarysime tiems, nuo kurių jis priklauso.

Savo pagrindines pastangas turime skirti specifinėms grupėms. Dvasine kultūra šio krašto masės nesidomi. Tai ryškiai rodo didmiesčių renginiai, kurių metu persipildo salės ar aikštės stebėti Super Bowl ar Rock and Roll.

Tačiau šios plačiosios masės nieko nežino ir nesidomi mūsų ir kitų pavergtų tautų klausimais. Nesidomi net ir galingoji media. Jos dėmesys atsiranda tik retais atvejais, kai iškyla koks skandalingas, nepaprastas įvykis, kaip pavyzdžiui, Simo Kudirkos šuolio į laisvę atvejis. Bet tokių progų nepasitaiško dažnai, ir jų negalime laukti. Pasvarstykime, kaip sudaryti opinią apie mūsų tautos padėtį.

KULTŪRINIS KONTAKTAS

Turime išmokti patys save išstatyti į rinką, kaip amerikiečiai sako — We have to market ourselves. Be to, turime rasti savai prekei tikrą taininį. Turime žinoti, kokia yra ta rinka, į kurią taikome, ir tam dar-

bui skirti visą dėmesį ir energiją, apsišarvavus kultūriniais ginklais. Reikia dalyvauti įvairiose Amerikos kultūrinėse draugijose, organizacijose, įsirašant tikraisiais nariais. Jose atsiras progų ir savo prekę paroduoti, ir kitus supažindinti su mūsų problemomis ir troškimais.

Gaila, kad iki šiol nesame paruošę jokios reprezentatyvinės knygos apie Lietuvą anglų kalba. Mūsų broliai latviai tuo atžvilgiu yra daug toliau pažengę. Gera idėja būtų išleisti mūsų kompozitorių geriausius kūrinius ir juos išsiuntinėti žinomiems Amerikos muzikams bei orkestrams. Atsirastų didesnė galimybė, kad ir mūsų kūrinius įjungtų į savo repertuarą. Jie patys juk neateis pas mus jų ieškoti. Mūsų meno galerijos turėtų įsiregistruoti į šio krašto galerijų draugijas, kurios dažnai keičiasi meno kūrinius.

Neturime kontakto su šio krašto simfoniniais orkestrais, operomis ir rašytojais. Nepažįstame net ir vietos dienraščių korespondentų bei redaktorių. Dažnai galvojam, jei jie pas mus neateina, tai ir nereikia. Dalyvaudami amerikiečių kultūrinuose parengimuose, susipažinsime su įtakingais asmenimis, nes šio krašto kultūra išlaikoma daugiausia pavienių asmenų, kurių finansinė padėtis turi didelę įtaką į viešąją opinią. Per tokius asmenis būtų galimybė iškelti ir mūsų menininkus. Pvz., Mūza Rubatskytė laimėjo Budapešte Liszto piano konkursą; ją būtų galima pasiūlyti Columbia Productions, kad iškvieštų

koncertui į laisvąjį pasaulį. Gi okupuotos Lietuvos menininkams čia pasirodžius, galima visada iškelti faktą, kad jie lietuviai, kartu primenant dabartinę mūsų krašto okupaciją. Kai amerikiečiai eina į koncertus, jie neklausia, ar menininkas yra komunistas ar ne. Jiems svarbiau kokios jis tautybės, ar čekas, ar rusas, ar italas. Prisimename, kai per Amerikos medią nuskambėjus, jog sportininkas Sabonis esąs rusas, tik mūsų stiprus reagavimas priverė komentatorius atitaisyti šią klaidą.

Gera propagandos priemonė yra mūsų L.K.B. kronikų knygos svetimom kalbom, tačiau jas skaito tik labai ribota publika: kunigai, vyskupai, ir vienas kitas senatorius gal pavarto. Retas mūsų kaimynas yra apie jas girdėjęs. Tad reikia stengtis kiek galint daugiau mūsų knygų išleisti per universitetus. Tada jos įtraukiamos į katalogus ir visiems prieinamos. Žinoma, knygos dažnai spausdinamos tik tada, kai joms išleisti duodama subsidija, ar nuperkamas tam tikras jų kiekis. Daugumas mūsų knygų nepasiekia tikslo, nes jos išleistos LB ar kitų organizacijų. Be to, reikia žinoti, kad jokia akademinė knyga netampa „best seller“.

Skiepykime jaunajai kartai tautos idealus. Belskime į pasaulio duris savo kultūriniais laimėjimais.

Reikia rasti būdų ir valdžios žmones sujudinti mūsų problemomis. Gal kartais žymūs mūsų menininkai ar aktoriai didesnę įspūdį paliktų kokiam senatoriui, atsilankydami į jo įstaigą, negu Bendruomenės ar kitos organizacijos atstovai. Tada ir kongreso žiniuose būtų pažymėta, kad štai šią savaitę atsilankė tokia tai žvaigždė-lietuvis ir įteikė rezoliuciją. Tuo tarpu turbūt niekad neteko matyti kongreso žiniaraštyje, kad ten lankėsi lietuvių atstovai, ar kad jų nuotraukos ten figūruotų. Kongresmanų ir senatorių įstaigas puošia įvairūs meno darbai, skolinti iš galerijų. Tad ar nebūtų proga ir mūsų dailininkams su savo darbais čia įlįsti. Tai būtų įmanoma, jei mūsų dailininkų paveikslai kabotų meno galerijose.

Prieš keliolika metų vienas simfoninio orkestro dirigentas norėjo Pulitzerio premijai nominuoti mūsų kompozitorių Julijų Gaidelį. Kažkodėl tada galvojome, kad tai pinigų išmetimas, kad sunku lietuviui laimėti. O jei būtų laimėjęs, kokį garsą būtume atsiekę; jei ir ne, tai vis tiek būtų lietuvių vardas nuskambėjęs. Turime gana daug iškilų kultūrininkų, kurie su mūsų parama galėtų daug pasitarnauti lietuviškam reikalui. Ann Jillian vieną kartą per Clevelando televizijos programą yra išdidžiai pareiškusi, kad ji lietuvaitė. Kitą dieną mane darbe visi klausinėjo, ar aš žinanti, jog tokia filmų žvaigždė yra lietuvaitė. Reikėtų sudaryti vaizdžią ir išsamią statistiką visų mūsų kul-

Detalė iš Kryžių kalno Lietuvoje, netoli Meškuičių. 1986 nuotrauka.

tūrininkų. Ji būtų tikrai impresyvi, palyginus su nedideliu išeiivių skaičiumi.

Mūsų tautodailės darbus reiktų suburti į vieną vietą ir juos panaudoti, kaip reprezentatyvinę kilmuojamą parodą. Reprezentacijai ir propagandai reikėtų naudoti visą iš Lietuvos atsivežtą kultūrinį lobį.

Dalis mūsų iškilų kultūrininkų yra nutolę nuo lietuviškojo gyvenimo. Juos reiktų kontaktuoti, jų talentus remti. Reikėtų dėti visas pastangas suregistruoti visus mūsų mokslininkus. Jų skaičius būtų gana impresyvus, palyginus su bendru

lietuvių skaičiumi išeivijoje. Mūsų teatralų darbus būtų galima pasiūlyti ir parduoti šio krašto teatriniams ansambliams. Tuo džiaugtųsi ir mūsų kūrėjai, tik turime ateiti jiems į talką.

REPREZENTACIJOS SVARBA

Didelį įspūdį svetimtaučiams paliktų puikiai susuktas 30 min. filmas apie Lietuvą, trumpai jame apžvelgiant Lietuvos praeitį, jos kultūrinį lobį ir dabartį. Tokį filmą būtų galima parodyti net ir kongresmanams, nes bent kartą savaitėje kongreso rūmuose vyksta įvairūs pobūviai, kurių metu yra rodomi įvairūs filmai. Galime pagalvoti, kiek ten tu politikierių sueina? Tačiau dauguma jų asistentų tikrai ten dalyvauja. Nenuvertinkime ir jų galios, nes dažniausiai įvairūs patarimai kongresmanams ateina kaip tik iš jų. Tai tikrai paliktų geresnį įspūdį, negu mūsų atsilankymas pas juos, kurio metu stengiamės papasakoti visą Lietuvos likimą per penkias minutes, kada už sienos jų laukia kiti, ir kažin kur jų mintys iš viso tuo metu randasi. Tačiau iš tokių pasimatymų mes išeiname patenkinti, nusifotografavę ir tikime, kad mūsų reikalai bus sutvarkyti.

Turime siekti didesnės kokybės mūsų ansambliuose. Būtų idealu turėti reprezentatyvinę grupę. Gaila, kad mūsų visas tuo reikalu dėmesys nukreiptas į patį faktą, kad jaunimas šoka lietuviškus šokius. Retai kada pasisakome, kaip buvo pašokta, kokie rūbai, ir t.t. Savo

salėse tai atleidžiama, bet kai mūsų ansambliai atstovauja kraštą tarp svetimtaučių, turime jiems palikti tokį įspūdį, kad būtų klausama — kas ta grupė? kokia ši tauta? Kitaip šio krašto įtakingesnių žmonių tarpe liekame tie etnikai, kurie tik dešrų prisivalgę gyvena uždarame savo gete.

Mūsų siekis yra parodyti, kad kovojame už savo egzistenciją. Tai atliksime, kai pajėgsime spinduliuoti į šio krašto aplinką. Svarbiausia turime ją pažinti, suprasti jos psichologiją, krašto rašytinę ir elektroninę medią, vis ieškant kontaktų bei juos išnaudojant.

Prisiminkime kad ir žydų tautą, nekalbant vien apie Rotschildus, Baruchus ir bendrai jų fantastišką finansinį pajėgumą ir galimybę pasaulinę finansinę rinką kontroliuoti iki stebėtino laipsnio. Jų įtakingumas nesirėmė talmudą skaitančiais rabinais, silkes pardavinėjančiais krautuvinkiniais, kabančius peisus nešiojančiais ortodoksais, bet Rubinšteiniais, Šternais, Einšteiniais, Oistrachais ir t.t.

Žinoma, svarbi ir mūsų vidinė veikla, kuri mus jungia, palaiko gyvais ir kurioje mūsų vaikai auga ir bręsta. Tačiau reikia ir išeiti iš etninio geto ir žinoti, kad ten už lango, tiktai anoj pusėje mūsų etninio geto sienų, egzistuoja tikrasis pasaulis, kuriam mes dar beveik visai esame nepažįstami ir nežinomi.

Šiuos klausimus svarstant, man vis prisimena Clevelando parapijos klebono kun. Gedimino Kijausko

Kryžių kalnas netoli Meškuičių. Nuotrauka daryta 1986.

žodžiai: „Vigilija — tai budėjimas ar laukimas, budėjimas pavergtos tėvynės naktyje, skiriant jai savo darbą, siekiant laisvės pavergtiems“. Ir taip metai iš metų švenčiame vigiliją, ir tikim, ir viliamės, kad ta vigilijoje laukiama džiaugsmo šventė Lietuvai greit išauš.

Teisingai yra rašęs Ralph Emerson: „Kas pastato puikų tautos rūmą? Kas išpila nesugriaunamus jos pamatus, kas įgalina tautą nežūti, bet iš mirtinos kovos laimėtoja pakilti? Ne auksas, bet žmonės padaro tautą stiprią ir galiną. Žmonės, kurie kovoja už tiesą ir yra pasiryžę daug dėl jos kentėti ir jos niekad neišsižadėti. Žmonės,

kurie dirba, kai kiti skęsta abejonė, žmonės, kurie drįsta, kai kiti išsigąsta; tik jie pastato puikų tautos rūmą ir iškelia jį iki dangaus skliautų“.

Mūsų darbo laukas platus. Skiepykime jaunajai kartai tautos idealus. Belskime į pasaulio duris savo kultūriniais laimėjimais ir nenusiminkime, jei jų iš karto neatidarys. Tačiau keliaukime, kad istorija bent žinotų, jog lietuviai gyveno laisvajame pasaulyje ir dėjo visas pastangas sugrąžinti laisvę Nemuno žemei. Dr. Juozo Girniaus žodžiais — kiekviename gyvenamajame krašte išsiskleiskime Lietuvos žiedu.

LAISVĖ — AUKŠČIAUSIAS TAUTOS TIKSLAS

EDIS SABAS

Vyresnieji daug kalba, kad reikia išlaikyti lietuviybę. Jaunesnieji nuolat esame raginami jaustis lietuviais ir tokiais išsilaikyti. Ir kas galėtų kitaip sakyti? Mano tėvų ir jų tėvų kartos gerai suprato lietuviybės išlaikymo svarbą. Todėl namuose, mokyklose ir organizacijose vaikams buvo stengiamasi perduoti lietuvių kalbą, supažindinti su valstybės istorija, įvesti į tautos kultūrą.

Augau Čikagoje, o Čikaga yra Amerikos lietuvių kultūros centras. Kur kur, bet Čikagoje turbūt lengviausiai galima pažinti, suprasti ir išgyventi tautinę lietuvių kultūrą.

Jaunoji karta dažniausiai ir patenkina vyresniųjų norą „išlaikyti lietuviybę“, šokdama tautinius šokius, priklausydama organizacijoms, stovyklaudama, dainuodama, iškylaudama. Ir jaunieji, ir vyresnieji retai kelia klausimą: **kodėl reikia išlaikyti lietuviybę?** Kodėl aš turiu mokėti lietuviškai, kuriam galui aš turiu prikimšti galvą Lietuvos istori-

jos faktais, kuo aš praturtinsiu savo asmenybę, žinodamas Lietuvos dabartį rusų okupacijoje? O jei kartais tėvai ar mokytojai ir nori pagrįsti lietuviybės išlaikymo reikalą, tai nurodo tokias priežastis, kaip tai „jūsų tėvai buvo lietuviai, — tai ir jūs turite būti“, „lietuvių kalba yra sena ir graži“, „be lietuvių kalbos negalėsite pažinti lietuvių kultūros“ ir t.t. Bet visa ši motyvacija vargu giliau pasiekia jauno žmogaus dvasią.

Juk yra milijonai amerikiečių, kurių tėvai ar tėvų tėvai buvo kilę iš kokios nors tautos, bet savo kilmės kraštą ir rūpesčius yra visai pamiršę. Tiesa, kad graži ir sena lietuvių kalba, bet gražių ir senų kalbų pasaulyje yra ir daugiau. Gražios lietuviškos dainos, smagūs šokiai, turtinga literatūra, bet vėl noriu reikšti abejojimą, kad ta kultūra pririštų jauną Amerikos lietuvių prie lietuviybės. Juk, nors dainos dažniau dainuojamos, bet tautiniai šokiai šokami tik festivaliuose ir

Edis Sabas (kairėje), šio straipsnio autorius, kalbėjęs Los Angeles politiniame savaitgalyje, šiuo metu kariuomenėje – aviacijos leitenantas. Šalia jo, dešinėje, Linas Kojelis, JAV karo laivyno rezervu kari-ninko uniformoje.

programose, o literatūrą jaunimas pažįsta tik tiek, kiek išmoksta lituanistinėse mokyklose. Labai mažas skaičius jaunų lietuvių skaito lietuviškas knygas, o dar mažesnis jas perka.

Šitoks žodinis argumentavimas dėl lietuviybės išlaikymo reikalingumo neatneša norimų rezultatų. Kai jaunuoliai suauga, baigia mokslus, sukuria šeimas ir nustoja šokti tautinius šokius, nuo lietuvių bendruomenės nutolsta. Su lietuvių bendruomenės ryšiai, o ne lituanistinėse mokyklose įgytas istorijos ir lietuvių kultūros negilus pažinimas. Tokiems lietuviukams ir lietuvaitems lengva sukurti nelietuviškas šeimas ir savo vaikų generacijoje lietuvių

kalbą ir lietuviybę pamiršti.

Man pačiam „lietuviybės išlaikymo“ mįslė gerokai paaiškėjo po to, kai aš 1986 metų gale ir šių metų pradžioje, prieš išeidamas į karinę tarnybą, padirbėjau Jungtiniame baltų komitete (Joint Baltic American National Committee) Washingtone. Dabar aš žinau, kodėl aš esu ir turiu būti lietuvis, nes supratau pavergtos Lietuvos problemas, kurios mane likimiškai įpareigoja kaip lietuviį ir morališkai kaip žmogų. Šiandien aš norėčiau iš visų žodynų išbraukti žodį „išsilaikymas“, o įrašyti „stiprinimas“ ir „kova“. Stiprinimas išseivijos lietuviškos dvasios ir kova dėl Lietuvos laisvės.

Dabar man jau nebeužtenka

žinoti daug faktų iš Lietuvos istorijos ir mokėti lietuviškai kalbėti, — man svarbu tas žinias praktiškai panaudoti ir veikti. Man dabar atrodo, kad priėjimas prie to vadinamo „lietuviybės išlaikymo“ turėtų būti iš kitos pusės: pirmiausiai uždegti jauną žmogų kovos dvasia dėl Lietuvos laisvės, tada savaime jis norės sukurti lietuvišką šeimą, giliau pažinti savo tėvų krašto istoriją ir dvasinę kultūrą.

Tėvai, organizacijų vadovai ir mokytojai patys turėtų būti giliai įsitikinę aukščiausio — Lietuvos laisvės — tikslo svarba ir tada tą dvasią jie savaime perduos tiems, kuriems vadovauja.

Dabar aš esu įsitikinęs reikalingumu Amerikos lietuviams pakeisti tautinės egzistencijos išėjimoje tikslų akcentus: iš lietuviybės ir kultūros išlaikymo perkelti į politinius. Reikia klausyti, kaip mes galime pasiekti to, ko trokšta viso pasaulio lietuviai — **laisvos Lietuvos**. Už tą tikslą sunkiausiose sąlygose kovoja pavergtos Lietuvos lietuviai. Jie ten kovoja kitose sąlygose ir kitomis priemonėmis, mes gi turime tapti Amerikos poli-

tinės sistemos dalimi.

Šiandien nėra daug tokių, iš vyresniųjų ir jaunesniųjų, kurie tą tiesą suprastų. Bet mūsų, jaunesniųjų, skaičius auga. Jų daugėja Washingtone. Jie supranta Lietuvos istorinį procesą ir siekia pakeisti Lietuvos politines sąlygas ir jos ateitį. Per ilgai tėvai ragino vaikus studijuoti mediciną ir inžineriją. Mums daugiau reikia humanitarų ir politikos specialistų. Politikos žmogus negali tikėtis tiek uždirbti kaip gydytojas, bet politikos tikslai taip pat aukšti, kaip ir medicinos. Čia eina kalba ne apie sveikatą, bet apie sveikus žmogaus ir žmonijos santykius.

Kai mūsų visuomenėje politiniam darbui bus suteiktas reikiamas pripažinimas, kai bus suprasta **tikro** politinio darbo reikšmė ne tik Lietuvos laisvės labui, bet ir lietuviybės bei kultūros išlaikymui, tada kova už aukščiausią sąmoningos tautos tikslą — laisvę neš gausenius vaisius. Kad šioje pusėje kova už laisvę būtų sėkminga, turime suprasti šio krašto politinę sistemą ir per ją veikti.

... Būti atvykusiam į tą ar kitą šalį ar joje gimusiam dar nereiškia būti atvykusiam į šios šalies istoriją ar gimusiam iš jos istorijos. Svetima istorija niekad nėra ir negali būti mano kilmė, todėl šios istorijos nuosėdos bei pėdsakai arba kultūra, mano pažinta bei pasisavinta, nepadaro manęs kilusio iš anos istorijos...

Antanas Maceina

BRAZAITIS VĖL MUMS KALBA

ČESLOVAS
GRINCEVIČIUS

PROFESORIAUS Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičiaus raštų išleidimas, šeši tomai, yra didelis J Laisvę fondo lietuviškai kultūrai ugdyti ryžtas, ištesėjimas ir laimėjimas.

Mūsų generacijoje iš mirusių autorių išsivija susilaukė pilnų šešių tomų tik Vinco Krėvės raštų. Jei išsivija maždaug prieš aštuoniasdešimt metų nebūtų išleidusi Vinco Kudirkos šešiatomio, tai apie tą didį žmogų būtumėm mažiau žinoję, negu šiandien žinom. Kad būtų žinomas ateinančioms kartoms ir mūsų laikų asmuo, kuris veikė, aukojosi ir norėjo būti nežinomas; kad jo raštai, mintys, idėjos nenuėitų užmarštin; kad jis būtų amžiams gyvas, — ir buvo sumanyta išleisti jo raštus.

Nereikia daug aiškinti, kad Brazaitis buvo tikra Dangaus dovana gal pačiu sunkiausiu metu, kuris sugebėdavo rasti geriausią išeitį, išlaviruoti tarp pavojų su mažiausiais tautai ir valstybei nuostoliais. Pagaliau mus domino ir jo

raštai iš anų ramių nepriklausomybės dienų, apie kuriuos laiške taip atsiliepė skaitytojas S.D. iš Kanados: „Jo minties sklaida, problemų lukštenimas ir temos gvildinimas mane ypatingai domino. Jo plunksna lyg chirurgo peilis, pjovęs kur ir kiek reikia, bet ne skaudžiai... turėjo ypatingą analitiko ir sintetiko dovaną dalykus pilnai išsvarstyti ir prieiti reikalingų išvadų... buvo vienas iš vadovaujančių literatūros ir kultūros kėlėjų į europinį lygį“.

Mintis surinkti ir išleisti Brazaičio raštus kilo jo laidotuvių dieną, dr. Juozui Kazickui pasiūlius sudaryti Brazaičio atminimo fondą, rasti autorių jo monografijai parašyti ir suredaguoti raštišką palikimą. Monografijai autorių buvo lengviau rasti, sunkiau redaktorių raštams surinkti. Buvo kreiptasi į vieną, kitą žinomą literatą, bet kiekvienas turėjo begales kitų darbų, todėl ir naujų įsipareigojimų bent keliems metams negalėjo priimti. Tik po ketverių metų LFB taryba susitarė

su Alina Skrupskeliene ir Česlovu Grincevičium. Susitarimas buvo žodinis, džentelmeniškas. Pažadas iš abiejų pusių ištesėtas, raštų rinkinys išėjo laiku, pamečiui.

Su Skrupskelienė susitarėm, kad ji, kaip patyrusi literatė, lituanistė, sulyginis, suvienodins Brazaičio raštų kalbą. Nuo pirmųjų jo rašinių, siekusių 1925 ar dar anksčiau iki 1974, jo mirties metų, keitėsi lietuvių kalbos rašyba. Rašyba keitėsi ir nuo ano meto Ambrazevičiaus iki vėlesnio Brazaičio. Ji visa tai kantriai ir rūpestingai sulygino pagal dabartines lietuvių kalbos normas. Mano uždavinys buvo periodikoje ir kitur esančius rašinius surinkti, nurašyti ir prižiūrėti spaudos darbui, palaikyti nuolatinį kontaktą su *Draugo* spaustuve, sekti tomų apipavidalinimus. Korektūras skaitėme abu ir vienodai esame atsakingi už pasitaikiusias neišrinktas klaidas.

Laimingu atveju daugiausia medžiagos pavyko rasti Pasaulio

lietuvių archyvo bibliotekoje. Tik čia pilnų prieškarinių periodikos komplektų nebuvo; nebuvo tada ir paties archyvo. Spragas pavyko užkamšyti seselių kazimieriečių vienuolyno bibliotekoje, kurios vedėja tuo laiku buvo, dabar jau mirusi, seselė Perpetua. Daug padėjo renkant medžiagą, ypač pasilikusią rankrašty, nespausdintą, dr. Juozas Girnius. Padėjo dr. Kazys Pemkus, dr. Antanas Matukas, dr. Vincas Maciūnas, Regina Taunienė, Stasys Santvaras, Antanas Mažiulis, kun. Stasys Yla, Juozas Kapočius ir kiti. Nuotraukų daugumą surinko Paulius Jurkus, o jos buvo daugiausia Vytauto Maželio, kiek mažiau dr. Kazio Ambrozaičio, Petro Ažuolo, Česlovo Grincevičiaus ir dar kitų.

Buvo žinoma, kad kai kurie Brazaičio rašiniai buvo išversti ir atspausdinti užsieniniuose žurnaluose. Čia daug mums padėjo dr. Kęstutis Skrupskelis, turįs ryšius su įvairių universitetų bibliotekomis. Jo dėka latvių ir estų kalbomis straipsniai atėjo iš Helsinkio, Rygos ir Berlyno universitetų bibliotekų. Iš Romos gavome italų k. atspaudą iš „Encyclopedia Cattolica“. Lenkų kalba straipsnį iš „Wiadomosci Literackie“ 1934 metų pavyko man pačiam rasti, lankantis Varšuvos universiteto bibliotekoje, kur daug padėjo tada bibliotekoje dirbusi Teresė Samulevičienė. Vieną straipsnį vokiečių ir keletą anglų kalbomis susiradom Čikagoje.

Sunkesnis atvejis buvo su straipsnių latvių ir estų kalbomis spaus-

dinimu. Prieš duodant į rinkyklą jie buvo atitinkamai pakoreguoti, padaryti pabraukimai, viena kita iškreipta lietuviška pavardė pataisyta. Buvome užmiršę, kad spaustuvė neturi tokių raidžių nei ženklų, kurių prireikė latvių ir estų tekstuose. Lenkų, vokiečių, italų kalbų reikalingus ženklus kruopščiai ir rūpestingai ranka pridėjo Birutė Lintakienė, kuri ir knygas sudėjo į puslapius, bet su tom dviem kalbom to padaryti buvo neįmanoma. Teko atsisakyti mašinos rinkinio ir tekstą dėti fotostatiniu būdu. Bet tekstas buvo jau „pagadintas“! Ir teko būti „dziegormeisteriu“, adatėle ir peiliuku išimti anksčiau padarytus pataisymus, pabraukimus. Atrodo, kad visa tai pavyko, akis niekur to nepastebi.

Porą savaitių teko raustis *Darbininko* redakcijoje, kur Brazaitis dirbo maždaug 23 metus. Tikėjaisi rasti jo kokį archyvinį palikimą. Deja, Brazaitis savo archyvą, laiškus buvo sunaikinęs. Su pagalba kun. K. Bučmio ir P. Jurkaus tik perverčiau *Darbininko* komplektus, kai ką iš jų išrinkau, bet didžiulis Brazaičio lobynas, jo vedamieji, taip ir liko nepanaudoti. Man tvirtino redaktoriai, kad daugiau negu 90 procentų visų vedamųjų buvo Brazaičio. Daugumas jų buvo proginiai, lokaliniai, šiandien neaktualūs, bet liko ir svarių. Jų negalima buvo išrinkti. Susidarytų dar keli tomai ir darbui nebūtų galo. Be to, jie nepasirašyti, tai lengvai galima sumaišyti su kitų redaktorių rašytais — Sužiedėlio, Dabušio,

Bučmio, Jurkaus ar kitų.

Iškilo dar vienas sunkumas. Dažnai Brazaitis po straipsniais pasirašinėdavo tik inicialais J.B. arba tik B. Lygiai taip periodikoje pasirašinėjo daug kas: B. Brazdžionis, J. Baužys, J. Balys, J. Blekaitis, J. Būtėnas, J. Bradūnas, J. Bauža, J. Bačiūnas, J. Bičiūnas ir dar kiti. Kai kurie iš jų ir užklausti jau neatsiminė, jų ar ne jų rašiniai.

Pasirašinėjo Brazaitis ir slapyvardžiais. Lietuvos laikais Servus tik ne daug kam buvo žinomas. Nežinojo to pradžioje ir bolševikai. 1940 vasaros gale buvau liudininku: kartą sėdėjau prof. Vaclovo Biržiškos, V. D. Universiteto bibliotekos direktoriaus, kabinete, kai paskambino iš bolševikų saugumo ir iškart Biržiškos paklausė, tiesiog reikalavo greit pasakyti, kas *XX Amžiuje* pasirašinėja Dauliaus, Hispanus ir Servus slapyvardžiais. Jie tai vėliau sužinosią ir patys, bet jiems prireikė kaip tik dabar. Biržiška juk renkąs slapyvardžius. Biržiška nesusivaldė ir gan šiurkščiai atsakė, kad jis niekad jokiai „ochrankai“, saugumui netarnavo, žinių nerinko, nepranešinėjo, o slapyvardžius renka tik mokslo reikalams ir tai iki 1914 metų mirusių rašto žmonių.

Liko nesurinkti, nesudėti ne tik *Darbininko* vedamieji; liko didesnė pusė Servus ar kitais slapyvardžiais pasirašyti straipsniai *XX Amžiuje* ar kituose leidiniuose, kurie dabar mums neprieinami. Nepasinaudota

jo rašytais ar redaguotais politiniais anglų ar vokiečių kalbomis memorandumais, daugelio paskaitų užrašais, juodraščiais, santraukomis, į juosteles įrašytais pranešimais ar kitais proginiais rašiniais. Gausus jo rašytas palikimas. Tik dalį, svarbiausią, vos įglaudėm į šešis tomus.

Tomus gražiai apipavidalino dailininkė Ada Sutkuvienė. Akį maloniai paliečia ryški, iš kitų knygų išsiskirianti nugarėlės braiža. Kai visi tomai vienodo storumo, tai sudaryti lentynoje daro patrauklų vaizdą. Tomai ne tik patraukia savo minčių svarumu, gražia kalba ir išdailintu stiliumi, bet ir savo estetika puošia kultūringo lietuvio butą.

Atspausdinta kiek daugiau egzempliorių, negu šiuo metu galima jų parduoti. Brazaičio knygos nesensta. Pasikeitus politinėms sąlygoms, jo surinktas žodis bus didelė brangenybė, bibliofilinė retenybė.

Džiaugiuosi, kad prisiimtas pareigas mums pavyko užbaigti be ypatingų kliūčių, atidėliojimų ir pasiteisinimų. Ačiū visiems, kurie koku nors būdu prisidėjo, pagelbėjo Brazaitį sugražinti, palikti gyvą ateinančioms kartoms nors kaip rašto žmogų. Man asmeniškai buvo nemaža garbė būti to kuklaus, bet didelio Mokytojo mokiniu, karo metu artimu bendradarbiu ir bendraminčiu, o dabar iš jo plunksnos išėjusių žodžių redaktorium.

LIETUVOS KONSULARINĖ TARNYBA

VACLOVAS KLEIZA

Prieš susipažįstant su konsulatais ir jų darbais, bent trumpai verta aptarti diplomatinės bei konsularinės tarnybų paskirtis ir funkcijas. O skirtumai tarp jų yra, nors pas mus yra tendencija šias dvi sąvokas suplakti į vieną. Tiesa, jos abi turi vieną bendrą savybę — atstovauja savo valstybės interesams kitoje užsienio valstybėje. Mūsų atveju, Lietuvos diplomatinė ir konsularinė tarnybos atstovauja Nepriklausomos Lietuvos valstybei ir jos piliečių interesams. O tas yra įmanoma net po 46 okupacijos metų tik todėl, kad JAV ir daugelis kitų kraštų nepripažįsta Lietuvos okupacijos ir jos neteisėto įjungimo į Sovietų Sąjungą. JAV vyriausybė ir šią dieną laikosi to pačio nusistatymo, kurį išreiškė 1940 metų liepos 23 dieną, nepripažindama Pabaltijo valstybių okupacijos ir tų kraštų diplomatinės tarnybas bei konsulus laikydama teisėtais savo krašto atstovais.

Diplomatinė tarnyba tiesiogiai atstovauja savo krašto vyriausybei kitoje užsienio valstybėje. Dr. Bronius Nemickas savo straipsnyje „Diplomatija ir konsulai“ *Pasaulio Lietuvio* 1979 vasario numeryje

rašo:

„Diplomatinis atstovas — ambasadorius ar nuncijus, įgaliotas ministeris, nepaprastas pasiuntinys ar charge d'affaires — yra savo valstybės vyriausybės diplomatinis atstovas reziduojamame krašte. Jis ne tik atstovauja savo vyriausybei įvairiomis iškilmingomis progomis, bet, kai reikia, įteikinėja jos vardu protestus bei užklausimus, prezentuoja jos politiką reziduojamos valstybės vyriausybei“...

Todėl diplomatiniai atstovai ir atstovybės dažniausiai būna krašto sostinėje, nors kartais pasitaiko ir išimčių, pvz., Estijos atstovybė JAV yra New Yorke, o ne Washingtonė. Diplomatinės tarnybos narys privalo būti savo atstovaujamo krašto piliečiu. Ji tiesioginiai skiria jo krašto vyriausybė. Mūsų diplomatinė tarnyba šiuo metu oficialiai veikia šiuose kraštuose: JAV, Washingtonė — dr. Stasys Bačkis, mūsų diplomatinės tarnybos šefas, Anglijoje, Londone — Vincas Balickas ir Vatikane — Stasys Lozraitis, Jr. Jie visi turi charge d'affaires titulą.

Konsularinės tarnybos funkcija yra rūpintis savo krašto piliečių in-

teresais kitoje valstybėje ir, reikalui esant, jiems patarnauti. Taip pat viena iš pagrindinių konsulato funkcijų yra rūpintis savo krašto prekyba, ją plečiant reziduojamame krašte bei ginant jos teises ir interesus. Taigi, pagrindinis skirtumas tarp diplomatinės ir konsularinės tarnybos yra tas, kad diplomatinė tarnyba atstovauja savo valstybės vyriausybei reziduojamame krašte, o konsularinė tarnyba rūpinasi savo valstybės piliečių reikalais tame krašte. Diplomatinė tarnyba gali ir dažnai atlieka visas konsularinės tarnybos funkcijas. Iš kitos pusės, ir konsularinė tarnyba yra savo valstybės vyriausybės reprezentante reziduojamame krašte, tačiau tarptautinės teisės prasme ji nėra tiesioginė savo krašto atstovė. Konsulus skiria siunčiamoji valstybė, tačiau jie turi būti patvirtinti ir priimti priimančios valstybės, pav. JAV Valstybės Departamentas tvirtina ar atmeta siūlomus konsulus. Konsulatų skaičius kiekviename krašte yra nustatomas bendru abiejų kraštų susitarimu. **Konsularinės tarnybos pareigos, teisės ir privilegijos yra apibrėžtos tarptautinių susitarimų** — šiuo metu galioja 1963 metais Vienos konferencijoje 92-jų valstybių pasirašyta konsularinių santykių konvencija — ir tarp paskirų kraštų sudarytomis konsularinėmis sutartimis. Nepriklausoma Lietuva konsularines sutartis buvo pasirašiusi su visa eile valstybių. Įdomu, kad sutartis su JAV buvo pasirašyta, bet nesuspėta ją ratifikuoti.

Yra dvi konsulų kategorijos: **karjeros konsulai ir garbės konsulai**. Karjeros konsulai būna skiriamoji krašto piliečiai ir jų teisės yra platesnės apimties. Garbės konsalais gali būti ir ne skiriamoji krašto piliečiai. (Lietuva turėjo virš 30 garbės konsulų įvairiuose kraštuose.) **Mūsų konsulatai šiuo metu veikia Kanadoje, Toronte — dr. Jonas Žmuidzinas, ir JAV-se: New Yorke — Anicetas Simutis, Los Angeles — Vytautas Čekanauskas ir Čikagoje — Vaclovas Kleiza**. Tik vienas A. Simutis yra karjeros konsulas, o likusieji — garbės konsulai.

Dabartinius konsulato darbus galima skirstyti į tris pagrindines sritis: 1. praktiška pagalba ir patarNAVIMAI, kaip įvairių dokumentų sudarymas, jų tvirtinimas, vertimai ir p., 2 informacijos apie Lietuvą teikimas ir jos organizavimas, ir 3. reprezentacija.

PRAKTIŠKA PAGALBA IR PATARNAVIMAI

Šiuo metu dažniausiai yra prašoma išversti arba patvirtinti amžiaus įrodymo dokumentus ir gimimo metrikus, sąryšyje su pensijų gavimu. Konsulato išversti ar patvirtinti dokumentai yra priimami tiek privačiose tiek valdžios įstaigose. Kreipiasi į konsulatą su prašymais išversti iš Lietuvos gautus laiškus arba prašo parašyti laiškus lietuviškai. Praeityje buvo daug prašymų išseito mokslo dokumentų išvertimui, tvirtinimui bei Lietuvos švietimo programų įrodymui ir palyginimui su šio krašto mokslo

programomis. Pasitaiko prašymų išduoti ar pratęsti Lietuvos pasą. Tuo atveju interesantas yra nukreipiamas į Lietuvos generalinį konsulatą New Yorke, nes jis yra vienintelis šiuo metu, turįs teisę išduoti ir pratęsti užsienio pasus bei atstovauti Lietuvos piliečius ar jų interesus šio krašto teismuose. Cook County Probate Court reguliariai praneša Čikagos konsulatui apie visas palikimo bylas, kuriose turtas paliktas giminėms Lietuvoje arba kur nėra aiškaus testamentu. Šios bylos irgi yra nukreipiamos į New Yorko konsulatą, kuris perima tolimesnį jų vedimą per savo advokatus. Tenka gauti prašymų, paieškančių giminių arba norinčių gauti jų mirties liudijimų ar įrodymų.

Tai vis tokie praktiški kasdieniniai prašymai, kurių kartais būna daugiau kartais mažiau, ir kuriuos nevisuomet įmanoma patenkinti dėl esamų sąlygų ir mūsų valstybinės padėties.

INFORMACIJOS APIE LIETUVĄ TEIKIMAS IR JOS ORGANIZAVIMAS

Konsulatas beveik kasdien gauna prašymų, kuriuose norima informacijos apie Lietuvą ir lietuvius. Kreipiasi pradžios mokyklos ir gimnazijos mokiniai, nes jiems užduota tema parašyti ką nors apie Lietuvą. Kreipiasi pradžios mokyklų, gimnazijų ir universitetų bibliotekos, norėdamos papildyti savo lentynas atitinkama literatūra apie Lietuvą. Kreipiasi pavieniai mokytojai ir profesoriai, nes jie į savo dėstomas pa-

Vaclovas Kleiza, Lietuvos gen. konsulas Čikagoje, šio straipsnio autorius, 1986 vasarą viešėjo LFB studijų ir poilsio savaitėje, Dainavoje, ir ta pačia tema skaitė informacinę paskaitą. Nuotr. V. Maželio.

mokas ar kursūs nori įtraukti informacijos apie Lietuvą, lietuvių gyvenimo būdą, papročius, maistą, gamtą, geografiją. Kreipiasi kolegijų ir universitetų studentai, ieškodami medžiagos studijoms ar tyrinėjimams. Kreipiasi asmenys ir kelionių biurai, suinteresuoti keliavimu į Lietuvą, vizų gavimu, lankytinų vietovių sąrašu ir pan. Kreipiasi įvairios prekybos ir pramonės firmos, siūlo savo prekes, prašo duomenų apie Lietuvos pramonę, ieško ryšių su panašiomis firmomis Lietuvoje. Kreipiasi

žurnalistai ir radijo bei televizijos atstovai, prašydami žinių apie Lietuvą, jos dabartinę padėtį, mūsų kontaktus su pavergtu kraštu, apie lietuvius Čikagoje ir bendrai išeivijoje, domisi konsulato veikla ir jo teisine padėtimi. Kreipiasi pavieniai asmenys, kurie bando atrasti savo šeimos šaknis. Tai antros, trečios ir ketvirtos kartos lietuviai, susidomėję savo praeitimi. Dažnai jie pageidauja ir medžiagos bei informacijos apie Lietuvą ir lietuvių kalbą bei istoriją. Kreipiasi įvairios organizacijos, klubai, universitetai, prašydami prisidėti prie jų ruošiamų parodų, festivalių, talkinant programų išpildyme, pageidaudami lietuviškų chorų tautinių šokių grupių ir pan. Kreipiasi asmenys, prašydami rekomenduoti gerą lietuvišką restoraną ar lietuviškų dirbinių bei dovanų krautuvę.

Ir taip būtų galima tų prašymų pynę testi toliau. Tai tik pavyzdžiai kiek ir kuo svetimtaučiai domisi apie Lietuvą ir apie mus. Tas gali padėti ir nustatyti kokia informacija, kokia medžiaga ir kokios žinios apie Lietuvą domina svetimtautį.

Prašymų ateina daug. Reikalas pasidaro komplikuočiau ir sudėtingesnis, kai reikia juos patenkinti. Čia dažnai susiduriama su stoka ir trūkumu tinkamos informacijos apie Lietuvą. Daugelis mūsų paruoštos ir leidžiamos literatūros nepilnai patenkina prašytoją dėl kelių priežasčių.

Pirma. Ta medžiaga ne kartą turi, kaip Viktoras Nakas *Metmenu* žurnale išsireiškė, recenzuodamas

knygą *Mind Against Wall: Essays on Lithuanian Culture Under Soviet Occupation*, "made in Marquette Park" antspaudą ir atspalvį. Šitoje vietoje tektų sutikti ir su kitu jaunu žurnalistu, Antanu Šileika, kuris *Tėviškės Žiburiuose* 1986 liepos 8 numeryje, vertindamas Jurgio Gliaudos anglų kalba išleista *The Agony*, klausia: Ką versti anglų kalbon? Jis rašo: „Aplamai, šį romaną galima palyginti su šeimos nuotraukų albumu. Jame sudėti atvaizdai žinomų žmonių, kuriuos mylime arba kurių nemėgstame, bet jie visi yra mūsų giminės. Šeimai yra įdomu kartas nuo karto tokį albumą pavartyti bei prisiminti praeitį, bet svetimam žmogui jis yra nuobodus.“

Antra. Dauguma apie Lietuvą paruoštos medžiagos turi grynai politinį atspalvį. Mūsų padėtyje tai pilnai suprantama ir to nuvertinti negalime. Iš kitos pusės, reikia medžiagos, kuri svetimtautį objektyviai supažindintų ne vien tik su mūsų tautos ir valstybės tragedija ir dabartiniais rezistenciniais pasipriešinimais, bet taip pat duotų jam pilnesnį vaizdą apie lietuvių gyvenimo būdą, atsiekimus įvairiose srityse tiek praetyje tiek dabartyje, ir bendrai parodytų pilną mūsų tautos veidą toks, koks jisai yra. Mes ligi šiol dar nesame pajėgę išleisti net išsamesnės studijos apie lietuvius šiame krašte. Kanadoje, atrodo, jau šiočia tokia pradžia padaryta.

Trečia. Mūsų informacija dažniausiai yra skirta plačiajai visuo-

menei, o ne paskiriems jos sluoksniams ar siauresnei specifinei auditorijai. Kas įdomu vyresniam, nevisuomet patraukia jaunimo akį. Jaunimui skirtos literatūros apie Lietuvą beveik ir neturime.

Kaip konsulas atsako į prašymus ir užklausimus? Naudojama visa turima literatūra ir brošiūros. Naudingos Pasaulio Lietuvių Bendruomenės ir Amerikos Lietuvių Tarybos išleistos brošiūrėlės. Dažnai praverčia *Violations of Human Rights in Lithuania* knygos, Lietuvos Bažnyčios Kronikų numeriai ir tomai, ypatingai naudinga prof. J. Ereto paruošta knygelė *Lithuania: the European Adam. Lituanius, Observer, Bridges* irgi vertingi. Ne kartą tenka fotografuoti ir dauginti ištaisus straipsnius iš *Encyclopedia Lituanica*, nes tai beveik vienintelis prieinamas šaltinis, kuriame sukaupta medžiaga apie įvairius lietuviško gyvenimo reiškinius. Yra nemažas susidomėjimas mūsų papročiais ir tradicijomis. Čia irgi tenka rankioti medžiagą, kartais ją išversti į anglų kalbą arba net perredaguoti. Naudojamosi ir kitomis knygomis kaip prof. Vytauto Vardžio *Lithuania Under the Soviets: Portrait of a Nation*, dr. Alberto Geručio *Lithuania 700 Years*, dr. Tomo Remeikio *Opposition to Soviet Rule in Lithuania: 1945-80* ir pan. Nevisus prašymus įmanoma patenkinti, nes kartais būna surišta su didesnėmis finansinėmis išlaidomis.

Ateityje konsulatui šioje srityje reikėtų daugiau talkos bei

pagalbos, nes tai labai svarbi mūsų veiklos sritis. Praverstų išleisti brošiūrų-knygelių seriją, skirtų įvairioms gyvenimo sritims apibūdinti, pav. Lietuvos švietimas, menas, papročiai, geografija, dainos, patarlės, ūkis, pramonė ir t.t. Informacijos srityje daug laiko ir energijos tenka sunaudoti, ieškant ir paruošiant tinkamą medžiagą.

Dar viena labai svarbi sritis informaciniame darbe — tai sekimas šio krašto spaudos bei bendrai visos gyvenimo aplinkos ir reagavimas, kai yra paliečiamas vienu ar kitu būdu Lietuvos reikalais. Čia įeina laiškų rašymas laikraščiams bei kontaktavimas laiškais ir kitais būdais įstaigų ir asmenų, kai iškyla Lietuvos reikalas arba teisių klausimas.

REPREZENTACIJA

Ją tektų dalinti į dvi grupes — **representacija pas savuosius** ir pas svetimtaučius. Gyvenant Čikagoje, representacija lietuviškame gyvenime užima nemažai laiko. Iš spaudos galima susidaryti vaizdą kuriuose renginiuose, suvažiavimuose, konferencijose, stovyklose ar minėjimuose konsulas yra atstovaujamas. Stengiamės patenkinti kiek galime, tačiau laikas ir žmogiškų jėgų ribotumas nevisuomet tai leidžia įvykdyti.

Representacija pas svetimtaučius yra svarbi, nes čia susidaro progos ir galimybės priminti Lietuvos padėtį ir jos okupaciją, užmegzti

pažintis ir ieškoti naujų draugų Lietuvai. Čikagoje veikiantys konsulatai (64) sudaro konsularinį korpusą, kuris kartą mėnesyje susirenka pabendrauti. Kitos progos susitikti su konsulais ar jų atstovais susidaro paskirų konsulatų renginiuose ir bendruose pobūviuose, kuriuos ruošia privačios ir valdžios įstaigos. Kartą metuose oficialius priėmimus visiems konsulams daro valstijos gubernatorius ir Čikagos miesto burmistras. Čikagos tarptautinių santykių biblioteka kiekvieną rudenį ruošia konsularinį balių, kuriame šalia konsulų dalyvauja ir kviesti valdžios pareigūnai bei iškilnesni prekybos ir pramonės atstovai. Universitetai, mokyklos ir įvairios organizacijos kartus nuo karto kviečia supažindinti su Lietuva savo studentus ar narius.

Tenka konsulatą reprezentuoti ir kitose tautinėse grupėse, nes iš visų pavergtų tautų Čikagoje tik lietuviai turi savo konsulatą.

Tai maždaug tokios bendros dabartinio Čikagos konsulato funkcijos, to konsulato, kurio istorija prasidėjo 1924 vasario 16 d. Pirmuoju konsulu buvo Povilas Žadeikis, vėliau paskirtas įgaliotu ministru Washington. Po jo sekė Antanas Kalvaitis, šiuo metu gyvenantis Čikagoje. Jo pareigas perėmė dr. Mikas Bagdonas, kuris, trumpai pabuvęs konsulu, mirė. Jo vietos užimti ankstyvą 1937 metų pavasarį iš New Yorko atvyko dr. Petras Daužvardis. Jam mirus, 1971 lapkričio 12 į jo vietą oficialiai buvo paskirta jo žmona Juzė

Daužvardienė, tose pareigose išbuvusi ligi 1985 gruodžio 3, kai dėl amžiaus ir sveikatos pasitraukė pensijon. Jos įpėdiniu JAV Valstybės Departmentas paskyrė **Vaclovą Kleizą**.

Užbaigiant norime paminėti du faktus, kurie mums yra reikšmingi.

1. Dabartinė Lietuvos diplomatinės ir konsularinės tarnybos padėtis, taip kaip ir mūsų likimo draugų — latvių ir estų — yra tam tikras **istorinis unikumas**, nes valstybė, okupuota jau 46 metus ir neturinti savo vyriausybės, dar tebeturi pilnai egzistuojančias įstaigas ir veikiančius diplomatus bei konsulus svetimame krašte. Nors ateities perspektyvos nėra labai optimistiškos, tačiau turime labiau rūpintis išnaudoti visas dabarties galimybes, kurios šiuo metu egzistuoja.

2. Ne kartą girdime pasisakymus, jog šio krašto vyriausybė, nors ir nepripažįstanti Lietuvos okupacijos, nieko konkrečiau mūsų atžvilgiu nedaro. Mūsų atstovybės **Washington** ir konsulatų egzistavimas bei naujų konsulų patvirtinimas yra **praktiškas veiksmas**, kurį JAV vyriausybė atlieka Lietuvos atžvilgiu esamose sąlygose. Ir tas yra daroma tuo metu, kai konsulatų skaičius šiame krašte yra bandoma sumažinti. Todėl atitinkamai privalome ir vertinti tuos veiksmus, nes jie bendrose mūsų pastangose, siekiant Lietuvai laisvės ir nepriklausomybės, yra svarbūs ir reikšmingi.

Lietuvių Fronto bičiuliai, susirinę į savo metinį susirinkimą Čikagoje, 1987 sausio 18, pasiuntė J. E. vyskupui Pauliui Baltakiui sveikinimo laišką, kuriame tarp kitko išreiškė ir rūpestį dėl Krikščionybės jubiliejaus proga išskylančių aktualių klausimų. Iš vysk. Pauliaus Baltakio buvo gautas toks atsakymo laiškas:

PAULIUS A. BALTAKIS, O.F.M.
VYSKUPAS LIETUVIAMS KATALIKAMS IŠEIVIJOJE
361 Highland Blvd. Brooklyn, N.Y. 11207

1987 m. vasario 25 d.

Mieli Lietuvių Fronto Bičiuliai,

Nuoširdus ačiū už malonų laišką, sveikinimus ir ypač už Jūsų aktyvų dalyvavimą Lietuvos Krikščionybės jubiliejaus pasirengimo programoje.

Su Šv. Tėvu kalbėjau š.m. vasario 9 d. ir tarp kitų dalykų trumpai palietėm ir Vilniaus arkivyskupijos klausimą. Šv. Tėvo giliu įsitikinimu, dėl politinių ir pastoracinių problemų, šiuo metu to klausimo oficialiai nėra įmanoma sutvarkyti, nepakenkiant esminiems lietuvių tautos interesams.

Oficialus arkivyskupijos sutvarkymas, kaip žinia, suponuoja daugelį dalykų:

1. **Teisėtą krašto vyriausybę**, kuri 1. — oficialiu tarptautiniu saistančiu dokumentu, kaip tai padarė Vokietija ir Lenkija 1972 m., pripažintų Sovietų Sąjungos vienašališkai padarytą Vilniaus Krašto ir arkivyskupijos padalinimą, paliekant vieną dalį Lenkijai, kitą priskiriant Gudijai ir likusią „dovanojant“ Lietuvai.

2. — su kuria Vatikanas galėtų tartis ne tik dėl Vilniaus arkivyskupijos oficialaus paskirstymo į atskiras vyskupijas (Lietuvai, Gudijai ir Lenkijai priskirtose srityse), bet ir dėl pertvarkymo Lietuvos Bažnytinės Pro-

vincijos. Vilnius yra Lietuvos sostinė ir turėtų tapti metropolija (dabar yra Kaunas). Su kuo Vatikanas šiuo metu turėtų dėl to tartis — su M. Gorbačiovu, VLIKu, P.L. Bendruomene?

3. — Vatikanas laiko Lietuvos Bažnyčios padėtį nenormalia, nes kraštas yra okupuotas, neturi teisėtos vyriausybės ir Sovietų Sąjunga nelegaliai kišasi į visą bažnyčios gyvenimą. To pasekoje Lietuvos Bažnyčia tebėra tiesioginėje Vatikano globoje, ir vyskupijas valdo ne pilnateisiai vyskupai **ordinarai, bet apaštališkieji administratoriai**, kuriuos Šv. Sostas gali savo nuožiūra skirti ir atleisti.

B. — Šiuo metu Gudijai priskirta Vilniaus arkivyskupijos dalis neturi jokios bažnytinės vadovybės, ji yra aptarnaujama Vilniaus kunigų. Ar po oficialaus Vilniaus arkivyskupijos padalinimo ir toliau lietuviai kunigai (iš Vilniaus arkivyskupijos) galės juos aptarnauti?

C. — Teisėtam Vilniaus vyskupui J. Steponavičiui Sovietai neleidžia eiti Vilniaus arkivyskupo pareigų net dabartinėje situacijoje. Ar jie leis, padarius Vilnių Lietuvos metropolija?

Tai yra tik keletas priežasčių, dėl kurių Vatikanas neskuba sutvarkyti Vilniaus arkivyskupijos klausimo, o pasilieka prie praktiško sprendimo: Lietuvai priskirta arkivyskupijos dalis yra valdoma lietuvio vyskupo, apaštališkojo administratoriaus, kuris yra ne Lenkijos, bet Lietuvos vyskupų konferencijos narys.

Gerai, kad tas klausimas yra judinamas, bet gaila, kad žmonės, kuriems galbūt mažiausiai rūpi Lietuvos Bažnyčios gerovė, šią progą panaudojo rašymui įžeidžiančių, koliojančių laiškų ir dar lenkų kalba, kuriuos Vatikano tarnautojai lenkai pasistengia perduoti Šv. Tėvui...

Dar kartą ačiū už Jūsų nuoširdų bendradarbiavimą bei rodomą prielankumą.

Nuoširdžiai Jūsų

Vyskupas Paulius A. Baltakis, O.F.M.

DABARTINĖ LIETUVA TURISTO AKIMIS

Nieko nėra sunkiau, kaip rašyti apie dabartinę Lietuvą, kada negali patikėti sovietiniais duomenimis, dažnai nepilnais, iškreiptais ir naudojamais propagandos tikslu. Iš kitos pusės, nesiruošiu ką nors svarbaus įrodyti, kas nustebintų eilinį išėivį, kartkartėmis lankiusį gimtąjį kraštą, slapta išsprukusį iš Vilniaus lankyti tėvų ir giminių kapus, žvilgterėti į buvusios sodybos pamatus ar pasikeitusį gamtovaizdį be buvusių vienkemių, be nuosavybės ežių. Aš pats esu tik

eilinis krašto lankytojas, turįs nemažai giminių Vilniuje, kituose Lietuvos miestuose ir kaimuose, net Sibire. Susitikimui jie paprastai suskrenda į dabartinę Lietuvos sostinę. Nebe pirmą kartą lankiausi Lietuvoje, dažniausiai – su turistų grupe, tik praeitais metais su iškvietimu visam mėnesiui. Lankymosi tikslas: paremti gimines materialiai ir moraliai, kiek yra įmanoma vadinamoje policinėje valstybėje; atnaujinti *giminystės ryšius*, susipažinti su naujais žmonėmis, kartais

giminių giminėmis, nuvežti vaistų. Jokio politinio įsipareigojimo.

Nenorėčiau rašyti apie visiems žinomus dalykus, ypač tiems, kurie patys dažniau už mane lankė Lietuvą, nei tiems, kurie, savanoriškai užsidarę išėivijos karantine, bijo apsikrėsti komunizmo baciloms. Tai „reorginio“ tipo išėiviai, savo getuose nuolatos burnojantys prieš komunizmą, visiškai užmiršdami Lietuvą ir sąlygas, kuriose iš pokario griuvėsių beveik iš nieko skleidėsi kultūra (kartais suluošinta, bet esmėje lietuviška) ir ekonominio gyvenimo laužtinė linija, dažniausiai, paveikta gravitacinės jėgos, krypusi žemyn, ir tik protarpiais pakildama į aukštį.

Rašyti apie šios dienos Lietuvą apsunkina dar ir gorbačiovinės kaitos momentas, vadinamosios reformos, kurių labiausiai bijosi biurokratija ir aukštieji valdžios pareigūnai, nes kiekvienas pasikeitimas esančiam valdžios sluoksniui yra skausmingas. Reformomis Lietuvoje netiki vyresnioji karta, prisiminusi Chruščiovo geruosius laikus ir juos sekusius ekonominius varžtus. Ją mačiau gana apatišką viskam, kas žadama keisti ar jau buvo keičiama, kaip pvz., kova prieš alkoholizmą. Jaunesniųjų reakcijos buvo optimistiškesnės. Iš pokalbių susidariau nuomonę, kad valdžios viršūnių siūlomi keitimai palies tik gyvenimo paviršių, nesiekdami gyvenimo gelmės, nei

realybės, nei pačių žmonių, kurių perauklejimui reikia generacijų net ir demokratinėje valstybėje, o ką bekalbėti apie Sovietų Sąjungą, mažai kuo pasikeitusią nuo Spalio revoliucijos laikų. Iš valdžios einančios reformos mažai ką turinčios bendro su demokratija, kuri turinti kilti iš pačių žmonių, iš liaudies.

Nesigilindamas į teoretinius klausimus, nei į politinės kaitos raidą, bandysiu nenukrypti nuo stebėtojo vaidmens ir trumpos tarybinio piliečio rolės, gyvendamas visą mėnesį Vilniuje ir tik keletą dienų Maskvoje. Ispūdžius reikėtų rikiuoti į dvi grupes. Pirmoji — tai pirmą kartą lankant kraštą ir vietas su Inturisto grupe. Sutinki artimiausius gimines, dažnai neatpažįstamus dėl metų krūvio ant jų pečių, išvaizdos ir metų įbrėžų veiduose. Trakų restauruojama ir Vilniaus pilys, vieninteliai didžios praeities liudininkai, malonus Inturisto tarnautojų sutikimas ir paskutiniu metu grandioziškas „Lietuvos“ viešbutis, Vilniaus šv. Onos gotikinė bažnyčia po kelių dešimtmečių nesimatymo prabyla emocijom, jausmais, kad pagaliau esi savo krašto žemėje — Vilniuje, Lietuvos Jeruzalėje.

Antruoju atveju, dažnesnis pasimatymas su savaisiais ir dar tarybinio piliečio mėnesio patirtis išblaivo iš sentimentų. Tada gali blaiviau galvoti ir matyti abi medalio puses. Tačiau reikia džiaugtis lietuvišku nuoširdumu ir vaišingumu (net ir pas suvalkiečius),

žmonių gerumu, atvirumu, net ir santūrumu, kai neigiamai pasisakai prieš esamą santvarką. Bet visa tai matai tik šeimoj, uždaram ratelį. Tiek Maskvoje, tiek ir Vilniaus gatvėse jauti žmonių uždaramą, nepasitikėjimą, grubumą troleibusuose, ypač piko (kamšaties) valandomis net ir vasarą, kai miestiečiai ir studentija išvažinėja atostogų, bet padaugėja turistų iš kaimyninių respublikų ar varguomenės, suvažiusios parduotuvėse apsipirkti. Lietuva dar ir šiandien vadinama turtinga „fašistine“ valstybe. Man buvo lengva vaidinti tarybinį pilietį, nes niekuo nesiskyrčiau nuo vietinių mano amžiaus piliečių, nei nuo turistų, atvažiusių iš satelitinųjų kraštų, prastai kalbančių ar nenorinčių kalbėti rusiškai. Nenustebsi, matydamas džynsais ar striuke apsvilkusius ir vyresnio amžiaus žmones, o jaunimas beveik niekuo nesiskiria nuo amerikietiško paauglių. Gal čia daugiau sutinki tik baltomis kojineis dėvinčių mergaičių.

Maskva — pilkas kietas miestas, grubus, nedraugiškas. Be masyvaus „Kosmos“ viešbučio ir netoliese saulėj žvilgančio kosmonautams pusmėnuliui išlenkto paminklo, į akis krinta vykusi požeminio susisiekimo sistema — Metro. Vietomis per daug dirbtino puošnumo, pretenzijos ar perkrovimo masyviais žibintais, bet patogumas didelis. Aplamai visoje Sąjungoje susisiekimas miestuose pigus, Vilniuje labai patogus, nekomplikuotas. Lyginant sovietinius

miestus su europietiškais ar amerikietiškais, matysis skirtingas žmonių elgesys gatvėje. Išskyrus jaunimą, kuris visur ir visais laikais atspindi gyvumą, šypseną ir juoką, Maskvoje ir Vilniuje viešpatauja rimtis ir tylą; gal labiau Vilniuje, kur slavų ir lietuvių kalbų mišinyje nėra jokios jungties, vadinamos tautų draugystės. Žmonės, įsispūję į save, nekreipia jokio dėmesio į kitus. Vilniaus gatvėmis vaikštinėja vienišieji. Jei tu esi iš provincijos ar kito krašto atvykęs ir gatvės kampe studijuoji miesto planą, niekas prietavęs neprieis pasiteirauti, ar tau kartais nereikia pagalbos. Atrodo, kad kiekvienas rūpinasi tik savimi. Jei nori ko nors pasiklausti, nepažįstamasis arba tau visiškai nieko neatsakys, arba labai nustebs. Atrodo, kad svetimam mieste tu turi viską žinoti, bet neklausinėti.

LEIDIMO NEGAUSI

Blogiausia, kai atsiduri valdiškoje įstaigoje, ypač Vizų skyriuje, kur kalbama palyginti nebloga lietuvių kalba, nors ir rusišku akcentu. Ten atsimuši kaip į gelžbetonio sieną. Prašai leidimo aplankyti kitą miestą, kad ir Kauną ar Klaipėdą. Iš karto tau atšauna, kad leidimo negausi. Jei bandai derėtis, pataria paduoti pareiškimą ir ateiti po poros dienų. Ateini. Vieną kartą pasako, kad dar nebuvo pašto. Atėjus kitą dieną, paaiškina, kad negavai leidimo, nes prašei per daug. Pataria pasirinkti tik vieną vietovę, nurodant vairuotojo pavardę ir mašinos numerį, bet ta pati

istorija vėl kartojasi. Suprantama, nuo įstaigos tarnautojų nepriklauso maršruto sprendimas. Pirmasis jų atsakymas yra šiurkštus, bet tikslus, o vėlyvesni lankymaisi Vizų skyriuje yra tik beprasmis žaidimas. Sakysim, jei pagudraudamas pareiškime įrašai, kad nori kur nors lankyti revoliucinį muziejų, leidimo vis tiek negausi. Kitaip laikosi Tėviškės draugijos skyrius. Mano atveju jis buvo gana draugiškas, paslaugus. Apie jį galiu teigiamai atsiliepti. Tarnautojai stengėsi man padėti ir padėjo, kiek leido jų autoritetas. Būtų sudarę galimybę aplankyti provinciją, bet aš pats turėjau jau kitus planus, ir grįžimo laikas artėjo. Pagalbus buvo ir Inturisto skyrius, bet leidimo neišrūpino, keliaujant su giminėmis jų automašinoje. Galėjo dienai išrūpinti kelionės leidimą, duodami savo mašiną ir šoferį, kelionę brangiai apmokant doleriais. Ačiū! Kitokia ir Vilniaus Inturisto tarnautojų atmosfera. Neabejotinai, jie visi perėję Saugumo kursus, bet jų elgesys buvo vakarietiškas, simpatingas.

Maskvos muitinėje, pastebėjau, daugiausia dėmesio buvo skiriama į manuskriptus. Dėl išvežimo gintaro ar knygų, net ir vodoros, jie nekreipė daug dėmesio. Valiuta svarbus reikalas: jei vyresnio amžiaus žmogus nebus budrus, pasitikėdamas muitinės tarnautojais, doleriai gali nepastebimai „sumazėti“ be jokių įkalčių. Net pati *Izvestija* komentavo tokią nemalonią situaciją. Antra vertus, nėra visiškai be kaltės ir turistai,

bandą papirkti muitininkus, net įžeidinėti. Bet pati esmė glūdi muito taisyklių ir nurodymų nebuvime ir tarnautojų paruošime.

Vilniaus parduotuvėse nėra toks prastas aptarnavimas, kaip mes dažnai galvojame ar skaitome spaudoje. Žymiai blogiau provincijos miesteliuose. Tačiau restoranuose ir kavinėse dažnai turi nusivilti, valgydamas šaltą patiekalą ar gerdamas apydrungę kavą. Ši situacija priskiriama techniškiems trūkumams, kurių pramonėje gausu: neturi maisto šildymui priemonių. Kava, laikoma dideliuose termosuose, neilgai išsilaiko šilta. Gerai, jei pataikai, kada maistas verdamas ir greit servuojamas. Arbatpinigiai laukiami, bet viešai nepriimami: reikia juos įteikt nematom. Mielai juos priima durininkai, kurie, reikalui esant, savo klientus aprūpina ir užsienietiškom cigaretėm. Bendrai, pietų metu aptarnavimas geresniam restorane neblogas, net ir visiškai geras, jei esi užsienietis „amerikonas“.

Teatrai perpildyti, ypač Vilniaus jaunimo teatras, lankomas įvairaus amžiaus piliečių, ne vien jaunimo. Net amerikiečių rašytojas Arthur Miller jį laiko vienu geriausių teatrų Europoje. Bet juose jauti publikos entuziazmo stoką, sutinkant spektaklį, ar net pačius įžymiausius aktorius. Prieš spektaklį teatre negirdi įprastinio publikos šurmulio: viskas blanku, negyva, tylu. Dažnai lankantysis Lietuvoje galėjo pastebėti lietuvių kalbos slavišką intonaciją, stipriai jaučiamą teatre,

filme, radijo ir televizijos diktorių pranešimuose, jaunosios kartos, studijuojančios universitetuose, tarpe. Vyresnioji karta tiek mieste, tiek ir kaime kalba taip, kaip ir mūsų vyresnieji išėivijoje; sakau, vyresnieji, bet ne mūsų vaikai, baigę mokslus čia, Amerikoje.

Universalinėse parduotuvėse prekių yra ne tik vietinių, bet importuotų iš satelitinių kraštų, tačiau jų kainos aukštos, neproporcingos gyventojų uždarbiui. Teko matyti Vilniuje moterų ir vyrų madų salonių parduotuvių. Nesant ekspertu, sunku būtų ką nors pasakyti, bet jos atrodo kažkaip keistai, ne vakarietiški. Labiausiai skundžiamasi vietinės gamybos avalyne, kuri gerai išsilaikanti tik iki pirmojo lietaus. Jaučiamas maisto produktų stygius. Esą, daug geriau

gyvenę prieš dešimtmetį. Perėjus maisto parduotuves, tenka nusivilti mėsos produktų nebuvimu. Matai keletą karvės kojų su kanopomis už prekystalio, ką gyventojai vadina tiesiog kanopomis. Miestiečiai labiau susirūpinę už kaimiečius buitinėmis prekėmis, kurių trūksta, arba jų paskirstymas nekoordinuojamas.

TARYBINIAI PILIEČIAI

Ieškojau tipingo „tarybinio“ piliečio, patenkinto viskuo „laimingoje tarybinėje tėvynėje“. Deja, nesutikau. Nusistatymas prieš rusus, net ir šovinizmas, stipriai jaučiamas. Tarybinė santvarka garbinama tikrai radijuje ir televizijoje bei *Tiesos* puslapiuose. Gorbačiovinės viešos spaudos kon-

ferencijos (ne iš anksto į juosteles įrašytos) praktikuojamos. Retkarčiais girdėjau tarybinio piliečio skundus, Gorbačiovui lankantis pietinėse respublikose. Kaip minėjau, vyresnioji karta abuoja žadamiems ekonominiams ir administraciniais pakeitimams, net ciniška, kaip ir visas viešas tarybinis gyvenimas, bet jaunesnieji mato keitimosi slinktį, yra tuo patenkinti ir labiau entuziastingi.

Mieste, kaip ir kaime, jaučiamas didesnis prisirišimas prie daiktų, materialinių vertybių. Reikėtų motyvuoti tuo, kad, valstybei nebeleidžiant dvasinio maisto ir krikščionybę bandant iš gyvenimo išstumti ateizmo naudai, daiktų troškimas užpildo vidinę tuštumą. Antra vertus, šalia prabangos reikmenų, vaidinančių aukšto gyvenimo standartą — paauksuotų indų ir puikių servyzų, — reikalingos drabužiams spintos, automobiliai, televizoriai, kurie kaip ir čia Amerikoje, nebėra prabangos reikmenys, bet civilizuoto gyvenimo būtinybė.

Mano sutikti asmenys buvo vieni religiniu atžvilgiu indiferentai, kiti — nutolę nuo religinio gyvenimo praktikos, verčiami nerašytų tarnybinių nuostatų, kiti, vyresnės kartos žmonės, likę ištikimi savo religiniams ir pasaulėžiūriniais įsitikinimams. Bažnyčiose teko matyti daug jaunimo procesijose ir tarnaujant mišioms. Man rodos, kad nėra labai didelio pasaulėžiūrinio-religinio pasikeitimo nuo Nepriklausomo

mos Lietuvos laikų pasaulėžiūrinės diferenciacijos. Galbūt, lankant bažnyčias, labiau prisilaikoma atsargumo. Viena pastebėjau, kad, nežiūrint pasaulėžiūrinių skirtumų, jie išlikę tikrais lietuviais, kuriems pirmoje vietoje rūpi lietuviybė, jos kultūra ir troškimas daugiau pilietinių laisvių, kaip turizmas į užsienį, laisvas pasikeitimas spauda su kitais kraštais, ne vien su vadinamomis demokratinėmis respublikomis. Šiuo metu aktualiausias klausimas, tai kultūrinė autonomija ir nevaržomas turizmas už Sąjungos ribų.

Jei man nepavyko užtikti tipingo „tarybinio“ piliečio, tai dar nereiškia, kad jo ir nesama. Jaunimas drąsus, drąsūs ir mano pažįstamieji ar jų draugai, nesivarždami kritikuoja esamą santvarką, nesibijodami slapta įvestų mikrofonų butuose ar telefonuose. Negi galima kiekvieną butą elektroniškai kontroliuoti? Baimingesni vyresnės kartos asmenys, pergyvenę trėmimus. Kartais jie juokingai baukštūs. Pasi-taikė sutikti vieną pilietį, kurio tėvas ir jis pats buvo išvežti pirmųjų trėmimų metu. Jis niekuo nesiskundė, bet kaltino rusų kalėjime mirusį tėvą, kad tas buvęs per daug neat-sargus, per daug kalbėjęs, kad pats buvęs kaltas. Tremtyje jie neblogai gyvenę, gal net geriau ir saugiau kaip karo metais Lietuvoje. Jo lietuviybė neišblėsusi, bet didelis atsargumas ir taikymasis prie dabartinės santvarkos buvo aiškūs. Susitikus su partiečiais, toks pat atsargumas ir santūrumas jaučiamas, nebent jų žmonos po poros stiklų vyno pla-

Detalė iš Meškuičių Kryžių kalno. 1986 nuotr.

čiau atsiverdavo. Tačiau sutikau partiečių, kurie be baimės viską rėžė, nevyniodami žodžių į vatą. Kartais nustembi žmonių drąsa!

Gorbačiovo blaivinimo potvarkiais labiausiai patenkintos šeimos žmonos, nes, stokojant degtinės, šeimas ryšiai išlieka pastovesni. Girdėjau ne iš vieno šaltinio, kad Gorbačovui Kryžių kalne pastatytas kryžius ne tam, kad jį nukryžiuotų, bet iš dėkingumo, kad Dievas jam atsiuntė „dvasią šventą“ pristabdyti girtavimą. Bandžiau šį įvykį pasitikrinti, bet nepavyko jo uždokumentuoti. Iš tikrųjų nublaivinimo įtaka matėsi gatvėse be šliti-
nėjančių ar gulinčių prie geležin-

kelio stoties parkelyje, kaip buvau pastebėjęs prieš keletą metų Vilniuje ar provincijoje.

VISKAS KEIČIASI

Jeigu kas norėtų išvysti praeities prieškarinę Lietuvą, jos neberas. Viskas keičiasi laiko tėkmėje. Nebrastų, jei ir nebūtų svetimieji okupavę krašto. Vienkiemių vietoje iš tolo pakelėse matysi šiferiu dengtas sodybas ir siluso bokštus. Kaimas po priverstinės kolektyvizacijos dabartimi nesiskundžia dar ir dėl to, kad valdžia teikia daug lengvatų, kurių neturi miesto proletariatas. Inteligentija, ypač humanitarai, nepriklausą partijai, ir techninis personalas, baigęs aukštuosius mokslus, negali pragyventi iš savo uždarbio. Maisto, vaisių ir bulvių, gauna iš savo sklypų užmiestyje, kur pasistato savo namukus, vietomis originaliai architektūriškai suprojektuotus. Be viso to, visur jaučiamas ekonominio krūvio slėgimas. Kartais net nustembi, kai daktaras po operacijos parsineša į namus skilandį ar porą vištų. Teko matyti respublikinę ligoninę, iš lauko įspūdingai atrodančią, bet tuoj nusivili, jėges į menkai apšviestą vidų, niekur nesurasdamas būdinčios sesers, nei raštinės personalo, kurio funkciją atlieka patys gydytojai. Partiečių ligoninės esančios daug geresnės, bet jų man neteko matyti.

Nustembi jėges į knygyną, matydamas rusiškas ar lenkų kalba spausdintas knygas ir keletą politinio turinio brošiūrų. Pasirodo,

kad lietuviška geresnė knyga irgi priklauso vadinamajam „deficitui“: tik per pažintį gali ją gauti už prekystalio. Kalbant apie knygas, norėjosi pamatyti namų bibliotekas. Kaip ir čia, taip ir Lietuvoje, knygų lentynas mačiau ekonomiškai neturtinguose inteligentijos sluoksniuose, kur trūksta gyvenamojo ploto net būtiniausiems baldams, bet sienos nukabinėtos originaliais lietuvių dailininkų paveikslais, medžio drožiniais ir po karo išmestomis koplustulpių liaudies meistrų skulptūrėlėmis. Žinoma, nėra jokios taisyklės, kad tik vargšai rūpinasi menu.

Be abejo, knygomis užsivertę mūsų kultūrininkai ir didelė dalis mūsų inteligentijos, bet pastebėjau, kad turtinguose keturių kambarių butuose dažnai riegso importuoti bufetai, kristaliniai indai, kabo pora prastų reprodukcijų, lentynose — keletas lietuvių ir rusų kalbomis profesinio pobūdžio knygų ir koks nors grybavimo vadovėlis. Kaip ir išėivijoje, taip ir ten teko sutikti žmonių, kalbančių apie „kultūrą ir literatūrą“ pretenzingai, bet nemokšiška. Miesčionėjimo banga daugiau palietusi pusinteligencijų, darbininkų ir spekuliantų sluoksnius. Vis dėlto knygos greitas dingimas knygynuose ir dideli leidinių tiražai (40 ar 60 tūkstančių) yra neblogas kultūrinio gyvenimo rodiklis.

Pats Vilnius, kiek sąlygos leidžia restauruojamas, kas metai gražėja. Nauji pastatai architektūriškai pritaikomi senajai statybai, bet yra dar

daug vargo, likusio iš lenkų okupacijos laikų, karo padarytų nuostolių ir bendrai dėl sovietinės organizacijos nelankstumo ir apsilėidimo. Jei priemiesčiai bent iš išorės auga, gražėja, tai senamiesčio skurdą gali išsakyti ir vienos rusės senutės žodžiai, man fotografuojant Malūnų gatvės palei Vilnelę gal nuo Zigmanto Augusto laikų neremontuotus pastatus: „Tai ką tu čia gera matai? Nufotografuok mūsų skurdą (goria). Metai iš metų neturime nei karšto vandens, nei dujų“. Dar liūdniau pasakojo giminės, atvykę iš Krasnojarsko srities, kur, gyvendami didmiestyje, daugelis neturi iš viso vandens butuose, bet renkasi prie šulinio pompos lauke.

Visuotinė gėda, kurią jaučia ir daugelis partiečių Vilniuje, tai išsprogdinti kryžiai Trijų kryžių kalne, šv. Kazimiero bažnyčios pavertimas ateistiniu muziejumi (didesnės niekšybės nebegali būti lietuviams tikintiesiems) ir Katedros pavertimas dailės muziejumi ir koncertų sale. Deja, valdžia ir norėdama nebegalėtų tų klaidų atitaisyti, ypač pokario metais sunaikintų kultūrinių vertybių. Be abejo, „partija klaidų nedaro“, o už jas atsakinga buržuazinė sistema ir mažesnės tarybinės figūros. Stalino laikais partijos klaidos buvo apmokamos galvos riedėjimu nuo pečių, vėliau — kalėjimu. Bet ar ši lietuviams padaryta neteisybė bus kada nors atitaisyta, parodys gorbačiovinė savimonė, jei iš viso ji egzistuos?

Papartis

OSI:

PASITARNAVIMAS TEISINGUMUI AR SUPLANUOTAS SIAUBINGAS ŽAIDIMAS?

DR. R. S. TAUTKUS

„Kalbant apie sovietų įstatymų administravimą (justice), verta mums prisiminti, kad žudymas vyrų, moterų ir vaikų — žydų ir ne žydų — yra paprastas dalykas Sovietų Sąjungoje“, rašė **William F. Buckley**, vienas iš žymiųjų amerikiečių laikraštininkų, savo 1986 metų gruodžio 10 dienos straipsnyje, kuriuos skelbia šimtai JAV dienraščių. Toliau jis tame pačiame straipsnyje tęsė: „... jei kolaboravimas su naciais reikalauja asmens nužudymo, tai visi sovietų pareigūnai virš 62 metų amžiaus turėtų sulaukti to likimo. Niekas to Sovietų Sąjungoje nedarys. Asmuo (Molotovas), kuris 1939 metais pasirašė Hitlerio-Stalino paktą, neseniai ramiai mirė, sulaukęs 96 metų amžiaus...“

Ribbentropo-Molotovo paktas davė naciams ir sovietams laisvas rankas nusiaubti visą Europą, pra-

dedant Antrąjį pasaulinį karą, pavergiant beveik visas to kontinento valstybes ir žiauriausiais būdais atimant gyvybes apie 100,000,000 laisvę ir taiką mylinčių žmonių (jų tarpe apie 6,000,000 žydų). Genocido (holocaust) aukos kartoja šūkį: „Never again!“

Nacizmui buvo padarytas galas 1945 metais: Hitleris nusižudė, jo armijos buvo sutriuškintos, jo artimieji ginklanešiai nuteisti ir pakarti, kiti atliko bausmę kalėjimuose. Vakariečiai nepasodino Sovietų Sąjungos diktatorių į kaltinamųjų kėdes, jų nuteisė ir nepakorė. Stalinas, Molotovas ir kiti buvo tikrai to verti!

Nacių nebėra, bet jų genocidą vykdo nuo 1945 metų sovietai — komunistai. Nekaltų žmonių (krikščionių, žydų ir kitų) žudymas ir naikinimas vyko ir vyksta Sovietų Sąjungoje. Komunistai išžudė

dešimtimis milijonų žmonių Kini-joje, keletą milijonų Vietname ir Kambodijoje. Komunistai vykdė žmonių žudymą ir naikinimą Etiopijoje, Afganistane, Angoloje, Mozambike, Kuboje ir pradeda savo „misiją“ ir centrinėje Amerikoje.

SOVIETŲ EPITETAI KOMUNIZMO AUKOMS

Sovietams buvo ir yra didelė rakštis pasitraukusieji į Vakarų 1944 metais iš Pabaltijo kraštų, Ukrainos ir Gudijos. Pradžioje jie buvo vadinami „fašistais“. Maždaug nuo 1972 metų tam tikram skaičiui buvo prisegamas „žydų persekiotojo“ vardas. Tuo pat metu sovietai naudojo ir kitą taktiką, pasiūsdami į laisvąjį pasaulį savo „dokumentus“, kuriais buvo bandoma „irodyti“, kad vienas ar kitas yra buvęs komunistų agentas.

Ne vienas iš iškilesnių lietuvių buvo apšauktas buvęs komunistų agentu. Pora Laikinosios vyriausybės narių buvo apkaltinti buvę „žydų persekiotojais“. Tuo metu minėtais klausimais straipsnių ir žinučių buvo pravedę tam tikri asmenys *The New York Times* ir *New York Daily News* dienraščiuose. Jau tada ne vienas kėlė balsą, kad reikia surasti pajėgių advokatų, juos pasamdyti, kad jie užkirstų kelią sovietų bei komunistų melų ofenzyvai. Iškilesni lietuvių tarpe asmenys buvo raginami imtis iniciatyvos ir tais klausimais paruošti ir išleisti literatūros anglų kalba, demaskuojant sovietų ir komunistų melus ir

žiaurius nekaltų žmonių užpuldinėjimus.

Su apgailestavimu reikia pareikšti, kad nieko konkretesnio tuo reikalu nebuvo padaryta. Tiesa, buvo parašyta vienas ar kitas laiškas minėtiems dienraščiams ir vienam ar kitam legislatoriui. To, be abejo, tikrai nepakako.

OSI PRADŽIA

OSI (Office of Special Investigations) buvo suformuotas 1979 metais kaip vienetas Teisingumo departamente. Nei pabaltiečiai, nei ukrainiečiai, nei gudai tam nesipriešino. Kaip taisyklė, visų tų etninių grupių amerikiečiai nenorėjo ir nenori nieko bendro turėti su karo nusikaltėliais. Tų grupių amerikiečiai tikėjo, kad JAV vyriausybė atliks sąžiningai ir gerai tai, kas reikalinga. Toli gražu taip nebuvo. Šis naujas vienetas (OSI) nuėjo klaidingu keliu, tapdamas „raganų medžiotoju“ (witch hunter) ir „sovietų interesų įstaiga“ (office for soviet interests).

Apsigynimas nuo sovietų bei komunistų šmeižtų ir kraštų laisvimo darbas nėra laisvalaikio užsiėmimas. Sunkiau būtų kalbėti apie kitas amerikiečių etnines grupes, kurias paliečia OSI vienetas. Puikiai žinoma padėtis lietuvių tarpe. Neturime nė vieno asmens, kuris sektų visus JAV Kongreso žingsnius, liečiančius mūsų šalius. Pradžioje buvo nežinomi nei įstatymo iniciatoriai, nei pats įstatymas, paskubomis praves tas JAV Kongrese, kuriuo buvo suformuotas OSI

vienetas. Lietuviai ir kitos grupės kiek pabudo, kai ta institucija pradėjo juos terorizuoti.

Vlikas laiko save globaline organizacija. Jam gal ir nėra būtinybė sekti viską, kas vyksta Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Tačiau Alto ir JAV LB Krašto vadovybės turėtų paskirti bent po vieną asmenį, kuris tais ir panašiais klausimais rūpintųsi. „Žydu persekiotojų“ pradedama ieškoti Kanadoje, Australijoje ir kituose kraštuose. Pats aukščiausias laikas būtų ir Vlikui, ir Altui, ir PL Bendruomenei, JAV Baltų Laisvės Lygai ir kitiems pajėgesniems vienietams bei organizacijoms imtis pilnos iniciatyvos prieš sovietų bei komunistų melų bei šmeižtų ofenzivą.

PRIVAČIOS INICIATYVOS AKCIJA

Nė vienam iš veiksmų nejudant, privatūs asmenys ėmėsi iniciatyvos demaskuoti sovietų bei komunistų melus bei šmeižtus, metamus pasitraukusiems nuo bolševikinio teroro lietuviams į Vakarų pasaulį.

Rasos Razgaitienės ir kitų buvo suformuotas energingas ir efektyvus **Americans for Due Process** vienetas, apjungęs amerikiečius, kuriuos terorizuoja ir bando terorizuoti OSI pareigūnai, apmokami aukštais atlyginimais iš JAV išdo. Kitas vienetas — **The Coalition for Constitutional Justice and Security** — buvo suformuotas trečios kartos amerikiečio lietuvio Tony Mažeikos. Puikios iniciatyvos

parodė Čikagos lietuvis advokatas Povilas Žumbakis, parašydamas tuo klausimu specialią knygą, sutelkdamas joje amerikiečių teisėjų pasisakymus prieš kreivus ir žalingus OSI žingsnius ir kartu išryškindamas OSI glaudų bendradarbiavimą su KGB ir išniekinimą JAV konstitucijos, kurioje nepaprastai aiškiai yra duodamos teisės tiems, kurie yra apkaltinami tariamais nusikaltimais.

Deja, privačios iniciatyvos asmenys nesulaukia beveik jokios talkos bei paramos iš pagrindinių mūsų institucijų.

Paminėti asmenys ir jų talkininkai yra įjungę į tą darbą nemažą amerikiečių laikraštinkų. Iš jų paminėtini: **Alan Bock** (*The Register*, Santa Ana, CA), **Patrick J. Buchanan** (užėmęs aukštą postą Baltuosiuose Rūmuose, dabar perejęs į savo buvusį plataus masto laikraštinko darbą), **William F. Buckley** (amerikiečių laikraštinkas, kurio straipsniai skelbiami šimtuose dienraščiu), **Robert Gillette** (*Los Angeles Times*), **Jay Mathews** (*The Washington Post*), **Warren Richey** (*The Christian Science Monitor*), **Philip Shenon** (*The New York Times*) ir kiti. Jų straipsnius paskelbė eilė kitų krašto dienraščių. Tie straipsniai „neiškrito iš dangaus. Rasa Razgaitienė, Tony Mažeika ir Povilas Žumbakis turėjo tuos laikraštinkus susitikti, paruošti jiems tinkamos medžiagos ir įtikinti, kad yra būtinybė užkirsti kelią tam neįtikėtinam OSI-KGB bendradar-

biavimui, kuris daro didžiulę gėdą mūsų laisvės kraštui. Tie laikraštinninkai nepabūgo būti apšaukiami „nacių globėjais“.

„Aš nesu prieš panaikinimą OSI investigacijų“, kalbėjo Patrick J. Buchanan *The New York Times* laikraštinninkui Philip Shenon. „Aš noriu“, toliau tęsė P. J. Buchanan, „kad Teisingumo departamentas tęstų bylas ir tai turėtų būti daroma amerikiečių teismuose ir nesiekiant deportacijų“. Tai buvo paskelbta *The New York Times* 1987 vasario 19 numeryje.

GEROS VALIOS AMERIKIEČIŲ REIKALAVIMAI

Rasos Razgaitienės, Tony Mažeikos ir kitų vadovaujami vienetai prašo ir reikalauja JAV Kongresą: 1. Sustabdyti OSI ir KGB bendradarbiavimą ir nepriimti iš sovietų saugumo suklastotų įrodymų ir sufabrikuotų dokumentų. 2. Jei tik yra karo nusikaltėlių, jie turėtų būti teisiami JAV teismuose, suteikiant jiems visas teises, kurias garantuoja JAV konstitucija. 3. Jokiu būdu neperduotini taip vadinami karo nusikaltėliai ir nedeportuoti į Sovietų Sąjungą ar kitus komunistinius kraštus, kuriuose teisiamieji neturi jokių teisių. Bylų sprendimai sovietuose ir kituose komunistų kraštuose padaromi prieš pasodinant asmenį į kaltinamojo kėdę.

OSI įstaigos pareigūnai ir jiems prijaučiantieji yra nepaprastai paveikę savo naudai JAV Kongreso narius (ne visus!), kad dažnai

sunku su legislatoriais šviesiau pažiūrėti į OSI vieneto daromą didelę žalą visai amerikiečių teisminei sistemai. Amerikiečiai iš tų etninių grupių, kuriose OSI medžioja taip vadinamus karo nusikaltėlius, turėtų padaryti visą galimą spaudimą į JAV Kongreso narius, praveriant jiems akis ir ausis tiesai bei teisingumui.

LIETUVIŲ TALKA PRIVAČIAI INICIATYVAI

Amerikiečių ir lietuvių gyvenime didieji užsimojimai ir žygiai buvo (ir bus) atsiekti ir atlikti kelių ar keliolikos asmenų. Organizuoti vienetai sugaišta per daug laiko posėdžiams, diskusijoms bei svarstyboms. Nutarimai dažnai yra labai lėkšti, o darbai dar menkesni.

Veiksniai — Vlikas, Altas ir LB — turėtų suteikti bent visą galimą piniginę paramą Rasos Razgaitienės, Tony Mažeikos ir Povilo Žumbakio iniciatyvai ir darbams. Pavieniai lietuviai turėtų taip pat nepagailėti šimtų ar tūkstančių dolerių tiems žygininkams, pasišovusiems demaskuoti sovietų melų ofenzyvą.

JAV LB Krašto valdybos asmenys visad akcentuoja, kad jie turi nepaprastai platų ir pajėgų darbininkų tinklą. Tuos asmenis būtų galima panaudoti visiems užsimojimams bei darbams. Tuos geros valios lietuvius būtų galima įjungti į legislatorių spaudimą ir apšvietimą, į „bombardavimą“ laiškais ir telegramomis Baltųjų Rūmų, Valsybės ir Teisingumo departamentų. Amerikiečių laikraštinninkai, rašy-

dami straipsnius dienraščiuose, nebijo būti apšaukiami „nacių globėjais“, o lietuviai neparašo net padėkos laiškučių dienraščių laišku skyriuose.

Mūsų periodiškai leidžiami laikraščiai neateina į talką savo skaitytojams. Kiekvienas laikraštis bei žurnalas galėtų turėti skyrelį, duodant juose rašytiniams asmenims bei pareigūnams vardus ir pavardes, jų adresus ir trumpus (kelių sakinių!) laišku bei telegramų pavyzdžius. Krašto pareigūnai nuolat užverstini laiškučiais ir labai trumpomis telegramomis. Tik tuo atveju būtų galima laukti iš jų teigiamo pajudėjimo.

Iki šiol niekas nėra išleidęs brošiūrėlės ar lankstinuko OSI klausimu. Tiesa, Tony Mažeikos grupė buvo išleidusi lankstinuką, bet ta laida yra jau išsisėmusi. Antra, reiktų žymiai pilnesnės brošiūrėlės tuo klausimu.

Tokia ir panaši literatūra iš dangaus nenukris. Reikia ją užsakyti

pas gerus žinovus. Už paruošimą jiems reiktų atlyginti. Tai galėtų finansuoti Altas, Vlikas, LB ar pavieniai asmenys. Galėtų čia pasirodyti ir Lietuvių Fondas, nes tai būtų investavimas informacijai apie lietuvius ar Lietuvą. Galėtumėm (ir turėtumėm!) turėti tokių ar panašių brošiūrėlių dešimtimis ir visais galimais klausimais apie pavergtą Lietuvą, jos pastangas išsilaisvinti iš sovietų vergijos, laisvųjų pastangas ir žygius kovoje dėl pavergtųjų laisvės, apsigynimui nuo sovietų melų ir t.t.

Baigiant tas kelias mintis apie OSI ir mūsų kraštui (JAV) daromą gėdą, reiktų paminėti, kad tas vienetas operuoja milijonais dolerių iš JAV išdo. Tie pinigai suplaukia iš amerikiečių kišenių, įskaitant ir visus mus. Mes negalime sėdėti ant savo rankų ir nieko nedaryti. Turime pajudėti visi ir visu frontu. Tik tuo atveju galėsime sustabdyti tą OSI-KGB suplanuotą siaubingą žaidimą.

Trisdešimt pirmoji Lietuvių Fronto bičiulių studijų ir poilsio savaitė šią vasarą įvyksta Dainavoje, rugpjūčio 9-16 dienomis. Kas dar neužsiregistravo, prašome skubiai kreiptis į LFB Centro valdybos išdininą Joną Vasarį, 979 Proehl Drive, Barberton, OH 44203. Telefonas: (216) 644-7411. Registracijos mokes tis yra 10 dol. nuo šeimos.

Kokia išeivijos politinio ir kultūrinio darbo ateitis?

BRONIUS NEMICKAS

SVARSTYBŲ rėmuose man buvo duota tema kalbėti apie intelektualinio ir ekonominio potencialo panaudojimą išeivijoje. Ši tema nėra man gerai pažįstama. Tačiau guodžiuosi, kad gal ir pateisintinas iš dalies paviršutiniškas, padrikas ir net gal klaidingas temos užkabimas. Viliuosi, kad jis gali sužadinti pačių svarstybų intriga, o vėliau — ir mūsų visuomenės, organizuotos ir neorganizuotos, susidomėjimą, susirūpinimą šiais labai svarbiais, kol kas kaip ir užmirštais klausimais.

Prieš pradėdant kalbėti kaip panaudoti mūsų intelektualinį ir ekonominį pajėgumą, reikia pirma žinoti, **kokias tokio pajėgumo atsargas, kokius šaltinius mes dar turime.** Žodžiu, kiek mummyse tokio pajėgumo yra ir iš kur jis kyla? Tai nelengvai atsakomi klausimai, nes teigimams paremti dažnai trūksta konkrečių duomenų. Tenka beveik visur remtis bendrybėmis ir spėjimais.

Dėl okupacijos iš Lietuvos pasi-

traukusioje lietuvių tautos dalyje procentualiai intelektualų santykis buvo žymiai aukštesnis, negu kad normaliai esama ramiose sąlygose gyvenančioje tautoje. Tačiau didžioji jų dalis, svetur neturėdama intelektualinių sąlygų, sumenko. Tik nedidelei daliai pasisėkė išsilaikyti. Šitie, palyginti, negausūs intelektualai ir buvo ilgą laiką mūsų visokiausio politinio ir kultūrinio darbo pagrindinė atrama. Jie vežė šį lietuvių politinio, kultūrinio bei kitokio darbo vežimą, ir tai dažnais atvejais tik nuo pagrindinių savo pareigų atliekamam laikui, nes duoną turėjo pelnytis kitur. Kovai už Lietuvos nepriklausomybę ir lietuvių išeivijoje išlaikyti reikalingą susiorganizavimą jie sukūrė iš Lietuvos atsivežtais pavyzdžiais, (nors kai kur veikė ir ankstyvesniųjų išeivių įsteigtos organizacijos). Jie tęsė Lietuvoje buvusių organizacijų veiklą, įsisteigė jų antrininkes, naudojo anuometinius veiklos metodus. Vienok ir darbo rankų (intelektualinių pajėgų), ir priemonių

(pinigų) visados trūko.

Po 1960 metų ėmė rasti lietuvių intelektualų, akademinis mokslus jau išėjusių nebe Lietuvoje, norinčių dėtis į politinį bei kultūrinį darbą. Bet jiems, panašiai kaip ir dabar, ne visas iš Lietuvos senųjų atsineštinis kraitis patiko. Užtuot suvokę gyvenamojo meto sąlygas, senieji anuomet spaudė jaunuosius stoti į senųjų atsineštines partijas ir tik per jas jungtis į politinį darbą. Žinoma, iš to negalėjo nieko gero išeiti ir iki šios dienos dar nieko neišėjo.

Naujoji lietuvių išeivija didelį dėmesį kreipė į savo vaikų mokslinimą, ir šios pastangos susilaukė nepaprastai gražių vaisių. Pokario laikotarpis išugdė ir subrandino gausų lietuvių intelektualų būrį. Šiandien jų yra visose gyvenimo srityse.

Tie svetur augę ir brenę lietuviai intelektualai, iš pat pradžių neradę bendros kalbos su atsineštinių, daugiausia politinių, organizacijų gerbėjais, vienok nepasimetė ir neišsibarstė kur kas sau, bet susimetė į savaimingus mažesnius ar didesnius veiklos vienetus: mokslinius, kultūrinius, politinius, ideologinius. Lietuva, jos laisvė ir nepriklausomybė, lietuvių tautos išlikimas namie ir svetur, jos gerovė ir garbė, trumpai tariant, jos vieta civilizuotų tautų tarpe yra šių savaimingų vienetų pagrindiniai veiklos uždaviniai.

Jei mokslinėje ar kultūrinėje veikloje toks atskirais vienetais išsiskaidymas ir būtų pateisinamas (žino-

ma, iki tam tikro laipsnio), tai politiniam lietuviškosios išeivijos darbui jis yra didelė kliūtis. Šiandien gyvenimas jau mums rodo, koks didelis trūkumas mūsų politinei veiklai yra atsiradęs kompetentingų darbo rankų, kaip apleisti kai kurie jos barai. Ateity, atrodo, tikrai nebus geriau, jei priaugantieji intelektualai ir toliau vengs politinio darbo ir stokos lietuviškosios savitraukos. Mūsų kasdieninės politinio darbo bėdos savaime nepalengvės. Kas atliks tą ar kitą politinį uždavinį, kas surinks ir paruoš medžiagą tam ar kitam svarbiam reikalui?!

Ekonominio, arba ūkinio pajėgumo politinei ir kultūrinei veiklai finansuoti pagrindas yra mūsų tautiečių piniginės ir jų noras jas atidaryti. Didelė dauguma naujosios lietuvių išeivijos savo sumanumo ir darbštumo dėka ekonomiškai gana gerai įsikūrė, gal tik išskyrus kai kuriuos kraštus ir nelaimingus atvejus. Jos vaikai, ypač išsimokslinusieji, turi dar geresnes ūkinio gyvenimo sąlygas. Tad ekonomiškai pajėgios lietuvių visuomenės aukos ir sudaro visos mūsų politinės bei kultūrinės veiklos ekonominę pagrindą. Tokių aukų įvairius lietuvių organizacijų bei institucijų fondus ir išdus dabar kasmet suplaukia nemažiau milijono dolerių.

Per paskutiniuosius kelerius metus dar plačiau atsivėrė lietuvių visuomenės kišenė Lietuvai ir lietuvybei. Išeivija, brenusi nepriklausomoje Lietuvoje ir ūkiškai svetur jau įsigyvenusi, žengia į

paskutinį savo gyvenimo dešimtmetį. Ji vis labiau panūsta savo jaunystės, labiau palinksta savo krašto romantinei pasaulėjautai ir plačiau atveria piniginę savo mylimai Lietuvai. Pirmosios išievių kartos indėlis į mūsų politinio ir kultūrinio darbo ekonominį pajėgumą gerokai persveria jos kur kas ant stipresnių kojų stovinčių vaikų įnašą. Tiesa, ir jų tarpe pasitaiko labai gražių aukos Lietuvai, tuo pačiu ir visokios mūsų veiklos pajėgumo paspirties pavyzdžių.

Apžvelgus šį mūsų politinės ir kultūrinės veiklos pajėgumą, reiktų mesti žvilgsnį ateitin. Kas dėsįs su šiuo mūsų kultūrinio ir ekonominiu potencialu, taip reikalingu lietuviškame gyvenime? Juk ateityje politinio darbo rankų badas didės, pats veikmuo menkės, mėgėjiško darbo lygis smuks. Kultūrinė veikla, tolydžio mažtant intelektualiniams ir ekonominiams ištekliams, taip pat silpnės. Visokeriopos mūsų veiklos ekonominis pajėgumas kažin ar beišliks šiame lygyje, nes dosniausieji aukotojai (nepriklausomoje Lietuvoje brendusi karta) išmirs, o jų vaikai ir vaikaičiai dėl su-

prantamų natūralių priežasčių vargu beprilygs savo tėvų ir senelių dosnumui.

Vadinasi, intelektualinio ir ekonominio pajėgumo požvilgiu **tenka laukti sunkesnių dienų, blogesnių darbo sąlygų**. Todėl jau dabar reiktų susirūpinti priemonėmis, kurios įgalintų (be didesnių suklu-pimų) tęsti politinį ir kultūrinį darbą išieivijoje. Mūsų darbo nuobaigu — Lietuvos laisvės aušros — dar nesimato. Pagaliau ir Lietuvos laisvės aušrai nušvitus, išievių veikla juk nesiliaus: reikės visokiais būdais remti nuniokotą ir nualintą Lietuvą, teks tada, kaip ir dabar, rūpintis ir išieivijos lietuviškąja gyvastimi. Šiems uždaviniams reikės ir intelektualinės jėgos, kuri tada, suprantama, jau sruvens iš išsilaisvinusios Lietuvos.

Tačiau šiuo metu, matydami, kad mūsų kultūrinė įstanga ir ekonominis pajėgumas tolydžio ims trauktis, turime ieškoti naujų kelių, griebtis konkrečių priemonių išieivijos politinį ir kultūrinį darbą išlaikyti bent tame lygyje, koki šiandien esame pasiekę.

Šios dr. Broniaus Nemicko mintys buvo pateiktos kaip bazė diskusijoms Lietuvos Fronto bičiulių surengtoje konferencijoje, Čikagoje, 1986 rugsėjo 27. Jose turėjo išryškėti konkretūs siūlymai bei išvados, liečiančios mūsų intelektualinių ir ekonominių resursų ateitį. Tačiau gal dėl laiko stokos, simpoziume anuo klausimu platesnių diskusijų neišsivystė. Pats klausimas, be jokios abejonės, yra svarbus, jo kelimas ir svarstymas yra neatidėliotinas.

Tad *[Laisvę* redakcija kviečia savo skaitytojus tęsti mūsų pajėgumo klausimo nagrinėjimą, įsijungiant žurnalo puslapiuose į diskusijas trumpesniais ar ilgesniais pasisakymais, konkrečiomis mintimis ir siūlymais.

LITERATŪROS VAKARŲ TRADICIJOS SROVĖJE

1986 gruodžio 6 Los Angeles Šv. Kazimiero parapijos salėje įvyko 21-mas literatūros vakaras, kuriuos nuo 1966 metų organizuoja Lietuvių Fronto bičiulių Los Angeles sambūris. Tai vienintelė visoje Amerikoje (greičiausiai ir visame pasaulyje) taip ilgai išsilaikiusi literatūros vakarų tradicija. Los Angeles literatūros vakarai kasmet įvyksta gruodžio mėnesio pirmąjį šeštadienį. LFB Los Angeles sambūris pasiryžęs literatūros vakarų tradiciją tęsti.

Dvidešimt pirmajame vakare savo kūrybą skaitė iš Čikagos atvykęs poetas **Kazys Bradūnas**. To vakaro apimčiai ir eigai pavaizduoti spausdiname ištraukas iš LFB Los Angeles sambūrio pirmininko Vytauto Vidugirio ir LFB Tarybos prezidiumo pirmininko Algio Raulinaičio kalbų ir literatūros vakarų pradininko Juozo Kojelio reportažo, paskelbto *Darbininke* 1987 sausio 23.

Vingiuotu kūrybos keliu

Šiltai auditorijos sutiktas poetas Kazys Bradūnas, savo kūrybos skaitymą palydėjo kai kurių eilėraščių genezę, temą ir struktūrą liečiančiais komentarais. Iš tikro, tie komentarai gal buvo ne tiek skaitomų eilėraščių palydovu, kiek vadovu. Jis pasakojo apie atostogų metu ūkio darbus savo tėvų ūkyje „nuo saulėtekio iki sutemų“. „Aš pats neatsiplėšiau nuo ūkio darbų“, — ir tada jau jo eilėraščiai pradėjo darytis žemininkiški. Jis skaitė savo kūrybos pavyzdžius, pradedant pirmaisiais eilėraščių rinkiniais, išleistais dar Lietuvoje, ir toliau vedė klausytojus vingiuotu savo kūrybos keliu jau per svetimus kraštus, bet

visada jausdamas lietuvišką žemę po savo kojomis. Vietomis jo komentaruose buvo tiek literatūrinio polėkio, kad klausytojui pradingdavo riba tarp komentaro ir eilėraščio.

Vienas gan charakteringas epizodas iš jo literatūrinio gyvenimo nuotykių siekia dar nepriklausomos Lietuvos laikus. Papasakojęs apie savo ūkio darbus, jis tada negalėjęs suprasti „tų rašytojų, kaip Salomėja Nėris, Petras Cvirka, Antanas Venclova, Jonas Šimkus ir kiti, kurie dėjosi darbo žmonių gynėjai, jų tribunai, proletarai, bet vasarą, kada, sakoma, ir akmuo kruta, jie, dar studentais būdami, jau galėjo prasivartyti

KAZYS BRADŪNAS

POEZIJA IR LIETUVA

*Jei ežerai išlektų
Ir krikšto upės nugrimztų,
Dingtų ir Lietuva,
Mūsų nebūtų.*

*O jei nutiltų žodis,
Jeigu raidyną palaidotum,
Ar prisikeltų poezija
Skambų Velykų rytą?*

*Todėl guldau klonin ežerus,
Patiesiu upę,
Ir žodžiai taškosi, krykštauja
Ant poezijos rankų.*

KRAUJO ŽIEDAI

*Rex Poloniae,
Supremus Dux Lithuaniae
Su odinuke iš Lietuvos...*

*Taigi aš pats
Poezijos bokšte,
Tarp svetimų,
Praveriu langą į šiaurę —
Į Lietuvą,
Kur įmintoj pėdoj
Prigijusi krikšto šakelė
Varva kraujo žiedais.*

(Iš Ateities Literatūros Fondo leidžiamos naujos Kazio Bradūno knygos „Krikšto vanduo Joninių naktį“)

Palangos smėlyje arba net turistauti užsieniuose”.

Antroje vakaro dalyje poetas skaitė eilėraščius iš spaudai paruošto rinkinio „Krikšto vanduo Joninių naktį”. Apie tą rinkinį, perskaitęs jį rankraštyje, Pranas Visvydas išsireiškė, kad „visa savo jusena poetas linksta prie krikščionybės atnešto gėrio”. Krikščionybės dėka mes tapome Vakarų Europos kultūros dali-

ninkai. Tačiau per krikščioniškuosius šimtmečius, kad ir tolydžiai silpnėdamas, lydėjo mus ir pagoniškosios Lietuvos palikimas.

Los Angeles lietuvių publika Bradūno rečitalį sekė su dideliu dėmesiu. Baigus rečitalį, svečią poetą pagerbė atsistojimu, o pertraukos metu dalyviai išgraibstė Bradūno poezijos knygas.

Iš bič. Juozo Kojelio platesnio reportažo, išspausdinto *Darbininke*.

Dešinėje — LFB Los Angeles sambūrio pirm. Vytautas Vidugiris atidaro XXI literatūros vakarą.

Gretimam puslapy, viršuj — literatūros vakaro organizatoriai ir atlikėjai: iš kairės — P. Visvydas, E. Arbas, V. Vidugiris, B. Varnienė, J. Kojelis, K. Bradūnas, L. Kulnienė, P. A. Raulinaitis, I. Medziukas, A. Kulnys ir Z. Brinkis. Apačioje — publika klausosi poeto Kazio Bradūno poezijos.

Kazys Bradūnas atnešė savo žodį

Rašytojas skaitytojui ar klausytojui atneša literatūrinį žodį. Šiame krašte dažnai girdime, kad tas ar anas žmogus esąs vertas tiek ar tiek. Ir dažniausiai tas vertinimas daromas doleriais. Rašytojas-poetas atneša žodį, ir retai pagalvojame, kokią vertę turi žodis.

Žodis, balsu ar raštu pateiktas, yra pasaulio Tvėrėjo didžiausia dovana žmogui. Žodis gali džiuginti, pakelti dvasią, suteikti drąsos, pateikti išmintį, o taip pat sužeisti, iskaudinti. Žodis nemiršta. Per žodį mes šiandien žinome, ką kalbėjo Sokratas, kokią išmintį skelbė Platonas ir Šv. Augustinas, ką apdainavo Homeras, Dantė ir mūsų Maironis.

Rašytojų ir poetų žodis kaip balzamas gydo dvasios žaizdas, kaip lietus žemę. Žodis prikelia tautas, kariams suteikia drąsos, nu-

skriaustiesiems paguodos. Ir lietuvių tautinę sąmonę caristinės Rusijos okupacijoje pažadino tada dar nekultivuotas lietuviškas žodis.

Poetas Kazys Bradūnas atneša mums savo kūrybinį žodį. Bradūnas yra didelis poetas, ir jo žodis nesunyks, kol bus gyva lietuvių tauta. Mes gi tikime, kad mūsų tauta atlaikys visus negandus ir gyvens amžinai, o kartu ir poeto Kazio Bradūno žodis.

Vokiečių poetas Schilleris yra pasakęs: „Kas nori suprasti kūrėją, turi nukeliauti į jo kraštą“. Tą nukeliavimą nebūtinai reikia geografiškai suprasti. Man atrodo, kad Kazys Bradūnas, atnešdamas mums savo žodį, kartu atsiveža čia ir savo kraštą. Tas kraštas, — tai jis pats, kaip asmuo.

Iš bič. Vytauto Vidugirio minčių, atidarant literatūros vakarą.

Žodis liko, kaip auksas lyrikos delne

Pasibaigė 21-asis literatūros vakaras. Dvidešimt vieneri metai — tarsi stulpas gyvenimo kelyje. Perejimas iš dar nesubrendusių į pilnamečius ir pilnateisius. Nesuklysiu pasakydamas, kad Lietuvių Fronto bičiulių rengiami literatūros vakarai tikrai yra subrendę ir tuo pačiu užsitarnavę rimto dėmesio ne tik mūsų gyvenvietėj, bet ir visose lietuvių gyvenamose vietovėse. Ir šios dienos svečio žodžiais galime pasakyti:

Aš numečiau poezijos šakelę

Ant kieto kranto pakelės —

O ji prigijo, sužaliavo.

Ypatingai buvo džiugu savo tarpe po daugelio metų vėl matyti, o dar labiau girdėti, mielą Suvalkijos lygumų sūnų — žodžio menininką — poetą — Kazį Bradūną. Jau nebe pirmą kartą Sidabrinėm kamanom pažabojęs žirgą, Morenų ugnimi kelią pasišviesdamas, Pėdas arimuose palikdamas, atvyksta jis pas mus. Ne Svetimos duonos ieškodamas, ne Marą nešdamas, bet Vilniaus varpais skambindamas, Sonatas ir fugas grodamas, Devynias balades mums atnešė...

Girdėjome poetą aiškinantį eilėraščio gimimą, ir į jo klausimą

Ar tu girdi mane

Vidurnakčio sapne

Grojantį švilpyne?..

galime be jokios abejonės atsakyti jo paties žodžiais:

Vanduo išbėga, žodis lieka,

Kaip auksas lyrikos delne.

Taip, mes šiandien to lyrikos delne likusio aukso prisisėmėme pilnas riešučias ir parsinešime jas namo, kad jos visą laiką savo žibėjimu skaidrintų mūsų dienas. Už tą mums paliktą auksą, kurio nei vagys nepavagia, nei rūdys nesugriaužia, nuoširdžiai dėkoju poetui Kaziui Bradūnui visų čia susirinkusių vardu.

Iš bič. Algio Raulinaičio užbaigiamojo žodžio.

Simpoziumo „Gorbačiovo glasnost (atvirumas): tikrovė ar fikcija?“ dalyviai. Iš kairės — Juozas Kojelis, Leonardas Valiukas (mod.), Gintė Damušytė ir Saulius Tomas Kondrotas. Nuotr. R. Nelso.

XIX POLITINĖS STUDIJOS

Devynioliktasis politinis savaitgalis Los Angeles vyko 1987 sausio 31 - vasario 1 Šv. Kazimiero parapijos salėje. Šių metų studijas organizavo JAV LB Vakarų apygardos, JAV Jaunimo sąjungos Los Angeles skyriaus ir LFB Los Angeles sambūrio valdybos ir Baltų laisvės lygos lietuvių sekcija. Programos koordinatorius buvo Vytautas Vidugiris, LFB Los Angeles sambūrio pirmininkas.

Šių metų studijų programoje buvo gilinamasi į lietuviškų darbų pažinimą ir su jų vykdymu susijusias problemas.

„Informuoti ir informuotis“ žodžiais gal geriausiai būtų galima aptarti šių metų politinių studijų vedamąją mintį.

„Lietuvių Bendruomenės keliai ir kryžkelės“ simpoziume dalyvavo LB apylinkių pirmininkai — **Edmundas Kulikauskas** ir **Vladas Velža**, tarybos narys **Tadas Dabšys**, ir **Danutė Mažeikienė**; moderavo tarybos narys **Algis Raulinaitis**. Svarstymų baze buvo paimti JAV LB XI tarybos II sesijos nutarimai. Gausi auditorija arčiau pažino Lietuvių Bendruomenės sąrangą ir veiklos metodus. Jau pats faktas, kad Lietuvių Bendruomenės nutarimai gali

būti kolektyvinio svarstymo objektu, daug ką pasako.

„Jaunimo sąjunga ir ideologinės organizacijos“ simpoziumas buvo skirtas santykiui tarp bendrinės Jaunimo sąjungos ir ideologinių organizacijų išryškinti. Pradinius pareiškimus padarė jaunesniosios kartos atstovai: **Gailė Radvenytė, Rimantė Vizgirdaitė, Tauras Radvenis, Paulius Viskanta ir Vilius Žalpyš.** (Radvenytės ir Viskantos pareiškimai bus spausdinami kitame numeryje — red.). Jaunieji sutarė, kad Jaunimo sąjungai priklauso veiklos, ypač politinėje srityje, derintojos rolė, nesikišant į ideologinių organizacijų susitvarkymą ir veiklos programas. Diskusijoms vadovavo 1987-ųjų metų Kriauceliūnų šeimos premijos laureatas PLJ sąjungos vicepirmininkas Tadas Dabšys.

JAV LB Kultūros komisijos pirm. **Ingrida Bublienė** skaitė paskaitą „Kultūros ir politikos sąveika išei-

vijoje“. (Paskaita spausdinama šiame JL numeryje — red.)

Naujojo sovietų diktatoriaus Gorbačiovo globaliniai reklamuojama „atvirumo“, **glasnost**, programa susidomėjo pasaulis. Ar tai propaganda, ar tikrovė? Atsakymų paieškoti buvo pakviesti: Amerikoje gimusi **Gintė Damušytė**, prieš 43 metus iš Lietuvos išvykęs **Juozas Kojelis** ir vos prieš pusmetį pasitraukęs rašytojas **Saulius Tomas Kondrotas**. Jie visi trys sutarė, kad šiuo metu tai tėra tik gražūs žodžiai. Nėra dar pagrindo galvoti, kad Gorbačiovas siektų sudemokratinti komunistinę diktatūrą. Diskusijoms vadovavo **Leonardas Valiukas**.

„Kodėl pasitraukiau iš Lietuvos?“ pranešimą padarė rašytojas **Saulius Tomas Kondrotas**, 1986 m. rugpjūčio mėnesį atvykęs į Vakarų Vokietiją ir ten paprašęs politinio pabėgėlio teisių. Kondrotas Lietuvoje nepriklausė toms grupėms, kurių nariai viešai ar privačiai

Viršuj — Jaunimo simpoziumas. Kalba Paulius Viskanta, prie stalo — Vilius Žalpys, Rimantė Vizgirdaitė, Tauras Radvenis ir Gailė Radvenytė. Apačioj — simpoziumas apie LB kelius ir kryžkeles. Kalba stud. Tadas Dabšys, prie stalo — A. P. Raulinaitis (mod.), Danutė Mažeikienė, Edm. Kulikauskas ir Vladas Velža. Nuotr. R. Nelso.

Gretimam puslapy — apie 500 dalyvių per abi dienas sekė paskaitas. Pirmoj eilėj, iš kairės — V. Kazlauskas, A. Nelsienė, I. Bublienė (su gėlėmis poetui B. Brazdžioniui), B. Budriūnas ir L. Valiukas. Nuotr. A. Polikaičio.

kritikavo komunistinę sistemą ar rusų okupaciją. Priešingai, jis pats buvo sistemos žmogus. Gimęs 1953, Vilniaus universitete studijavo ir baigė filosofijos ir psichologijos mokslus, sovietinės lietuviškos enciklopedijos redaktorius, porą metų dėstė marksizmą Vilniaus meno institute. Ir šitas žmogus atsirado šioje pusėje, ne tiek Vakarų demokratijos patrauktas, kiek komunistinės prievartos išstumtas.

„Man nepatinka“, kalbėjo Kondrotas, „kai menas paverčiamas ginklu, instrumentu kažkokiom problemom spręsti... Aš noriu vaikščioti ten, kur man patinka, galvoti, kas patinka, jausti, kas patinka, rašyti, kas patinka“.

Atsakinėdamas į klausimus, rašytojas Kondrotas pateikė naudingos informacijos. Pvz., į klausimą, kaip žiūrėti į čia atvykstančius atsakė: į Ameriką atvažiuoja partiečiai ir sistemai nuspelnę žmonės.

Į klausimą, kodėl Lietuvoje pradėjo leisti išeivių rašytojų knygas, atsakė, kad nori susilpninti išeivijos pasipriešinimą. Jis labai teigiamai pasisakė už važiavimus į Lietuvą. Jo nuomone, net paprasto, neišsilavinusio žmogaus nuvažiavimas atnešas naudą, nes ten nuvažiuoja *laisvas* žmogus. (Kondroto pranešimo moderatorė buvo Danguolė Navickienė).

Gintės Damušytės paskaita „Kas daroma, kas dar darytina?“ buvo politinių studijų viršūnė. Savo svarstymus, sugestijas, ir išvadas prelegentė atrėmė į pagrindinę tezę: turime dalytis savo likimu su savo tauta. Iš jaunos prelegentės širdies ir lūpų išėjo tiek daug brandžių minčių, kad su jomis turėtų susipažinti visi — politikai, kultūrininkai, jaunimo auklėtojai, visuomenininkai. (Paskaita bus spausdinama kitame JL numeryje — red.).

Angelė Nelsienė, JAV LB Vakarų apygardos pirminkė, atidarė devynioliktąjį politinių studijų savaitgalį Los Angeles.

Visų temų svarstymuose pastabomis, klausimais ir pareiškimais dalyvavo auditorija, kurios per abi dienas buvo apie 500 žmonių.

Sekmadienį, vasario 1 Šv. Kazimiero bažnyčioje už žuvusius ir kenčiančius Lietuvos laisvės kovotojus buvo atliktos pamaldos, kurių metu bažnyčioje jaudinantį eilėraščių paskaitė poetas **Bernardas Brazdžionis**. Jis kaip tik šventė savo 80 metų amžiaus sukaktį. Poeto Brazdžionio gimtadienis prisimintas ir salėje. Buvo perskaityti jam sveikinimai iš prezidento Ronald Reagan ir specialaus prezidento asistento Lino Kojelio. Žodžiu poetą sveikino LB Vakarų apygardos pirm. Angelė Nelsienė, LB Kultūros komisijos pirm. Ingrida Bublienė ir studijų programos koordinatorius Vytautas Vidugiris.

J. Kj.

Problemų nėra tiems, kurie jų nenori matyti

ANGELĖ NELSIENĖ

Los Angeles lietuvių bendruomenėje ruošiamos politinės studijos yra didelis įnašas į Amerikos lietuvių visuomeninį ir politinį gyvenimą. Šiandien į tokį politinių studijų savaitgalį susirenkame jau devynioliktą kartą. Reikia džiaugtis ir didžiuliu, kad pas mus šie politiniai seminarai per devyniolika metų ne tik nesilpnėja, bet priešingai, jie savo apimtimi, tematika ir visuomenės jiems rodomu dėmesiu auga ir reaguoja į gyvybinius mūsų tautos reikalus.

Be abejo, Lietuvos okupantą tai erzina. Jis norėtų, kad mes užmirštume savo tėvų žemę, nekeltume okupacijos klausimo ir baisios politinių kalinių būklės. Jis laukia, kad mes pavargtume

ir nutiltume. Bet mes, priešingai, stiprėjame, nes vienam pavargus, išsisėmus, ateina nauja jaunesnė jėga, dažnai su naujais metodais ir idėjomis. Taip yra ir su šiais politiniais seminarais.

Daugelį metų politinių studijų savaitgalius organizavo Lietuvių Fronto bičiulių Los Angeles sambūris. Jų pradininkas buvo Leonardas Valiukas. Dabar jau keturios organizacijos ruošia studijų programą: JAV LB Vakarų apygarda ir apylinkių valdybos, pirmieji pradininkai LF bičiuliai, Jaunimo sąjunga ir Baltų laisvės lygos lietuvių skyrius.

Ypatingai džiugu, kad jaunimas jau stipriai įsitvirtino ir rengėjų, ir programos dalyvių rolėse. Jei dažnai girdime nusivylusių ir liūdnų balsų jaunimo adresu, tai mes Los Angeles džiaugiamės išsiauginę gražų būrį jaunuolių, kurie jau gana tvirtai įsijungę į lietuvišką veiklą ir teikia daug vilčių ateičiai.

Pasigirsta nuomonių, kad politinės studijos nieko naujo nebeduoda, kad visos temos jau svarstytos ir visi žymesnieji žmonės jau parodyti Los Angeles lietuviams. Iš tikro, susidomėjimas studijomis tolydžio auga. Jeigu anksčiau studijų dalyvių buvo galima skaičiuoti dešimtėmis, dabar per abi dienas — jau šimtais. Priėmus tezę, kad

Aštuoniasdešimt metų sulaukęs poetas Bernardas Brazdžionis su Ginte Damušyte, Ingrida Bubliene ir Angele Nelsiene. Nuotr. J. R.

Dalis politinių studijų programos dalyvių su programos koordinatoriumi Vytautu Vidugiriu. Nuotr. R. Nelso.

temas galima išsemti ir problemas išnagrinėti, reikėtų uždaryti laikraščių leidyklas ir plunksnas turėtų sulaužyti rašytojai ir žurnalistai. Man atrodo, kad problemų nėra tik tiems, kurie jų nenori matyti.

Taip pat ir aukos išlaidoms padengti gausėja. Padėka visiems, kurie prie šių išlaidų padengimo prisideda, nors atsakomybę už jas iki šiol prisiima vien Lietuvos Fronto bičiuliai, kurie politinės išsivijos sąmonės ugdymą laiko savo rezistenciniu įsipareigojimu.

Reikėtų į buvusius savaitgalius pažiūrėti studijiniu žvilgsniu: kiek juose keltos idėjos ir padarytos išvados yra radusios pateisinimą vėlesnėje mūsų gyvenimo raidoje. Galbūt tokia studijinė apžvalga galėtų būti padaryta kitais metais, dvidešimtame politinių studijų savaitgalyje.

Dabar norėčiau tik atkreipti dėmesį į vieną labai svarbų faktą: mūsų politinės studijos yra forumas, kuriame savo idėjas, mintis gali pareikšti, veiklos būdus išmėginti ir juos brandinti mūsų jaunimas. Ir šiame savaitgalyje, kaip ir

ligi šiol, matysime jaunus veidus. Vieni jų, kaip Gailė Radvenytė, Danutė Mažeikienė ir Tadas Dabšys, pasirodo jau kelintą kartą. Kiti — Ramunė Ruzgytė, Rymantė Vizgirdaitė, Paulius Viskanta ir Tauras Radvenis pirmą kartą ateina pas mus.

Esu įsitikinusi, kad tai yra didelis ir svarbus dalykas pačiam jaunimui, o per jį ir lietuviškai išsivijai. Ankstyvesnių savaitgalių diskusijose dalyvaudavo Linas Kojelis, Rita Bureikaitė ar Ginta Palubinskaitė. Šiandien jie Washingtone turi jau valdiškas tarnybas. Linas Kojelis, net ir prezidento patarėju būdamas, nepamiršo lietuviškų reikalų — visur ir visada jais rūpinasi, dirba, pataria mums, kaip paveikti politikus mūsų labui. Rita Bureikaitė šiandien taip pat sostinėje ir yra Lino padėjėja. Tai jau du lietuviai, kilę iš mūsų tarpo, dabar Baltuosiuose Rūmuose.

Tad mūsų darbuotojų kvalifikacijos ir sugebėjimai gerėja, tuo pačiu auga ir viltis ateičiai.

Iš politinių studijų savaitgalio atidarnosios kalbos, 1987.I.31.

Atlydys okupuotoje Lietuvoje? Lietuvos informacijos centro žiniomis iki 1987 kovo mėnesio keletas lietuvių kalinių buvo arba paleisti iš gulago koncentracijos stovyklų, arba perkelti į Vilniaus kalėjimą. Paleisti ir tuo tarpu sąlyginiai laisvi grįžę į Vilnių yra Vytautas Skuodis, Algirdas Statkevičius, Algirdas Patackas, Liudas Dambrauskas, Henrikas Jaškūnas. Iš KC perkelti į Vilniaus kalėjimą — kun. Sigitas Tamkevičius, ir kun. Alfonsas Svarinskas.

LKB Kronikai 1987 kovo 19 suejo 15 metų. Iki šiandien Vakarus yra pasiekę 72 kronikos numeriai. Lietuvių katalikų religinė šalpa kovo 19 Washingtone šia sukaktį iškilmingai atžymėjo pamaldomis ir specialiu priėmimu Kapitoliuje, kuriame dalyvavo JAV kongreso nariai, spauda, žmogaus teisių organizacijos atstovai, dvasiškiai ir kt.

Nijolės Sadūnaitės prisiminimų antroji dalis pasiekė Vakarus. Juose aprašomi jos pačios ir jos šeimos pergyvenimai besislapstant nuo saugumo agentų. Netrukus ši antroji prisiminimų dalis bus išleista ir anglų kalba.

Dr. Kajetonas J. Čeginskas skaitė paskaitą Huettenfelde, Vokietijoje, 1987 kovo 14 surengtame prof. Antano Maceinos minėjime. Paskaitos tema buvo „Mirtis prof. Maceinos raštuose“.

Marija Remienė, Čikagos lietuvių visuomeninėje veikloje nuolat besireiškianti bičiulė, išrinkta naująja Lietuvių Fondo pirmininke. Fondo valdyboje ji jau aktyviai dirba nuo 1974 metų. Jos veikla matoma Lietuvių Bendruomenėje, skautuose, ALRK Federacijoje,

Lietuvių Fronto bičiuliuose ir kitur. Be Marijos Remienės vadovavimo ar pagalbos neapsieina didesnieji Čikagos kultūriniai ir pramoginiai renginiai.

Kun. Viktoras Dabušis Krikščionybės jubiliejaus centriniame komitete rūpinasi lešų telkimo reikalais. Jubiliejiniai metai jau prasidėjo, didieji renginiai artėja, tačiau aukos, kurių prašymui ir telkimui kun. Dabušis pašvenčia visą savo laiką ir energiją, dar iš kai kurių vietovių, ypač iš Čikagos ir Kanados, plaukia labai pamažu.

Kun. dr. Juozas Prunskis, į *Laisvę* mėcenatas, Krikščionybės jubiliejaus proga įsteigė nuolatinę metinę premiją lietuviškam laikraščiiui, kuris labiausiai kreips dėmesį ir pasitarnaus krikščioniškosios kultūros ugdyme.

Jonas Kučėnas, LFB Čikagos sambūrio narys, jau daugiau negu 20 metų sumaniai administruoja *Lituanus* žurnalą. Už šį nenuilstamą darbą neseniai bič. Kučėnas buvo apdovanotas Lietuvių Bendruomenės žymeniu.

Jonas Žadeikis, bičiulis žemaitis, jau 15 metų *Draugo* šeštadieniniuose numeriuose redaguoja ateitininkų skyrių. Darbas nuolatinis, įsipareigojimas didelis, bet ir rezultatai gražūs. Įvairūs ir aktualūs straipsniai bei kasdieninė veiklos kronika atspindi viso pasaulio ateitininkišką gyvenimą. Linkime Jonui dar ilgai nepavargti!

Balys Brazdžionis, kartu su savo dukra, vadovauja Lietuvos Aidų radijo programai iš Čikagos WCEV radijo stoties (1540 AM banga). Programos girdimos savaitės dienomis 8:30 iki 9:00 vakaro. Bičiulis Balys uoliai prisideda prie LFB Čikagos sambūrio veiklos.

Sena nuotrauka iš 1948. Iš kairės, pirmoj eilėj — S. Balčiūnas, J. Brazaitis, J. Pajaujis. Antroj — S. Daunys, V. Vaitiekūnas, J. Lukša-Daumantas, J. Būtėnas, kun. S. Yla, L. Prapuolenis.

Stasys Daunys, buvęs *Laisvę* redaktorius, žurnalistas, nuoširdus bičiulis, mirė prieš 10 metų, 1977 vasario 26, Čikagoje. Dešimt metų praėjo nuo šio tylaus spaudos darbininko ir daug rezistencinei idėjai pasidarbavusio bičiulio mirties. Jo atminimas yra vertas didesnio dėmesio: ne tik mūsų maldomis, bet ir platesniais straipsniais spaudos puslapiuose. Ačiū bič. Vladiui Ramojui, nors ir trumpai a.a. Stasi Daunį prisiminusiam š.m. vasario 19 dienos *Draugo* numeryje.

Čikagos L.F. bičiuliai 1986 metais atkreipė ypatingą dėmesį į 45-ių metų sukaktį nuo Tautos sukilimo. Birželio 22 buvo pamaldos Tėvų Jėzuitų koplyčioje, Čikagoje, o rugsėjo 28 speciali akademija Jaunimo centre su Laikinosios Lietuvos vyriausybės ir Lietuvių aktyvistų fronto atstovais. Pamaldas atnašavo vysk. P. Baltakis. Rugsėjo 26/27 savaitgalis Čikagoje buvo pašvęstas LF bičiulių konferencijai, apie kurią jau buvo rašyta. Specialų renginį bičiuliai suruošė gruodžio 6 mirusiems

bičiuliams pagerbti. Kiekvienas iš iškeliavusių į Amžinybę bičiulių yra vertas atskiro pagerbimo, bet sąrašas jau yra toks ilgas, kad neužtektų ir savaitgalių. Šį kartą valdyba sudarė net 49-nių mirusių bičiulių sąrašą. Įspūdinga vakaronė pradėta pamaldomis, kurių metu buvo uždegtos žvakutės kiekvienam mirusiam bičiuliui. Turininga akademija pilnai sujungė gyvuosius su anksčiau iškeliavusiais. Buvo parodytas ir filmas apie prof. Juozą Brazaitį.

1987 metus bičiuliai pradėjo metiniu susirinkimu sausio 18 d. Tai buvo informacinis ir valdybų pasikeitimo pobūvis. Iš klausius J. Kavaliūno ir B. Polikaičio informacijos apie Lietuvos krikščionybės jubiliejinių metų programą, bičiulis dr. P. Kisielius įteikė komitetui savo 1000 dol. auką. Bičiuliai nutarė pasveikinti vysk. P. Baltakį ir išreikšti bičiulių mintį, kad Vilniaus arkivyskupija turėtų priklausyti Lietuvos dvasiniam centrui. 1986 metų valdybą sudarė: inžinieriai P. Narutis, B. Nainys, V. Naudžius, A. Pargauskas,

Š. m. kovo 14 Huettenffelde, Vokietijoje, buvo surengta prof. ANTANUI MACEINAI ATMINTI AKADEMIJA. Rengė Vasario 16 ateitininkai ir Vokietijos Lietuvių Fronto bičtuliai. Viršui rengėjai ir programos dalyviai. Iš kairės: kun. Bernatonis, J. Norkaitis, kun. Liubinas, vysk. A. Deksnys, A. Griniėnė, atvykęs iš JAV Ateitininkų Fed. vadas J. Polikaitis, I. ir R. Čiuplinskai, V. Natkevičius ir A. Palubinskas.

B. Polikaitis. Susirinkimas padėkojo valdybai ir jai pirmininkavusiam Pilypui Naručiu už sėkmingus metus.

Čikagos LFB sambūris 1987-iems metams išsirinko naują valdybą: pirmininkas dr. A. Razma, vicepirm. A. Prapuolenytė, sekr. dr. P. Razutis, išd. dr. J. Reinys ir nariai inž. K. Račiūnas ir J. Rugelis.

Akademijai vadovavo Vincas Natkevičius. Paskaitą apie mirties filosofiją Maceinos poezijoje skaitė dr. K. Čėginskas. Meninę programą atliko Vasario 16 ateitininkai. Nuotraukos J. Polikaičio.

SVEIKINAME bičiulius Česlovą Grincevičių ir Paulių Jurką, kuriems 1987 kovo 4 d. buvo paskirta Lietuvių rašytojų draugijos didžioji grožinės literatūros premija už 1985 metus. Česlovui Grincevičiui už pasakojimų rinkinį „Vidudienio varpai“, o Pauliui Jurkui už sakmes apie Vilnių „Kai Vilniaus liepos žydi“.

NAUJI LEIDINIAI

Kun. Petras, NAKTIS. Kunigas saugumo pinklėse, autobiografiniai pokalbiai. Knyga 319 psl. Išleido PLB, 1986. Ilustracijos ir viršelis dail. Zitos Sodeikienės. Šių giliai sukrečiančių autobiografinių pokalbių autorius yra kun. Leonas Šapoka. Jie buvo spausdinti pagrindiniame *Dievas ir Tėvynė* žurnale, 1979-1980 metais. Kun. Šapoka, grįžęs iš Sibiro, buvo priverstas bendradarbiauti su KGB, bet vėliau atsisakė ir dėl to 1980 spalio 10 buvo žiauriai nužudytas.

Knygos tekstas perrašytas mašinėle su visomis klaidomis, buvusiomis *Dievo ir Tėvynės* žurnale (ir gal dar atsiradusiomis jį perrašant). Visa tai skaitytoją erzina. Taip pat bereikalingai leidėjų žodyje, gal norint parodyti nesuinteresuotą objektyvumą, be jokių komentarų duodama ir sovietinės *Tiesos* versija apie kun. Šapokos mirtį.

Antanas Vaičiulaitis, VIDURNAKTIS PRIE ŠEIMENOS. Novelės ir apsakymai. Išleido Ateities literatūros fondas, 1986. Knyga 131 psl., kaina 7 dol. Viršelis Jono Kuprio. Antanui Vaičiulaičiui, lietuviškosios beletristikos meistriui, praeitais metais suėjo 80 metų. Šis atmintingosios „Valentinos“ ir daugelio kitų knygų autorius skaitytoją ir šioje naujausioje knygoje pagauna savo istorijomis, plačiu žodynu ir puošniu stiliumi. Tai viena iš geriausių praeitu

metų beletristikos knygų, pelnytai įvertinta ir didžiąja 1986 metų LRD premija.

Tomas Venclova, TEKSTAI APIE TEKSTUS. Straipsnių apie literatūrą (lietuvišką ir kitų tautų), įdomių essay, recenzijų, mokslinių vertinimų rinkinys. Kas yra girdėjęs Tomą Venclovą kalbant, skaitydamas šią knygą, pajus patį autorių, lyg jis čia pat kalbėtų. Jo rašymo stilius nesiskiria nuo gyvo žodžio. Knyga 240 psl. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, 1985. Kaina 10 dol.

TĖVYNĖN, Venezuelos Lietuvių Bendruomenės žiniaraštis, Nr. 8, 1986. 38 psl. leidinys. Redaguoja dr. Vytautas Dambra ir redakcinis kolektyvas.

Bronius Kviklys, LIETUVOS BAŽNYČIOS, V-tas tomas, Vilniaus arkivyskupija II dalis. Šis 592 psl. didžiulis tomas išleistas Amerikos lietuvių bibliotekos leidyklos Čikagoje, 1986 metais. Veikalas skirtas Lietuvos krikšto atnaujinimo ir Vilniaus vyskupijos įsteigimo 600 metų sukakčiai paminėti. Turinyje: straipsniai, aprašymai ir dokumentai apie Vilniaus arkivyskupijos lietuviškąją ir rytinę dalis, atskirų vietovių bažnyčių aprašymai, nauji duomenys apie Vilniaus katedrą, plati bibliografija ir kt. informacija. Tomas labai gausiai iliustruotas.

I LAISVĘ FONDAS LIETUVIŠKAI KULTŪRAI UGDYTI

AMERICAN FOUNDATION FOR LITHUANIAN RESEARCH, INC.

5620 S. Claremont Avenue, Chicago, Illinois 60636

I LAISVĘ FONDAS lietuviškai kultūrai ugdyti buvo įsteigtas 1960 metais. Tačiau tokio fondo idėja jau buvo kilusi pirmaisiais okupacijų metais, kai lietuvių tautai ir jos kultūrai iškilo mirtinas pavojus.

Fondą suorganizavo prie I LAISVĘ žurnalo susispietusių Lietuvių fronto bičiulių būrelis. Buvo įsipareigota leisti veikalus ir remti studijas, kurių šiuo metu labiausiai stinga, nežiūrint, kad tokių veikalų išleidimas duotų ir nuostolį. Pirmoj eilėj fondas remia ir leidžia lietuviškas problemas liečiančius mokslo žmonių darbus. Remiamos ir kolektyvinės studijos.

I LAISVĘ FONDAS nėra pelno organizacija. Jo lėšas sudaro narių ir ne narių aukos, palikimai, nuolatinių prenumeratorių pasižadėjimai ir kitokios pajamos. Fondas kviečia visus lietuvius prisidėti prie šio darbo savo aukomis ir leidinių prenumeravimu.

Šiomis dienomis jau išleistas gražus Juozo Keliuočio atsiminimų tomas „Dangus nusidažo raudonai“. Jį ir kitus leidinius galima užsisakyti tiesiog iš leidyklos žemiau nurodytu adresu.

Artimesniuose I LAISVĘ FONDO planuose yra jau paruošta spaudai dr. Kęstučio Girniaus mokslinė studija apie Lietuvos partizanų kovas ir veiklą pokario metais. Dr. Adolfas Damušis ruošia veikalą, liečiantį įvykius Lietuvoje nuo pirmosios iki antrosios sovietinės okupacijos. Dr. Juozas Girnius baigia ruošti studiją apie Juozą Keliuotį ir Naująją Romuvą.

GALIMA ĮSIGYTI ŠIUOS I LAISVĘ FONDO LIETUVIŠKAI KULTŪRAI UGDYTI LEIDINIUS

Juozas Girnius, TAUTA IR TAUTINĖ
IŠTIKIMYBĖ. Veikalas, skirtas gyvosios
lietuvybės problemoms išsivijoje. Dai-
lininkas S. Ramanauskas. 1961.

Juozas Daumantas, PARTIZANAI. III
laida. 1984.

N. E. Sūduvis, VIENŲ VIENI. Lietuvių
tautos rezistencija. Iliustracijos P.
Jurkaus. 1964.

Juozas Girnius, ŽMOGUS BE DIEVO.
Filosofinė ateizmo analizė. Dailininkas
A. Kurauskas. 1964.

LITHUANIA UNDER THE SOVIETS.
Portrait of a Nation, 1940-1965. Reda-
guota dr. V. Vardžio, išleista 1965
Frederic A. Prager leidyklos. Mecena-
tas I Laisvę Fondas.

Mykolas Viltis, NEPARAŠYTI LAIŠ-
KAI. Iliustracijos P. Jurkaus. 1966.

LIETUVIŲ LITERATŪRA SVETUR
1945-1967. Redagavo K. Bradūnas. Ra-
šo: Vaičiulaitis, Keblys, Šilbajoris, Sant-
varas, Kulbokas, Girmius, Grincevičius.
Dail. V. O. Virkau. 1968.

Vladas Ramojus, KRITUSIEJI UŽ LAIS-
VĘ. II tomas. 1969.

Aloyzas Baronas, MIRTIS VISADA SU-
SPĖSI. Romanas. Dailininkė A. Sutku-
vienė. 1981.

Juozas Brazaitis, RAŠTAI. Šeši tomai.
Pradėta leisti 1980, užbaigta 1985. Re-

dagavo Č. Grincevičius ir A. Skrups-
kelienė. Dailininkė Ada Sutkuvienė.

Juozas Keliuotis, DANGUS NUSI-
DAŽO RAUDONAI, memuarai. Dail.
Ada Sutkuvienė. 1987.

Užsisakant rašykite šiuo adresu:

J LAISVĖ FONDAS

c/o Alfonsas Pargauskas

8908 W. Butterfield Lane

Orland Park, IL 60462, USA

Kartu su knygomis jums bus pasiūsta
sąskaita.

„J LAISVĖ“ 1986 METŲ AUKOTOJAI

GARBĖS RĖMĖJAI: Dr. K. Ambrozaitis, V. Baleišytė, kun. V. Dabušis, dr.
V. Dambraiva, C. A. Mikalojūnas, J. Mikonis, E. Pakulienė, A. Raulinaitis, dr.
A. Šležas, dr. P. Žemaitis.

GARBĖS PRENUMERATORIAI: J. Ambrizas, J. Ardys, dr. A. Aviža, kun.
R. Balčys, A. Balsys, St. Baltrukėnas, A. G. Bražėnas, K. Bružas, B. Burchikas,
kun. M. Cukuras, kun. M. Čyvas, V. Čyvas, V. Gečas, P. Karalius, V. Kazlauskas,
M. Kirkilas, D. Kojelytė, prel. J. Kučingis, dr. D. Rudokas, V. Kuzmickas, A.
Mažiulis, P. Milašius, E. Milkauskas, J. Pažemėnas, M. Petrusis, J. Pikturienė,
A. Pocius, dr. Z. Prūsas, K. Račiūnas, L. Reivydas, V. Rociūnas, B. Sakalas, kun.
K. Sakalauskas, V. Skladaitis, M. Sodonis, dr. J. Sungaila, A. Šatas, kun. I. Ur-
bonas, V. Vidugiris, J. Žaliaduonis, V. Žiaugra, J. Žilionis, dr. J. Žirgulis.

AUKOTOJAI: J. Arštikis, A. P. Bagdonas, V. Barisas, L. Bajoriūnas, B. Ber-
notas, B. Bulota, dr. S. Čepas, A. Damijonaitis, V. Duliūnas, St. Džiugas, A.
Gailiušis, J. Gepneris, H. K. Gimžauskas, A. Giniotis, J. Gramas, A. Grigaitis,
Č. Grincevičius, dr. G. Grinis, F. Ignaitienė, B. Juška, V. Kazlauskas, M. Kevalaitis,
A. Kulnys, J. Kuras, M. Lenkauskienė, M. A. Lepera, J. Litvinas, I. Mališka, dr.
A. Matukas, V. A. Mažeika, J. Mikeliūnas, V. Milukas, kun. S. Morkūnas, P.
Narutis, dr. J. Norkaitis, J. Paovys, kun. J. Pragulbickas, B. Raugas, A. Reven-
tas, E. Ribokienė, J. Rolland, St. Rudys, V. Rutelionis, C. Surdokus, kun. J.
Staškus, A. Sušinskas, V. Šilas, J. Turčinskas, J. Urbonas, dr. A. Valis-Labokas,
C. Vaštokas, J. Vidmantas, J. Virbalis, Tėv. T. Žiūraitis, O.P.

Nuoširdi padėka visiems „J Laisvė“ rėmėjams. Be jūsų paramos žurnalo
leidimas nebūtų įmanomas.

„J Laisvė“ leidėjai ir administratorius

Prieš pat atiduodant spaudai šį numerį, sužinojome liūdną žinią, kad 1987 balandžio 3 Čikagoje mirė bičiulis teisininkas a.a. JURGIS GYLYS, daugelį metų buvęs I Laisvę Fondo lietuviškai kultūrai ugdyti valdybos nariu, nuoširdžiai savo darbu ir finansine parama prisidėjęs prie keletos šio fondo knygų išleidimo.

I Laisvę Fondas, o taip pat ir visi lietuvių fronto bičiuliai, liūdi netekę mielo bičiulio ir reiškia nuoširdžią užuojautą jo žmonai poetei Julijai Svabaitei-Gylienei ir jos šeimai.

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ TARYBA

TARYBOS PREZIDIUMAS:

P. Algis Raulinaitis, pirmininkas, 1501 Riverside Dr., Burbank, Ca. 91506.

Dr. Zigmas Brinkis, vicepirmininkas, 2612 Aberdeen Ave., Los Angeles, Ca. 90027.

Juozas Kojelis, sekretorius, 747 23rd Street, Santa Monica, Ca. 90402.

TARYBOS NARIAI:

Dr. Kazys Ambrozaitis, Juozas Baužys, Česlovas Grincevičius, Kęstutis Ivinskis, dr. Petras Kisielius, Juozas Mikonis, Bronius Nainys, Pilypas Narutis, dr. Adolfas Šležas.

JAV IR KANADOS LFB CENTRO VALDYBA

Juozas Mikonis, pirmininkas, 24526 Chardon Rd., Richmond Heights, Ohio 44143; Juozas Ardys, pirmininko pavaduotojas; Ingrida Bublienė, vicepirmininkė organizaciniams reikalams; Jonas Vasaris, išdininkas; Vincas Akelaitis, informacijos vedėjas; Vytautas Brizgys, sekretorius.

EUROPOS LFB VALDYBA

Dr. Saulius Girnius, pirmininkas; Jūratė Barasaitė-Kubilienė ir Kęstutis Ivinskis.

197
Šio numerio kaina 3.50 dol.

Alp(LKA) 3082
1987
Nr.99(136)

